

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
OBCHODNÁ FAKULTA

Evidenčné číslo: 102003/I/2024/36124048426016004

PERSPEKTÍVY ROZVOJA OBCHODU EÚ A SR
S KAZACHSTANOM V KONTEXTE VZŤAHOV EÚ VOČI
RUSKU

Diplomová práca

2024

Bc. Natália Riegelová

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
OBCHODNÁ FAKULTA

**PERSPEKTÍVY ROZVOJA OBCHODU EÚ A SR
S KAZACHSTANOM V KONTEXTE VZŤAHOV EÚ VOČI
RUSKU**

DIPLOMOVÁ PRÁCA

Študijný program:	Manažment medzinárodného obchodu
Študijný odbor:	Ekonómia a manažment
Školiace pracovisko:	Katedra medzinárodného obchodu
Vedúci záverečnej práce:	Ing. Kristína Drieniková, PhD.

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že záverečnú prácu som vypracovala samostatne a že som uviedla všetku použitú literatúru.

Dátum:

.....
Bc. Natália Riegelová

ABSTRAKT

Bc. RIEGELOVÁ, Natália: *Perspektívy rozvoja obchodu EÚ a SR s Kazachstanom v kontexte vzťahov EÚ voči Rusku* – Ekonomická univerzita v Bratislave. Obchodná Fakulta; Katedra medzinárodného obchodu. – Vedúci záverečnej práce: Ing. Kristína Drieniková, PhD., – Bratislava OF EU, 2024. 113 s.

Cieľom diplomovej práce je preskúmať perspektívy rozvoja obchodných a hospodárskych vzťahov EÚ a SR s Kazachstanom v kontexte meniacich sa vzťahov EÚ voči Rusku. Práca je rozdelená do štyroch kapitol a obsahuje 8 grafov, 12 tabuliek a 5 obrázkov. Prvá kapitola je venovaná teoretickému hľadisku skúmanej problematiky a je rozdelená do šiestich podkapitol, v rámci ktorých objasňujeme zahraničnoobchodnú politiku EÚ a jej stratégiu voči tretím krajinám; vývoj a súčasný stav zahraničnoobchodných vzťahov EÚ voči Rusku a Strednej Ázii; hospodárstvo Kazachstanu, jeho zahraničný obchod a postavenie v EAEU; vývoj vzťahov Kazachstanu s Ruskom pred a po vypuknutí rusko-ukrajinského konfliktu v roku 2022. V druhej kapitole je stanovený primárny cieľ záverečnej práce, parciálne ciele, metodika a metódy skúmania prostredníctvom ktorých sme uskutočňovali náš výskum. Tretia kapitola predstavuje praktickú časť záverečnej práce, kde sa venujeme vzťahom a perspektívam obchodu medzi EÚ, SR a Kazachstanom. Táto kapitola obsahuje tri podkapitoly v rámci ktorých objasňujeme vývoj zahraničnoobchodných vzťahov EÚ s Kazachstanom, ich zahraničný obchod, investície a spoluprácu v energetickom sektore; bilaterálne obchodné vzťahy SR s Kazachstanom v rámci hodnotenia ich zahraničného obchodu podľa indexov komplementárnosti a vnútro-odvetvového obchodu; a perspektívy rozvoja spolupráce medzi stranami v rámci obchodu a sektorov strategických surovín, obnoviteľnej energie a infraštruktúry. Záverečná kapitola sa zaoberá výsledkami nášho výskumu a diskusiou ohľadom analýzy našej práce.

Kľúčové slová: Európska únia, Slovenská republika, Kazachstan, Rusko, Rusko-ukrajinský konflikt, strategické partnerstvo, strategické suroviny, zahraničný obchod, obchodná politika

ABSTRACT

Bc. RIEGELOVÁ, Natália: *Prospects for the development of EU and Slovak trade with Kazakhstan in the context of EU relations with Russia* – University of Economics in Bratislava. Faculty of Commerce; Faculty of International Trade. – Thesis supervisor: Ing. Kristína Drieniková, PhD., – Bratislava OF EU, 2024. 113 p.

The aim of the thesis is to examine the perspective of the development of trade and economic relations of the EU and the SR with Kazakhstan in the context of the changing relations of the EU towards Russia. The thesis is divided into four chapters and contains 8 graphs, 12 tables and 5 pictures. The first chapter is devoted to the theoretical point of view of the examined issue and is divided into six subchapters, in which we clarify the EU's foreign trade policy and its strategy towards third countries; the development and current state of the EU's foreign trade relations with Russia and Central Asia; the economy of Kazakhstan, its foreign trade and position in the EAEU; the development of Kazakhstan's relations with Russia before and after the outbreak of the Russian-Ukrainian conflict in 2022. In the second chapter, the primary goal of the thesis, partial goals, methodology and research methods through which we conducted our research are determined. The third chapter represents the practical part of the thesis, where we deal with the relations and perspectives of trade between the EU, SR and Kazakhstan. This chapter contains three subchapters in which we clarify the development of the EU's foreign trade relations with Kazakhstan, their foreign trade and investments and cooperation in the energy sector; bilateral trade relations of the SR and Kazakhstan within the framework of the assessment of their foreign trade according to the Trade Complementarity Index and Intra-industry Trade Index; and prospects for the development of cooperation between the parties in trade and the sectors of strategic raw materials, renewable energy and infrastructure. The final chapter deals with the results of our research and the discussion regarding the analysis of our work.

Key words: European Union, Slovak Republic, Kazakhstan, Russia, Russia-Ukraine conflict, strategic partnership, strategic raw materials, foreign trade, trade policy

OBSAH

Úvod	9
1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí	10
1.1 Zahraničnoobchodná politika EÚ	11
1.1.1 <i>Nová obchodná stratégia EÚ 2021 .....</i>	<i>13</i>
1.1.2 <i>Zahraničný obchod EÚ .....</i>	<i>15</i>
1.2 Vývoj zahraničnoobchodných vzťahov EÚ a Ruska	19
1.2.1 <i>Postoj EÚ voči Rusku a vojne na Ukrajine 2022 .....</i>	<i>21</i>
1.3 Vývoj zahraničnoobchodných vzťahov EÚ a Strednej Ázie	25
1.4 Charakteristika hospodárstva Kazachstanu	30
1.4.1 <i>Vývoj a vzťah HDP k nerastným surovinám v hospodárstve Kazachstanu .....</i>	<i>30</i>
1.4.2 <i>Zahraničný obchod Kazachstanu .....</i>	<i>32</i>
1.5 Kazachstan a jeho postavenie v Eurázijskej hospodárskej únii	35
1.6 Vývoj vzťahov medzi Kazachstanom a Ruskom	39
1.6.1 <i>Spoločný záujem Ruska a Kazachstanu – ropa .....</i>	<i>40</i>
1.6.2 <i>Dopad ukrajinsko-ruského konfliktu na vzťahy Kazachstanu a Ruska .....</i>	<i>41</i>
2 Cieľ práce, metodika a metódy skúmania	44
3 Výsledky práce	49
3.1 Vývoj zahraničnoobchodných vzťahov EÚ s Kazachstanom	49
3.1.1 <i>Zahraničnoobchodné vzťahy v podobe novej dohody EPCA .....</i>	<i>51</i>
3.1.2 <i>Spolupráca v energetickom sektore .....</i>	<i>57</i>
3.1.3 <i>Zahraničný obchod EÚ s Kazachstanom .....</i>	<i>60</i>
3.1.4 <i>Priame zahraničné investície plynúce do Kazachstanu so zreteľom na EÚ .....</i>	<i>66</i>
3.2 Bilaterálne obchodné vzťahy SR s Kazachstanom	70
3.2.1 <i>Hodnotenie zahraničného obchodu Kazachstanu a SR na základe vybraných jednofaktorových indexov: komplementárnosť a vnútroodvetvový obchod .....</i>	<i>74</i>
3.3 Perspektívy rozvoja spolupráce medzi EÚ, SR a Kazachstanom	76
3.3.1 <i>Perspektívy rozvoja obchodu medzi EÚ a SR s Kazachstanom .....</i>	<i>77</i>
3.3.2 <i>Perspektívy rozvoja spolupráce v strategických surovinách .....</i>	<i>79</i>
3.3.3 <i>Perspektívy rozvoja spolupráce v obnoviteľnej energii .....</i>	<i>82</i>
3.3.4 <i>Perspektívy spolupráce v rozvoji infraštruktúry .....</i>	<i>86</i>
3.3.5 <i>Perspektívy rozvoja spolupráce Kazachstanu a SR .....</i>	<i>89</i>
Diskusia	92
Záver	97
Zdroje	100

Zoznam skratiek

CPC - Caspian Pipeline Consortium

DHP - dohody o hospodárskom partnerstve

EAEU - Eurázijská hospodárska únia

ECU - Eurázijská colná únia

EHS - Európske hospodárske spoločenstvo

EK - Európska Komisia

EPCA - Dohoda o rozšírenom partnerstve a spolupráci

ESUO - Európske spoločenstvo uhlia a ocele

EÚ - Európska únia

FTA - Dohoda o voľnom obchode

OBSE - Organizácii pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe

OECD - Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj

OEEC - Organizácia pre európsku hospodársku spoluprácu

PCA - Dohoda o partnerstve a spolupráci

RF – Ruská federácia

SECCA - projekt Trvalo udržateľnej energetickej konektivity v Strednej Ázii

SNŠ - Spoločenstvo nezávislých štátov

SR – Slovenská republika

TITR - Transkaspickej medzinárodnej dopravnej cesty

UNCTAD - Konferencia Organizácie Spojených národov pre obchod a rozvoj

USA – Spojené štáty americké

ZSSR – Sovietsky zväz

Úvod

Dvadsiate prvé storočie je svedkom hlbkej transformácie v distribúcii globálnej moci so zreteľným posunom od tradičnej západnej nadvlády k rastúcemu vplyvu východných regiónov, najmä Ázie. Tento posun predstavuje zásadné preskupenie geopolitických, ekonomických a kultúrnych síl, ktoré pretvára medzinárodné prostredie ako ho doteraz poznáme. Pojem moci zahŕňa rôzne dimenzie vrátane ekonomickej sily, politického vplyvu, technologického pokroku a kultúrnej príťažlivosti. Historicky v týchto sférach dominovali západné mocnosti na čele so Spojenými štátmi americkými (USA) a európskymi národmi, ktoré formovali globálne inštitúcie, stanovovali normy a riadili globálne agendy. V posledných rokoch však vznik dynamických ekonomík a asertívnych geopolitických aktérov na východe prináša veľké zmeny, kedy sa krajiny západu ocitajú v meniacom sa geopolitickom prostredí a sú nútené sa adaptovať.

V tejto súvislosti sa krajiny Strednej Ázie stávajú čoraz dôležitejšími hráčmi v úsilí **Európskej únie (EÚ)** o strategické partnerstvá mimo jej tradičnej sféry vplyvu. Stredná Ázia, a špecificky **Kazachstan**, zastáva rozhodujúcu geostrategickú pozíciu na križovatke Európy, Ázie a Blízkeho východu. EÚ a Kazachstan majú významný potenciál pre hospodársku spoluprácu a rozvoj obchodu. Keďže Kazachstan, bohatý na prírodné zdroje, sa naďalej ukazuje ako kľúčový hráč v Strednej Ázii, EÚ sa snaží prehĺbiť svoju angažovanosť s touto krajinou. Toto úsilie však nie je bez problémov, najmä v kontexte vzťahov EÚ s Ruskom, dominantnou regionálnou mocnosťou a historickým partnerom Kazachstanu.

Cieľom diplomovej práce je preskúmať perspektívy rozvoja obchodných a hospodárskych vzťahov EÚ a Slovenska s Kazachstanom v kontexte meniacich sa vzťahov EÚ voči Rusku. Od roku 2022 prepojená dynamika geopolitiky a medzinárodného obchodu ešte viac formuje vyhliadky a výzvy pre hospodárske partnerstvá medzi národmi. Vo svetle geopolitického vývoja a vyvolaného konfliktu na Ukrajine sa EÚ ocitá na križovatke svojich vzťahov s Ruskom. Zároveň, vzájomná závislosť a dlhoročné strategické partnerstvo sťažuje rozchod ciest partnerov. V tomto kontexte sa EÚ usiluje o nadviazanie hospodárskych partnerstiev mimo svojho obvyklého susedstva a skúma potenciál rozvoja obchodu s krajinou ako je Kazachstan.

1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí

Vo svete poznačenom masívnou globalizáciou od polovice 19. storočia nadobúda medzinárodný obchod čoraz väčšiu úlohu. Vzhľadom na dramatický pokles po dvoch globálnych konfliktoch mali európske štáty čoraz menšiu váhu v medzinárodných obchodných rokovaniach. Niektoré vlády sa preto rozhodli využiť globalizáciu na splnenie svojich záujmov a začali tvoriť spoločné organizácie na hospodársku spoluprácu, ako sú **Organizácia pre európsku hospodársku spoluprácu (OEEC)**¹ či **Európske spoločenstvo uhlia a ocele (ESUO)**². Po úspešných výsledkoch týchto organizácií sa vlády šiestich členských štátov ESUO rozhodli vytvoriť **Európske hospodárske spoločenstvo (EHS)**. Na rozdiel od predchádzajúceho spoločného trhu týkajúceho sa uhlia a ocele, vznikla ambicióznejšia organizácia so širšou integráciou v rámci hospodárstva založená na colnej únii. V porovnaní so spoločným trhom, colná únia zahŕňala zjednotenie zahraničnoobchodnej politiky, ako aj odstraňovanie vnútorných prekážok obchodu. V tomto čase bola definovaná spoločná vonkajšia colná sadzba všetkých členských štátov voči tretím krajinám. Vytvorenie colnej únie pomohlo poskytnúť väčšiu váhu v medzinárodných rokovaniach o voľnom obchode, čím sa dosiahol pôvodný plán väčšieho zastúpenia jednotlivých európskych štátov v medzinárodnom obchode.

Globalizácia a súčasná EÚ teda už od svojich počiatkov zdieľajú vzájomne prepojený vzťah, najmä pokiaľ ide o obchodnú politiku. Prístup EÚ k obchodnej politike v kontexte globalizácie sa v priebehu rokov vyvíjal a odrážal jej záväzok podporovať hospodársky rast, stabilitu a spoluprácu. EÚ od svojich počiatkov podporovala liberalizáciu v obchode nielen v rámci svojho jednotného trhu, ale aj s tretími krajinami na multilaterálnej či bilaterálnej báze. Odstránením prekážok v obchode EÚ a otvorením medzinárodného trhu vďaka globalizácii sa vyskytli veľké príležitosti na spoluprácu s doposiaľ vzdialenými, či neprístupnými krajinami. Jednou z týchto krajín je aj **Kazachstan**, ktorého vzťah s EÚ by sa mohol definovať ako zložitá dynamika medzi obchodom a diplomatickou spoluprácou. Vzťahy týchto krajín v súčasnosti ovplyvňuje mnoho externalít, za najväčšiu by sa dal považovať veľký vplyv a prepojenosť **Ruska**

---

¹ **OEEC** bola založená 16. apríla 1948 s cieľom prideľovať a distribuovať pomoc podľa Marshallovho plánu pre krajiny západnej Európy. Je predchodcom Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD) a položila základy trvalej spolupráce, spoločného rozvoja, a otvorený obchod.

² **ESUO** bolo založené Parížskou zmluvou v roku 1951, ktorú podpísalo Francúzsko, Západné Nemecko, Taliansko, Belgicko, Luxembursko a Holandsko. Neskôr sa pridruženými členmi stali Spojené kráľovstvo a Švajčiarsko. Cieľom zmluvy bolo prispievať k hospodárskemu rozvoju, zamestnanosti a zvýšeniu životnej úrovne pomocou spoločného trhu uhlia a ocele.

v sídliacom regióne. Kazachstan ako krajina regiónu Strednej Ázie má silné väzby s bývalým sovietskym blokom a obzvlášť Ruskom, ktorého súčasné geopolitické nároky a vyvolané konflikty menia a pretvárajú doposiaľ udržiavané vzťahy východných krajín s EÚ a inými krajinami Západu.

1.1 Zahraničnoobchodná politika EÚ

EÚ je jednou z najviac otvorených ekonomík sveta. Je to tiež najväčšia oblasť jednotného trhu na svete. Voľný obchod medzi jej členmi je jedným zo základných princípov EÚ, ako aj jej odhodlanosť otvoriť svetový obchod. Obchodná politika EÚ vďačí za svoju účinnosť svojej federálnej štruktúre a spoločnej koncepcii politiky, ktorú zdieľa 27 členských štátov. To znamená, že otázky obchodu sú výhradnou zodpovednosťou EÚ, a nie národných vlád členských krajín.

Obchodná politika EÚ je jedným z najprepracovanejších prvkov európskej integrácie. Jej právnym základom je článok 207 Zmluvy o fungovaní EÚ. Na tomto základe Európska komisia (EK) rokuje v mene členských štátov po konzultácii s osobitným Výborom pre obchodnú politiku (TPC). TPC radí a pomáha EK pri vyjednávaní a uzatváraní obchodných dohôd s vládami alebo medzinárodnými organizáciami.³ Výbor diskutuje o celej škále otázok obchodnej politiky, ktoré ovplyvňujú EÚ, od strategických otázok týkajúcich sa začatia kôl obchodných rokovaní vo WTO až po špecifické ťažkosti s vývozom jednotlivých produktov (napr. textilu), a zvažuje obchodné aspekty širších politík EÚ s cieľom zabezpečiť konzistentnosť politiky.⁴ Na zasadnutiach sa zúčastňujú národní experti jednotlivých členských krajín EÚ. Týmto spôsobom majú jednotlivé členské krajiny EÚ možnosť vyjadriť svoje stanoviská k prerokovávanej problematike, presadiť a obhájiť národnú pozíciu v súlade so svojimi obchodnými záujmami a ovplyvniť tak smerovanie spoločnej obchodnej politiky EÚ. Hlavné formálne rozhodnutia (napríklad dohoda o začatí alebo ukončení rokovaní) potom potvrdzuje Rada Európskej únie.⁵

---

³ EU Monitor. Výbor pre obchodnú politiku (TPC). [online]. [cit. 11.11.2023]. Dostupné na: <https://www.eumonitor.eu/9353000/1/j9vvik7m1c3gyxp/vh7ej5swwyd>

⁴ HKTDC Research. Overview of EU Trade Policy. [online]. [cit. 24.08.2023]. Dostupné na: <https://research.hktdc.com/en/article/NDA3MjU5OTIw>

⁵ Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky. Ciele spoločnej obchodnej politiky. [online]. [cit. 17.11.2023]. Dostupné na: <https://www.mhsr.sk/obchod/obchodne-vztahy-s-tretimi-krajinami/spolocna-obchodna-politika-eu/ciele-spolocnej-obchodnej-politiky>

Cieľom spoločnej obchodnej politiky EÚ je v spoločnom záujme prispieť k harmonickému rozvoju svetového obchodu, postupnému odstraňovaniu obmedzení medzinárodného obchodu a znižovaniu colných bariér.

Náplňou obchodnej politiky EÚ je ⁶:

- obchod s tovarom a službami,
- obchodné aspekty duševného vlastníctva, ako sú patenty,
- verejné obstarávanie,
- priame zahraničné investície.

Jedným z najdôležitejších aspektov obchodnej politiky EÚ je, že je colnou úniou. Na dovoz z tretích krajín sa účtujú rovnaké dovozné clá bez ohľadu na krajinu vstupu do EÚ. Hlavné zásady colného práva sú upravené na úrovni EÚ, hoci ich uplatňovanie majú na starosti colné orgány členských štátov EÚ. EÚ tiež uplatňuje opatrenia na ochranu obchodu proti dovozu z tretích krajín prostredníctvom rôznych nástrojov, z ktorých hlavnými sú antidumpingové, vyrovnávacie a ochranné nástroje.⁷

Obchodná politika EÚ voči tretím krajinám je pokrytá všeobecným rámcom EÚ, kde patria dohody o hospodárskom partnerstve (DHP), dohody EÚ o voľnom obchode (FTA), dohody o partnerstve a spolupráci (PCA) či asociačné dohody (AA).⁸ Tieto dohody sú ďalším základným aspektom úsilia EÚ o obchodnú spoluprácu. EÚ rokuje o obchodných dohodách s jednotlivými krajinami alebo skupinami krajín s cieľom podporiť hospodársku integráciu a uľahčiť výmenu tovaru, služieb a investícií.

Od roku 2006 EÚ vyvinula ofenzívny prístup ku globalizácii prostredníctvom rokování o bilaterálnych obchodných dohodách so svojimi hlavnými partnermi. Táto iniciatíva bola súčasťou stratégie **Globálna Európa**, ktorú predstavila EK dňa 4. októbra 2006. Táto stratégia sa zamerala na vonkajšie vzťahy a obchodnú politiku EÚ v reakcii na rastúcu globalizáciu a zmeny v medzinárodnom obchode. Stratégia bola formulovaná v prostredí, kde konkurencia na svetových trhoch stúpala a kde sa EÚ snažila zabezpečiť svoju konkurencieschopnosť a udržateľný rozvoj. Tieto dohody majú dvojaký cieľ: otvorenie trhov, najmä odstránením ciel a necolných prekážok, v prospech európskych

---

⁶ European Commission. Making trade policy. [online]. [cit. 24.08.2023]. Dostupné na: https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/making-trade-policy_en

⁷ HKTDC Research. Overview of EU Trade Policy. [online]. [cit. 24.08.2023]. Dostupné na: <https://research.hktdc.com/en/article/NDA3MjU5OTIw>

⁸ Rada Európskej únie. Obchodné dohody EÚ. [online]. [cit. 24.08.2023]. Dostupné na: <https://www.consilium.europa.eu/sk/policies/trade-policy/trade-agreements/>

spoločností; druhým cieľom je prijatie pravidiel určených na zabezpečenie obchodu a ochranu hospodárskych subjektov, napríklad pravidiel upravujúcich duševné vlastníctvo alebo ochranu spotrebiteľa.⁹ Ide o takzvané „hlbkové a komplexné“ dohody o voľnom obchode, ktorých cieľom je dosiahnuť vysoký stupeň otvorenia obchodu, a to aj v oblasti služieb, ako aj dôkladné regulačné zblíženie s európskou legislatívou v oblastiach spojených s obchodom. Hlavným dôsledkom tohto vývoja obchodných rokovaní smerom k sofistikovaným pravidlám a záväzkom bola čoraz rušnejšia obchodná politika v ekonomike a domácich otázkach.¹⁰ EÚ však chcela nielen zaujať ofenzívnejší postoj vo svojich rokovaníach s obchodnými partnermi, ale aj iniciovať rôzne nové bilaterálne procesy ako zavedenie nových opatrení, ako sú predchádzajúce konzultácie s podnikmi v zahraničí a doma, vrátane návrhu nových predpisov; súkromný prístup k urovnávaniu sporov pre spoločnosti EÚ; obmedzenie prístupu k zmluvám o vládnom obstarávaní v EÚ pre krajiny, ktoré nerecipujú; a úplná parita v bilaterálnych rokovaníach.¹¹

Táto stratégia bola následne rozvíjaná a aktualizovaná v ďalších rokoch v súvislosti s meniacimi sa hospodárskymi a geopolitickými podmienkami. Stanovené ciele boli potvrdené a prevzaté aj v nasledujúcej stratégii *Európa 2020*, ktorú vypracovala EK v roku 2010. Cieľom stratégie bolo poskytnúť rámec na zabezpečenie udržateľného rastu a konkurencieschopnosti v globalizovanom svete do roku 2020. Táto stratégia mala zabezpečiť hospodárske oživenie EÚ po ekonomickej a finančnej kríze.¹² V priebehu rokov sa však objavili aj kritiky, ktoré poukazovali na nedostatočný pokrok v dosahovaní niektorých cieľov a výziev.

1.1.1 Nová obchodná stratégia EÚ 2021

Dňa 18. februára 2021 EK predstavila novú obchodnú stratégiu EÚ na nasledujúcich 5 rokov. Nová stratégia **Preskúmanie obchodnej politiky - otvorená, udržateľná a asertívna obchodná politika 2021-2026** odráža koncepciu „otvorenej strategickej autonómie“ a stavia na otvorenosti EÚ prispieť k hospodárskemu oživeniu

---

⁹ Bilaterals.org. Nová stratégia EÚ „Globálna Európa“: Slúžiť spoločnostiam na celom svete a doma. [online]. [cit. 17.11.2023]. Dostupné na: <https://www.bilaterals.org/?the-new-global-europe-strategy-of>

¹⁰ Fondation Robert Schuman. New challenges for the European Union's trade policy. European Issue n°502. ISSN 2402-614X. [online]. [cit. 24.08.2023]. Dostupné na: <https://www.robert-schuman.eu/en/european-issues/0502-the-eu-s-trade-policy-and-new-challenges>

¹¹ Bilaterals.org. Nová stratégia EÚ „Globálna Európa“: Slúžiť spoločnostiam na celom svete a doma. [online]. [cit. 17.11.2023]. Dostupné na: <https://www.bilaterals.org/?the-new-global-europe-strategy-of>

¹² Európa 2020 – stratégia Európskej únie pre rast a zamestnanosť. [online]. [cit. 17.11.2023]. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/SK/legal-content/summary/europe-2020-the-european-union-strategy-for-growth-and-employment.html>

podporou zelenej a digitálnej transformácie. Stratégia zahŕňa zameranie na posilnenie multilateralizmu a reformu pravidiel globálneho obchodu s cieľom zabezpečiť, aby boli spravodlivé a udržateľné.¹³ Výkonný podpredseda a komisár pre obchod Valdis Dombrovskis o novej stratégii povedal: „Výzvy, ktorým čelíme, si vyžadujú novú stratégiu obchodnej politiky EÚ. Potrebujeme otvorený obchod založený na pravidlách, ktorý pomôže obnoviť rast a vytváranie pracovných miest po pandémie COVID-19. Rovnako obchodná politika musí plne podporovať zelenú a digitálnu transformáciu našej ekonomiky a viesť globálne úsilie o reformu WTO.“¹⁴

V reakcii na súčasné výzvy stratégia posilní schopnosť obchodu podporovať digitálne a klimatické prechody. Po prvé, prispením k dosiahnutiu cieľov *Európskej zelenej dohody*¹⁵. Po druhé, doplnením stratégie - *Európa vhodná na digitálny vek*¹⁶, odstránením neopodstatnených obchodných prekážok v digitálnej ekonomike, aby sa využili výhody digitálnych technológií v obchode. Posilnením svojich spojenectiev, ako je transatlantické partnerstvo, spolu s väčším zameraním na susedné krajiny a Afriku bude EÚ schopná lepšie formovať globálnu zmenu. Taktiež EÚ zároveň prijme tvrdsí, asertívnejší prístup k vykonávaniu a presadzovaniu svojich obchodných dohôd, boju proti nespravodlivému obchodu a riešeniu problémov udržateľnosti. EÚ zintenzívňuje svoje úsilie, aby zabezpečila, že jej dohody prinesú dohodnuté výhody pre jej pracovníkov, poľnohospodárov a občanov.¹⁷

Zaujímavosťou je, že nová obchodná stratégia často rieši susedské krajiny zapojené do procesu rozširovania a Afriku, a to oveľa výraznejšie ako Áziu (okrem Číny) – aj keď sa očakáva, že tento región bude v budúcnosti ťažiskom svetovej ekonomiky. Podľa ekonóma Christiana Blutha je pozornosť Afrike venovaná právom, avšak nemalo by sa zabúdať ani na región Strednej Ázie, ktorý v stratégii vo veľkej miere chýba. Niektorí by mohli namietat', že je to preto, že EÚ už má v tomto regióne hustú sieť obchodných

---

¹³ European Commission. Making trade policy. [online]. [cit. 24.08.2023]. Dostupné na: https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/making-trade-policy_en

¹⁴ Teraz.sk. EÚ chce cez novú obchodnú stratégiu agresívnejšie brániť svoje záujmy. [online]. [cit. 17.11.2023]. Dostupné na: <https://www.teraz.sk/ekonomika/eu-chce-cez-novu-obchodnu-strategiu/529141-clanok.html>

¹⁵ **Európska zelená dohoda** bola predstavená EK v decembri 2019. Je to holistický a ambiciózny plán, ktorý má transformovať európske hospodárstvo s cieľom dosiahnuť udržateľnejší a zelenší rozvoj. Európska zelená dohoda vychádza z požiadaviek na zmiernenie klimatických zmien a dosiahnutie udržateľného rozvoja.

¹⁶ **Európa vhodná na digitálny vek** obsahuje digitálne ciele do roku 2030. Iniciatíva je súčasťou širšieho úsilia EÚ prispôsobiť sa a využiť príležitosti digitálneho veku, aby zabezpečila udržateľný rast, inovácie a konkurencieschopnosť v digitálnom prostredí.

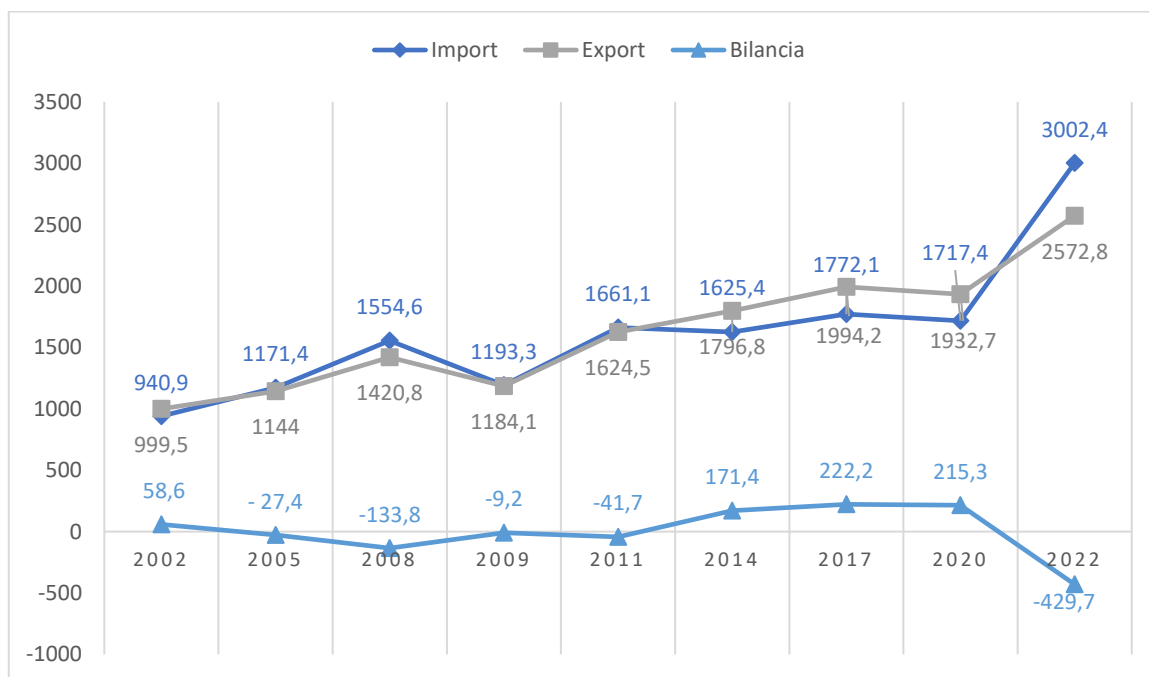
¹⁷ European Commission. Commission sets course for an open, sustainable and assertive EU trade policy. [online]. [cit. 24.08.2023]. Dostupné na: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_21_644

dohôd. Ak sa však Ázia stane epicentrom svetovej ekonomiky, bolo by v najlepších záujmoch EÚ byť naďalej ambicióznou pri prehľbovaní a rozširovaní svojich obchodných vzťahov s týmto dôležitým regiónom.¹⁸

1.1.2 Zahraničný obchod EÚ

EÚ má otvorený obchodný režim, ktorý poskytuje stimul pre rozvoj vzťahov so širokým spektrom obchodných partnerov. Tvorcovia obchodnej politiky EÚ považujú podporu medzinárodného obchodu (a investícií) so zvyškom sveta za kľúčovú hybnú silu hospodárskeho rastu a tvorby pracovných miest. EÚ je jedným z najväčších svetových hráčov v globálnom obchode: v roku 2021 bola druhým najväčším vývozcom a dovozcom tovaru na svete, keďže obchod mimo EÚ predstavoval 13,7 % svetového vývozu a 15,2 % svetového dovozu.¹⁹ Na grafe 1 môžeme vidieť vývoj zahraničného obchodu EÚ počas rokov 2002-2022.

Graf 1 Zahraničný obchod EÚ v mld. EUR v období 2002-2022

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov z Eurostat, 2023.

¹⁸ BLUTH, Christian. Is the EU Trade Strategy Really A Fit for the Challenges Ahead?. Global Europe. [online]. [cit. 02.03.2024]. Dostupné na: <https://globaleurope.eu/globalization/is-the-eu-trade-strategy-really-a-fit-for-the-challenges-ahead/>

¹⁹ European Commission. International trade in goods for the EU – an overview. [online]. [cit. 06.09.2023]. Dostupné na: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=International_trade_in_goods_for_the_EU_-_an_overview#International_trade_in_goods_-_intra-EU_and_extra-EU_flows

Obchod EÚ s tovarom dosiahol relatívny vrchol v roku 2008, kedy bola hodnota importu 1 555 mld. EUR a hodnota vývozu o niečo nižšia, 1 421 mld. EUR. Vplyv globálnej finančnej a hospodárskej krízy viedol k rýchlemu poklesu obchodu EÚ s tovarom v ďalšom roku a hodnota vývozu mimo EÚ klesla o 16,7 %. V rámci importu došlo ešte k väčšiemu zníženiu. Nasledujúce roky však došlo k rýchlemu oživeniu obchodu a hodnoty vzrástli na svoju predkrízovú úroveň. Dovoz aj vývoz EÚ v roku 2011 naďalej rástol. Dalo by sa povedať, že hodnota tovaru vyvážaného mimo EÚ v rokoch 2011 až 2019 rástla rýchlejšie ako hodnota tovaru dovážaného do EÚ. V roku 2020, z veľkej časti v dôsledku pandémie COVID-19, hodnoty dovozu aj vývozu výrazne klesli. Za posledné dva roky sa však viac ako zotavili, pričom vývoz v roku 2022 dosiahol 2 573 mld. EUR a dovoz 3 002 mld. EUR. Zvýšený dovoz a vzniknutý obchodný deficit (430 mld. EUR) v roku 2022 sa dá pripísať prudkému rastu cien energií v dôsledku konfliktu na Ukrajine.²⁰

V tabuľke 1 môžeme vidieť porovnanie komoditnej štruktúry importu a exportu EÚ medzi rokmi 2002 a 2022. V roku 2002 tvorili stroje a prepravné zariadenia 45,7 % z celkového exportu EÚ. Najviac importovaným tovarom bola rovnaká skupina (36 %) a iný priemyselný tovar (24,1 %). Prvé miesto exportu sa v roku 2022 nezmenilo, avšak jeho podiel na celkovom exporte klesol na 37 %. Ďalšími najviac exportovanými skupinami boli iný priemyselný tovar (22,2 %) a chemikálie (21,5 %). Čo sa týka importu EÚ, v roku 2022 najviac importovanou skupinou boli nerastné palivá (27,7 %), kde nastal rast oproti roku 2002 o 11,5 % bodov. Ďalšia skupina stroje a prepravné zariadenia (27,5 %) klesla o 8,5 %. Trojicu najčastejšie importovaných komodít uzatvára iný priemyselný tovar s 22,1 %.

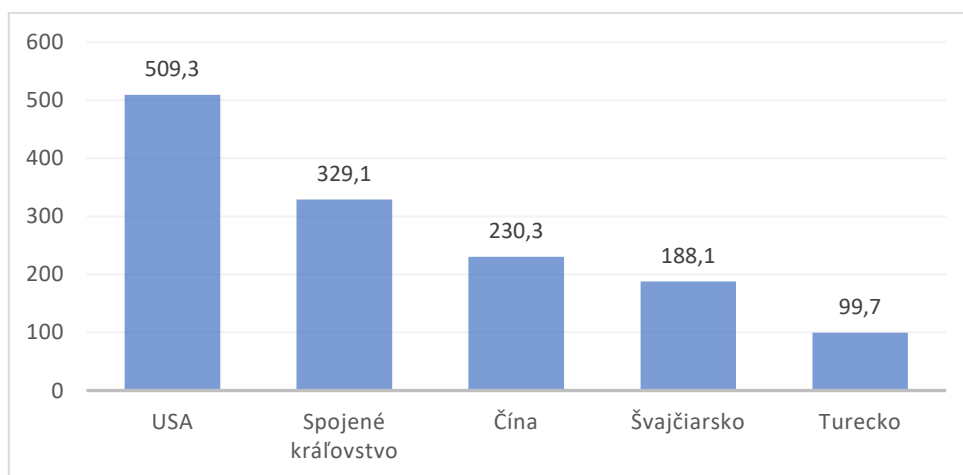
²⁰ European Commission. International trade in goods for the EU – an overview. [online]. [cit. 06.09.2023]. Dostupné na: https://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.php?title=International_trade_in_goods_for_the_EU_an_overview#International_trade_in_goods_-_intra-EU_and_extra-EU_flows

Tabuľka 1 Komoditná štruktúra obchodu s tovarom EÚ v rokoch 2002 a 2022

	Export 2002	Import 2002	Export 2022	Import 2022
Spolu (mld. EUR)	999	941	2573	3002
Potraviny, nápoje, tabak	6,5 %	6,2 %	7,9 %	4,9 %
Surové materiály	2,2 %	4,5 %	3 %	4,2 %
Nerastné palivá	2,4 %	16,2 %	7 %	27,7 %
Chemikálie	15,2 %	10,3 %	21,5 %	12,1 %
Stroje a prepravné zariadenia	45,7 %	36 %	37 %	27,5 %
Iný priemyselný tovar	26 %	24,1 %	22,2 %	22,1 %
Nezaradené	2%	2,8 %	1,4 %	1,6 %

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov z Eurostat, 2023.

Čo sa týka teritoriálnej štruktúry exportu EÚ v roku 2022, tú môžeme vidieť na grafe 2. EÚ najviac exportovala do USA v hodnote 509 mld. EUR, čo tvorilo 20 % celkového exportu. Druhým najväčším cieľom vývozu z EÚ bolo Spojené kráľovstvo v hodnote 329 mld. EUR (13 % z celkového vývozu z EÚ), za ktorým nasledovala Čína s 230 mld. EUR (9 %). Švajčiarsko so 188 mld. EUR bolo štvrtým exportným partnerom EÚ v roku 2022 a Turecko piatym (99,7 mld. EUR).

Graf 2 Top exportní partneri EÚ v mld. EUR v roku 2022

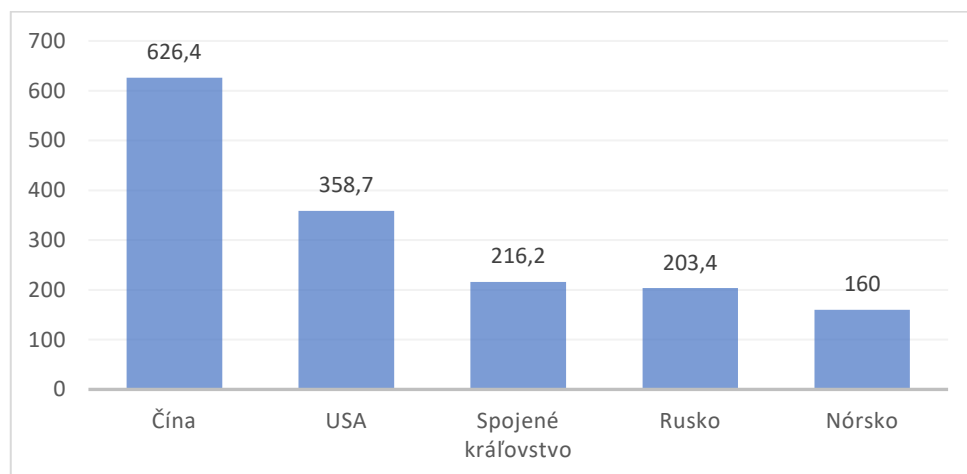
Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov z Eurostat, 2023.

V porovnaní s rokom 2002, najväčším exportným partnerom EÚ v roku 2002 bolo Spojené kráľovstvo (22,8 %), ďalej USA (20,4 %) a Švajčiarsko (6,8 %). Čína sa

nachádzala až na piatom mieste (3,3 %).²¹ Spojené kráľovstvo, ktoré bolo členom EÚ do roku 2020, v období rokov 2002-2022 pokleslo vo svojom význame ako vývozného trhu pre výrobcov z EÚ. Komplikácie obchodu spôsobené dohodou o vystúpení Spojeného kráľovstva z EÚ pravdepodobne prispievajú k spomaleniu obchodných tokov medzi oboma partnermi. Vývoz EÚ do USA zaznamenal do roku 2014 relatívny pokles. Tento klesajúci podiel vývozu EÚ sa však po roku 2015 obrátil, keď sa euro znehodnotilo a európsky vývoz do USA sa zvýšil.²² Rovnako ako vo väčšine ostatných oblastí svetovej ekonomiky boli posledné dve desaťročia z veľkej časti príbehom toho, ako sa Čína stala kľúčovým obchodným partnerom. Podiel Číny na vývoze si v priebehu rokov zlepšil o 2 miesta, v porovnaní s rokom 2002, kedy tvoril len 3,3 %.²³

V rámci najväčších importných partnerov EÚ v roku 2022 zobrazených na grafe 3 zastáva prvú pozíciu Čína s 626 mld. EUR. USA bola druhou krajinou, z ktorej EÚ dovážala najviac, a to s hodnotou 359 mld. (11,9 %) EUR. Ďalší dôležití importní partneri v roku 2022 boli Spojené kráľovstvo (216 mld. EUR), Rusko (203,4 mld. EUR) a Nórsko (160 mld. EUR).

Graf 3 Top importní partneri EÚ v mld. EUR v roku 2022

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov z Eurostat, 2023.

²¹ Eurostat. International trade in goods by partner. [online]. [cit. 18.11.2023]. Dostupné na: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=International_trade_in_goods_by_partner#Focus_on_EU_trade_in_goods_-_an_overview

²² Statista. Annual share of exports from the European Union to non-EU countries by trading partner from 2002 to 2021. [online]. [cit. 18.11.2023]. Dostupné na: <https://www.statista.com/statistics/1364714/international-trade-eu-export-trading-partners/>

²³ Eurostat. International trade in goods by partner. [online]. [cit. 18.11.2023]. Dostupné na: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=International_trade_in_goods_by_partner#Focus_on_EU_trade_in_goods_-_an_overview

EÚ zaznamenala od začiatku 21. storočia zmenu v poradí svojich importných obchodných partnerov. Za posledné dve desaťročia sa podiel dovozu EÚ prúdiaceho z Číny takmer stonásobil, z približne 8 % v roku 2002 na 21 % v roku 2022. Zároveň sa podiel celkového dovozu zo Spojeného kráľovstva, ktoré bolo v roku 2002 najväčším dovozným partnerom EÚ, znížil o viac ako polovicu, z 18 % na 7 %. Naproti tomu podiel USA zostal počas tohto obdobia relatívne stabilný. Podiel importu prichádzajúceho z Ruska neustále rástol v období pred rokom 2014.²⁴ Už v roku 2002 zastávalo štvrtú pozíciu najväčšieho importného partnera EÚ s podielom 6,5 %.²⁵ Po roku 2014 sa však obchodné vzťahy EÚ s Ruskom pohoršili v dôsledku územných konfliktov a nárokov Ruska voči Ukrajine. Obchod partnerov v roku 2022 je naďalej sprevádzaný novými konfliktami a ekonomickými sankciami.

1.2 Vývoj zahraničnoobchodných vzťahov EÚ a Ruska

Od kolapsu Sovietskeho zväzu (ZSSR) mali EÚ a Rusko volatilný vzťah – od obdobia nádeje a optimizmu, cez obdobie ignorovania EÚ ako celku a namiesto toho sústredovania sa na bilaterálne vzťahy, k vzťahom konkurencie a rastúceho napätia. Kým EÚ presadzovala liberálne demokratické hodnoty a normy, Rusko sa snažilo nájsť svoju novú identitu bývalej veľmoci a opäť získať dôležitú úlohu v štruktúrovaní novej Európy po vojne. Tieto nevyriešené napätia boli jadrom tohto vzťahu, čo viedlo k simultánnej a vzájomne prepojenej spolupráci a konfliktu.²⁶

Dohoda PCA medzi EÚ a Ruskom, uzatvorená v roku 1994, tvorí rámec upravujúci politické a hospodárske vzťahy medzi krajinami od nadobudnutia jej platnosti v roku 1997. Už rokovania sprevádzajúce túto dohodu boli však problematické z dôvodu ruských požiadaviek vyjednaní väčších podmienok v ekonomickej oblasti a odmietnutia politiky podmienenosti dohôd. EÚ nebola ochotná vyhovieť týmto požiadavkám.²⁷ Cieľom dohody

---

²⁴ Statista. Annual share of EU goods imports from non-EU countries by trade partner from 2002 to 2021. [online]. [cit. 18.11.2023]. Dostupné na: <https://www.statista.com/statistics/1364662/international-trade-eu/#statisticContainer>

²⁵ Eurostat. International trade in goods by partner. [online]. [cit. 18.11.2023]. Dostupné na: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=International_trade_in_goods_by_partner#Focus_on_EU_trade_in_goods_-_an_overview

²⁶ GRICIUS, Gabriella a MARINOVA Iren. A Path to Dialogue: The Arctic for EU-Russia Relations. The Arctic Institute. [online]. [cit. 20.11.2023]. Dostupné na: <https://www.thearcticinstitute.org/path-dialogue-arctic-eu-russia-relations/>

²⁷ FIGUS, Alessandro. European Union and Russia: international relations evolution. Geopolitical, Social Security and Freedom Journal, Volume 3 Issue 2. 2020. Dostupné na: <https://intapi.sciendo.com/pdf/10.2478/gssfj-2020-0016>

je poskytnúť vhodný rámec pre politický dialóg, podporiť úsilie partnerských krajín o posilnenie ich demokracií a rozvoj ich hospodárstiev, sprevádzať ich prechod na trhové hospodárstvo a podporovať obchod a investície. Cieľom partnerstva je tiež poskytnúť základ pre spoluprácu v legislatívnej, ekonomickej, sociálnej, finančnej, vedeckej, občianskej, technologickej a kultúrnej oblasti.²⁸ PCA mala pôvodne platiť 10 rokov, avšak od roku 2007 sa každoročne obnovuje.²⁹ Pokus o rokovania o novej dohode medzi EÚ a Ruskom sa začali v júni 2008, s cieľom nahradiť a aktualizovať existujúcu dohodu PCA.³⁰ Z dôvodu pohoršenia vzťahov sa však na novej dohode dohodnúť nepodarilo.

Vzťahy medzi EÚ a Ruskom od roku 2004 začali prudko upadať. Bolo to spôsobené rôznymi problémami vrátane rozšírenia EÚ smerom k strednej a východnej Európe; rozšírenia NATO do východnej Európy; Rusko-ukrajinského sporu o plyn v roku 2006 a konfliktu medzi Ruskom a Gruzínskom v roku 2008.³¹ V roku 2004 EÚ odštartovala voči tomuto regiónu **Európsku susedskú politiku** na nadviazanie a prehĺbenie vzťahov so svojimi susedskými krajinami. Zároveň v tomto období 3 partnerské krajiny (Bosna a Hercegovina, Gruzínsko a Ukrajina) prejavili záujem o vstup do NATO.³² Rusko považovalo rozširovanie a pokračujúcu prítomnosť NATO v susedstve za škodlivé pre jeho kľúčové bezpečnostné záujmy. *Koncepcia zahraničnej politiky Ruskej federácie (RF)* vydaná v roku 2016 poukázala na to, že „geopolitická expanzia NATO a EÚ vyústila do vážnej krízy vo vzťahoch medzi Ruskom a západnými štátmi“.³³ Ďalším problémom sú neustále konflikty súvisiace s Ukrajinou a Čiernym morom. Prvá z vážnejších kríz sa odohrala na prelome rokov 2005 a 2006, kedy Rusko zastavilo dodávky plynu na Ukrajinu, s odôvodnením, že Ukrajina odmietla akceptovať zvýšenie cien, ktoré by sa rovnali so svetovými. Rusko-ukrajinská plynová vojna, počas ktorej došlo prvýkrát

---

²⁸ Parliament UK Publications. The EU and Russia: before and beyond the crisis in Ukraine - European Union Committee Contents. [online]. [cit. 20.11.2023]. Dostupné na: <https://publications.parliament.uk/pa/ld201415/ldselect/ldecom/115/11505.htm#note20>

²⁹ ARGANO, Maria. EUROPEAN UNION – RUSSIA: A TWO-LEVEL RELATIONSHIP. [online]. [cit. 20.11.2023]. Dostupné na: <https://www.eyes-on-europe.eu/russia-eu-eu-logos/>

³⁰ European Investment Bank. EU-Russia Strategic Partnership. [online]. [cit. 20.11.2023]. Dostupné na: https://www.eib.org/en/projects/regions/eastern-neighbours/framework/eu_russia_strategic_partnership.htm

³¹ **Rusko-gruzínska vojna** z roku 2008 sa uskutočnila po diplomatickej kríze medzi týmito krajinami. Boje sa odohrali v strategicky dôležitom regióne južného Kaukazu. Rusko obvinilo Gruzínsko zo spáchania genocídy proti Južnému Osetsku – a 8. augusta spustilo rozsiahlu pozemnú, vzdušnú a námornú inváziu Gruzínska.

³² DUTTA, Ankita Dr. A Look at EU-Russia Relations. Indian Council of World Affairs. [online]. [cit. 20.11.2023]. Dostupné na: https://www.icwa.in/show_content.php?lang=1&level=3&ls_id=6679&lid=4581#_edn1

³³ FOREIGN POLICY CONCEPT OF THE RUSSIAN FEDERATION, 2016. [online]. [cit. 20.11.2023]. Dostupné na: <https://interkomitet.com/foreign-policy/basic-documents/foreign-policy-concept-of-the-russian-federation-approved-by-president-of-the-russian-federation-vladimir-putin-on-november-30-2016/>

ku fyzickému zasiahnutiu energetických záujmov ďalších krajín, vrátane Slovenska, skončila 4. januára 2006.³⁴ Energetické zdroje zostali spornou otázkou medzi členskými štátmi EÚ a Ruskom, pričom dve plynové krízy v rokoch 2006 a 2009³⁵ poukázali na zraniteľnosť tejto závislosti.

Až do vypuknutia krízy na Ukrajine v roku 2014 EÚ a Rusko rozvíjali strategické partnerstvo, ktoré pokrývalo otázky súvisiace s obchodom, ekonomikou, energetikou, klimatickými zmenami, výskumom, vzdelávaním, kultúrou a bezpečnosťou vrátane boja proti terorizmu. Ukrajinská kríza a anexia Krymu však viedli k pozastaveniu kľúčových mechanizmov pre interakciu medzi Ruskom a EÚ a uvaleniu individuálnych a sektorových sankcií. Tieto udalosti zmenili postavenie Ruska zo strategického partnera Európy na „kľúčového strategického rivala“, ako je opísané v *Globálnej stratégii EÚ* z roku 2016.³⁶ Od tohto roku viedli sankcie EÚ voči Rusku a ruské protisankcie, ako aj rastúce nahradenie ruského dovozu k poklesu obchodu. V roku 2013 bolo Rusko štvrtým najväčším obchodným partnerom EÚ a EÚ bola hlavným obchodným partnerom Ruska. V dôsledku sankcií, ale aj v dôsledku iných vonkajších faktorov, ktoré oslabili ruské hospodárstvo, sa vývoz EÚ do Ruska v rokoch 2013 až 2016 znížil o 20,7 % ročne. Najväčšie ekonomiky EÚ (Nemecko, Francúzsko a Taliansko) síce čelili najvyšším exportným stratám v absolútnom vyjadrení, ale boli nútené naďalej obchodovať a hľadať obchádzky k sankciám kvôli ich energetickej závislosti od Ruska.³⁷

Stratégia EÚ prijatá voči Rusku v tomto období by sa dala definovať ako režim sankcií so súčasne presadzovanou rétorikou hľadania selektívnej angažovanosti s Ruskom v oblastiach, ako sú obchod, energetika a výmena vzdelávania.³⁸ Po februári 2022 sa však politika EÚ voči Rusku výrazne zmenila.

1.2.1 Postoj EÚ voči Rusku a vojne na Ukrajine 2022

Ruská invázia na Ukrajinu, ktorá sa začala vo februári 2022, porušila európsky bezpečnostný poriadok po studenej vojne a úplne prepísala vzťah medzi EÚ a Ruskom,

---

³⁴ TICHÝ, Lukáš. Dvě kola rusko-ukrajinské plynové krize 2009. [online]. [cit. 20.11.2023]. Dostupné na: <https://euroskop.cz/2009/03/16/dve-kola-rusko-ukrajinske-plynovve-krize-2009/>

³⁵ Opätovné obmedzenie plynu na Ukrajinu z dôvodu nedohodnutia ceny, dlhu a neoprávneného odberu.

³⁶ EEAS. A Global Strategy for the European Union's Foreign And Security Policy. 2016. [online]. [cit. 20.11.2023]. Dostupné na: https://eeas.europa.eu/archives/docs/top_stories/pdf/eugs_review_web.pdf

³⁷ ARGANO, Maria. EUROPEAN UNION – RUSSIA: A TWO-LEVEL RELATIONSHIP. [online]. [cit. 20.11.2023]. Dostupné na: <https://www.eyes-on-europe.eu/russia-eu-eu-logos/>

³⁸ GRICIUS, Gabriella a MARINOVA Iren. A Path to Dialogue: The Arctic for EU-Russia Relations. The Arctic Institute. [online]. [cit. 20.11.2023]. Dostupné na: <https://www.thearcticinstitute.org/path-dialogue-arctic-eu-russia-relations/>

ktorý sa formoval za posledných tridsať rokov. Teraz, keď Rusko predstavuje najväčšiu hrozbu pre mier a stabilitu v Európe, aj doterajšie oblasti spolupráce selektívnej angažovanosti boli pozastavené.³⁹

EÚ a jej členské štáty dôrazne odsudzujú agresívnu vojnu Ruska proti Ukrajine a nezákonnú anexiu ukrajinských oblastí Doneck, Luhansk, Záporožie a Cherson. Odsudzujú aj účasť Bieloruska na ruskej vojenskej agresii. Od februára 2022 sa Európska rada a Rada Európskej únie pravidelne stretávajú, aby prediskutovali situáciu na Ukrajine z rôznych uhlov pohľadu.⁴⁰ V marci 2022 EÚ prijala svoj *Strategický kompas pre bezpečnosť a obranu*, v ktorom uznala, že Rusko predstavuje „dlhodobú a priamu hrozbu pre európsku bezpečnosť“, čím od roku 2016 znamená zásadnú zmenu vo vzťahoch medzi EÚ a Ruskom.⁴¹ V reakcii na ruskú inváziu členské štáty EÚ rýchlo prijali bezprecedentne tvrdé sankcie v úzkej spolupráci s partnermi vrátane USA, Spojeného kráľovstva, Kanady, Austrálie a Japonska. Od 24. februára 2022 EÚ masívne rozšírila reštriktívne sektorové opatrenia prostredníctvom 12 po sebe nasledujúcich balíkov sankcií a pridala na zoznam sankcií značný počet osôb a subjektov s cieľom ďalej vystupňovať tlak na Rusko ukončiť vojnu. Reštriktívne opatrenia majú oslabiť ekonomický základ Ruska, pripraviť ho o základné technológie a trhy a výrazne znížiť jeho schopnosť viesť vojnu. Rýchly sled balíkov sankcií EÚ, ktorý už bol označený za „revolúciu sankcií“, vyústil do jedinečného súboru opatrení zameraných na kľúčové sektory ruského hospodárstva a politické elity v krajine. Každý balík postupne zmenil a doplnil a rozšíril rozsah sankčných režimov prijatých od roku 2014 a pridal nový režim zakazujúci dovoz tovaru s pôvodom na nezákonne anektovaných územiach Doneck, Luhansk, Cherson a Záporožie do EÚ.⁴²

Dvanásť balík prijala Rada 18. decembra 2023 týkajúci sa hospodárskych a individuálnych reštriktívnych opatrení vzhľadom na pokračujúcu ruskú agresívnu vojnu proti Ukrajine. Tieto opatrenia sa zameriavajú na vysokohodnotné sektory ruského

---

³⁹ MEISTER, Stefan Dr. A Paradigm Shift: EU-Russia Relations After the War in Ukraine. DGAP. [online]. [cit. 28.12.2023]. Dostupné na: <https://dgap.org/en/research/publications/paradigm-shift-eu-russia-relations-after-war-ukraine>

⁴⁰ European Council. EU response to Russia's invasion of Ukraine. [online]. [cit. 28.12.2023]. Dostupné na: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eu-response-ukraine-invasion/>

⁴¹ EEAS. A STRATEGIC COMPASS FOR SECURITY AND DEFENCE. [online]. [cit. 28.12.2023]. Dostupné na: https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/strategic_compass_en3_web.pdf

⁴² Európsky parlament. Informačné listy o Európskej únii. Rusko. [online]. [cit. 28.12.2023]. Dostupné na: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/177/russia>

hospodárstva a sťažujú obchádzanie sankcií EÚ. Dohodnutý balík obsahuje zákazy týkajúce sa:⁴³

- diamantov vrátane šperkov (zákaz importu ruských diamantov je súčasťou úsilia G7⁴⁴ o vypracovanie medzinárodne koordinovaného zákazu diamantov, ktorého cieľom je zbaviť Rusko tohto dôležitého zdroja príjmov),
- klauzuly „žiadne Rusko“ (nová klauzula, ktorá sa vzťahuje na vývozcov z EÚ a zakazuje opätovný vývoz určitého tovaru do Ruska a opätovný vývoz na použitie v Rusku),
- kontroly a obmedzenia dovozu a vývozu,
- presadzovania a opatrenia proti obchádzaniu,
- presadzovania cenového stropu ropy,
- železa a ocele,
- a i.

Aj keď je EÚ jednotná vo svojom postoji k uvaleniu ekonomických sankcií proti Rusku, existujú značné rozdiely v miere, do akej sa ekonomikám EÚ podarilo obmedziť obchod s Ruskom. Nie všetky krajiny EÚ zaznamenali rovnaký pokles ich obchodu s Ruskom, v skutočnosti, niektoré štáty zaznamenali počas toho istého obdobia nárast obchodných hodnôt. Obrázok 1 poukazuje na zmenu v obchode medzi členskými krajinami EÚ a Ruskom medzi januárom a októbrom 2022. Krajiny označené červenou farbou zvýšili v tomto období obchod s Ruskom, zatiaľ čo krajiny označené modrou znížili obchod s Ruskom. Hoci krajiny ako Grécko, Maďarsko, Nemecko, Holandsko a Taliansko sú z hľadiska zmeny obchodných hodnôt na extrémnych koncoch spektra, zmeny ostatných členských štátov s Ruskom neboli príliš veľké.⁴⁵ Za spomenutie však stojí Nemecko, najdôležitejší obchodný partner Ruska v EÚ, ktoré zaznamenalo v dôsledku sankcií v prvom polroku 2022 o 34 % pokles vývozu do Ruska v porovnaní s rovnakým obdobím

---

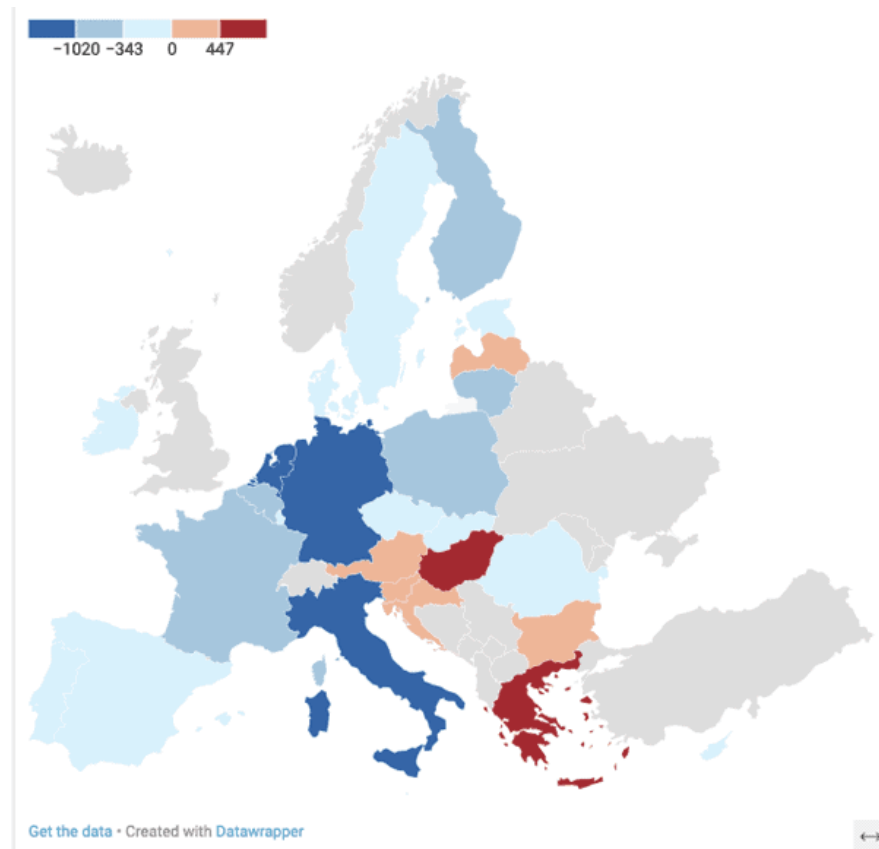
⁴³ European Council. Press Release. Russia's war of aggression against Ukraine: EU adopts 12th package of economic and individual sanctions. [online]. [cit. 28.12.2023]. Dostupné na: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2023/12/18/russia-s-war-of-aggression-against-ukraine-eu-adopts-12th-package-of-economic-and-individual-sanctions/>

⁴⁴ The Group of Seven (G7) je medzivládne politické a ekonomické fórum pozostávajúce z Kanady, Francúzska, Nemecka, Talianska, Japonska, Spojeného kráľovstva a Spojených štátov amerických; okrem toho je EÚ „neuvedeným členom“.

⁴⁵ SHARMA, Vanika a ZILLI, Renata. EU-Russia trade since the start of the war – recoupling for some, expansion for others. ECIPE. [online]. [cit. 28.12.2023]. Dostupné na: <https://ecipe.org/blog/eu-russia-trade-since-the-war/>

predchádzajúceho roka. Rusko tak skĺzlo zo 14. na 25. miesto z hľadiska destinácií pre nemecký export v uvedenom období.⁴⁶

Obrázok 1 Zmena v obchode krajín EÚ s Ruskom (január až október 2022, mil. EUR)

Zdroj: ECIPE, 2023. <https://ecipe.org/blog/eu-russia-trade-since-the-war/>

Rôzne obchodné reakcie európskych členských štátov voči Rusku sa odrážajú aj v politickom postoji krajín voči agresorovi. Napríklad maďarský premiér Viktor Orbán, známy svojou blízkosťou k Rusku, pri viacerých príležitostiach vyzval na ukončenie sankcií voči Rusku.⁴⁷ V čase, keď sa Európa pripravovala na nové kolo donucovacích opatrení voči Rusku, maďarský premiér Orbán sľúbil, že bude vetovať akékoľvek budúce sankcie voči ruskému jadrovému priemyslu. Rusko je globálnym dodávateľom jadrového materiálu a technológie a takmer 50 % spotreby elektriny v Maďarsku pochádza z jadrovej

⁴⁶ MEISTER, Stefan Dr. A Paradigm Shift: EU-Russia Relations After the War in Ukraine. Carnegie Europe. . [online]. [cit. 28.12.2023]. Dostupné na: <https://carnegieeurope.eu/2022/11/29/paradigm-shift-eu-russia-relations-after-war-in-ukraine-pub-88476>

⁴⁷ Reuters. Hungary PM Orban says EU's Russia sanctions should be scrapped. [online]. [cit. 28.12.2023]. Dostupné na: <https://www.reuters.com/world/europe/hungary-pm-orban-says-eus-russia-sanctions-should-be-scrapped-report-2022-09-22/>

energie. Ukázalo sa, že tieto protichodné politické spojenectvá medzi členskými štátmi sú na úkor schopnosti Európy konať v čase krízy.⁴⁸

Táto roztrieštenosť v odpovediach členských štátov EÚ nie je jediným dôvodom, prečo bolo pre EÚ náročné oddelenie od Ruska. Prerušenie päťdesiatich rokov konektivity a vzájomne výhodných energetických vzťahov sa pre oboch partnerov stalo obtiažnym. Po rokoch konfliktu medzi členskými štátmi EÚ v súvislosti s dobudovaním plynovodu Nord Stream 2 z Ruska do Nemecka pod Baltským morom, vojna na Ukrajine viedla Nemecko k náhlemu pozastaveniu schvaľovania projektu. Členské štáty EÚ ako Nemecko, ktoré sú silne závislé od ruského plynu, boli nútené hľadať alternatívnych partnerov pre zdroje energie na Blízkom východe, v Nórsku a USA, najmä na dodávky skvapalneného zemného plynu.⁴⁹ Nemecko, ktoré dovážalo najviac ruského plynu zo všetkých krajín EÚ pred vypuknutím vojny, od augusta 2022 nedováža ruský plyn potrubím vôbec. Namiesto toho nemecké úrady znárodnili majetok Gazpromu v Nemecku, postavili rekordnou rýchlosťou niekoľko terminálov skvapalneného zemného plynu a posilnili spoluprácu v oblasti plynu s Nórskom, ktoré sa v roku 2022 stalo hlavným dodávateľom pre Nemecko. Ruským pokusom oslabiť európsku ekonomiku prostredníctvom protisankcií a zástavy plynu malo opačný efekt a namiesto toho natrvalo zničilo najväčší trh Gazpromu. Rusku sa však podarilo presmerovať značné objemy svojej ropy z Európy na ázijské trhy.⁵⁰

Dalo by sa povedať, že ruská invázia na Ukrajinu zásadne mení Európu. EÚ sa postavila tejto výzve implementáciou bezprecedentných opatrení vo viacerých oblastiach politiky. Niektoré z týchto krokov, najmä reforma európskeho trhu s energiou, môžu urobiť EÚ silnejšou, než bola pred vojnou. Ako je EÚ nútená hľadať nových energetických partnerov, naskytuje sa možnosť nových strategických spoluprác s jej blízkymi susedmi.

1.3 Vývoj zahraničnoobchodných vzťahov EÚ a Strednej Ázie

Začiatok diplomatických vzťahov EÚ s piatimi vtedy novonezávislými krajinami Strednej Ázie – Kazachstanom, Kirgizskom, Tadžikistanom, Turkménskom a Uzbekistanom sa dá datovať do roku 1992. EÚ však v tomto období nepripisovala nejaký

---

⁴⁸ Politico. Orbán to veto EU sanctions against Russian nuclear sector. [online]. [cit. 28.12.2023]. Dostupné na: <https://www.politico.eu/article/orban-to-veto-eu-sanctions-against-russian-nuclear-sector/>

⁴⁹ MEISTER, Stefan. A Paradigm Shift: EU-Russia Relations After the War in Ukraine. Carnegie Europe. . [online]. [cit. 28.12.2023]. Dostupné na: <https://carnegieeurope.eu/2022/11/29/paradigm-shift-eu-russia-relations-after-war-in-ukraine-pub-88476>

⁵⁰ WINTOUR, Patrick. No turning back?: how the Ukraine war has profoundly changed the EU. The Guardian. [online]. [cit. 28.12.2023]. Dostupné na: <https://www.theguardian.com/world/2023/sep/30/ukraine-russia-war-changed-eu>

strategický význam Strednej Ázii a nemala žiadnu strategickú víziu pre tento región. Táto situácia sa zmenila až od teroristických útokov dňa 11. septembra 2001 a vojenskej operácie v Afganistane. Stredná Ázia zohrala významnú úlohu vďaka geografickej blízkosti a ochote poskytnúť vojenské základne pre logistickú podporu operácie. Posun pozornosti na región sa zhodoval aj s volebným víťazstvom prezidenta Vladimíra Putina v Rusku, rozvojom čínskej ekonomickej diplomacie a budovaniu nových trás pre ropu a plyn.⁵¹ Začiatkom 21. storočia zastávala EÚ názor, že posilnené vzťahy so severnými susedmi Afganistanu podporia rozvoj v krajine, zatiaľ čo EÚ by mohla pomôcť vládám štátov Strednej Ázie pri riešení bezpečnostných hrozieb spoza hraníc, ako sú drogy a kriminalita. Nerastné bohatstvo regiónu, zásoby plynu a ropy a náleziská zlata, uránu a vzácnych kovov ho urobili atraktívnym pre európskych investorov. Výzvy v oblasti správy boli však značné a únia predstavila reformný balík, ktorý umožnil budovanie inštitúcií a prechod na trhové hospodárstvo.⁵² Po plynovej kríze medzi Ruskom a Ukrajinou v januári 2006, ktorá podnietila EÚ hľadať alternatívnych dodávateľov plynu pre Európu, sa záujem v regióne a energetická bezpečnosť stala novou prioritou programu EÚ v Strednej Ázii. Tieto všetky skutočnosti si vyžadovali rozvoj komplexnej politiky EÚ smerom k integrácii dlhodobej bezpečnosti, krízového manažmentu, politických vzťahov a rozvojovej stratégie. V tomto duchu prijala EÚ svoju prvú **Stratégiu pre Strednú Áziu v roku 2007**. Tento projekt pomohol EÚ a Strednej Ázii dosiahnuť bezprecedentnú úroveň spolupráce. Strategická geografická poloha Strednej Ázie na križovatke Európy a Ázie, jej podiel na dovoze energie do EÚ a trhový potenciál 70 miliónov obyvateľov, ako aj záujem EÚ o regionálnu bezpečnosť urobili Strednú Áziu čoraz dôležitejším partnerom pre EÚ.⁵³

V júni 2019 prijala EÚ **Novú Stratégiu pre Strednú Áziu**, ktorou aktualizovala prvú stratégiu z roku 2007. Načrtáva ňou svoje strategické záujmy v regióne a navrhuje vytvoriť silnejšie a neexkluzívne partnerstvo so štátmi Strednej Ázie, aby sa región rozvíjal

---

⁵¹ PLENTA, Peter. The European Two-Level Game in Central Asia: Visegrad Countries and Kazakhstan. *Asian International Studies Review* Vol. 17 No.2. 2016. s. 79-99. ISSN: 1226-8240

⁵² MATVEEVA, Anna. *EU Stakes in Central Asia*. Chaillot Paper N. 91. EU Institute For Security Studies. 2006. s. 129. ISBN 92-9198-094-3

⁵³ European Commission. JOINT COMMUNICATION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT AND THE COUNCIL. The EU and Central Asia: New Opportunities for a Stronger Partnership. s. 1. [online]. [cit. 29.08.2023]. Dostupné na: https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/joint_communication_-_the_eu_and_central_asia_-_new_opportunities_for_a_stronger_partnership.pdf

a stal odolnejším, prosperujúcim a úzko prepojeným ekonomickým a politickým priestorom. Stratégia načrtáva tri prioritné oblasti zapojenia EÚ⁵⁴:

- partnerstvo so štátmi a spoločnosťami Strednej Ázie v oblasti **odolnosti** (ľudské práva a demokracia, bezpečnosť, environmentálne výzvy),
- partnerstvo pre **prosperitu** (podpora hospodárskej diverzifikácie a rozvoja súkromného sektora, podpora vnútroregionálneho obchodu a udržateľného prepojenia),
- podpora **regionálnej spolupráce** v Strednej Ázii.

V rámci oblasti **odolnosti**, EÚ bude spolupracovať s krajinami Strednej Ázie pri predvídaní a riešení problémov ovplyvňujúcich ich sociálno-ekonomické ciele a bezpečnosť, a zvyšovaní ich schopnosti prijať reformy a modernizáciu. EÚ neustále podporuje demokraciu, ľudské práva a právny štát, zintenzívni sa spolupráca v oblasti klímy, environmentálnych výziev a migrácie. V rámci oblasti **prosperity** EÚ pracuje na uvoľnení významného rastového potenciálu stredoázijského trhu podporovaním rozvoja konkurencieschopného súkromného sektora a podporou zdravého a otvoreného investičného prostredia. Zvýšená spolupráca sa prejaví pri rozvoji zručností, výskumu a inovácií, s osobitnou pozornosťou na mládež, ako aj na riešenie štrukturálnych obmedzení v rámci regiónu obchodu a investícií. Podporovať bude aj prístupenie ostatných stredoázijských štátov (Uzbekistan a Turkménsko) do WTO a udržateľnú konektivitu.⁵⁵ Regionálne programy sú zamerané na podporu širokého procesu dialógu a spolupráce medzi piatimi stredoázijskými krajinami. **Regionálna spolupráca** je dôležitá pre energetiku, životné prostredie, klímu, vodu a sociálno-ekonomický rozvoj vrátane lepších príležitostí na vzdelávanie a výskum, ako aj konkurencieschopnosť a reformy podnikateľského prostredia. Vzhľadom na zraniteľnosť Strednej Ázie voči prírodným katastrofám a vplyvom zmeny klímy, regionálne programy podporujú aj kapacity krajín pripraviť sa na tieto riziká a reagovať na ne.⁵⁶ EÚ zdôrazňuje, že vzhľadom na svoju vzájomnú závislosť musia krajiny Strednej Ázie viac spolupracovať. Na regionálnu spoluprácu a integráciu v rokoch 2021 – 2024 bolo vyčlenených 140 mil. EUR na

---

⁵⁴ European Union. Basis for the EU – Central Asia Cooperation. [online]. [cit. 29.08.2023]. Dostupné na: https://www.eeas.europa.eu/eeas/basis-eu-%E2%80%93-central-asia-cooperation_en

⁵⁵ European Commission. JOINT COMMUNICATION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT AND THE COUNCIL. The EU and Central Asia: New Opportunities for a Stronger Partnership. s. 1. [online]. [cit. 03.09.2023]. Dostupné na: https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/joint_communication_-_the_eu_and_central_asia_-_new_opportunities_for_a_stronger_partnership.pdf

⁵⁶ European Union. EU DEVELOPMENT PRIORITIES IN CENTRAL ASIA. [online]. [cit. 03.09.2023]. Dostupné na: https://www.eeas.europa.eu/eeas/eu-development-priorities-central-asia_en

iniciatívy v reakcii na následky pandémie koronavírusu, ktoré zahŕňajú posilnenie bezpečnosti a podporu výmeny obchodu a vzdelávania.⁵⁷

Jednou z hlavných priorit EÚ je podpora vnútroregionálneho obchodu v Strednej Ázii a prepojenie stredoázijských hospodárstiev s globálnym hodnotovým reťazcom. EÚ pomáha krajinám Strednej Ázie riešiť kľúčové regulačné a procedurálne prekážky vnútroregionálneho a mimoregionálneho obchodu. Na základe svojich skúseností s mechanizmami regionálnej integrácie EÚ podporuje úsilie uľahčiť vnútroregionálny obchod a investície v Strednej Ázii, a to aj výmenou skúseností a osvedčených postupov pri odstraňovaní necolných prekážok obchodu a podpore zblížovania právnych predpisov a ich harmonizácii.⁵⁸ Rokovania o novej generácii **dohôd o rozšírenom partnerstve a spolupráci** (EPCA)⁵⁹ so štátmi Strednej Ázie tiež poskytli silný nástroj na podporu spolupráce a regulačnej konvergencie v oblastiach, ktoré sú súčasťou reformných procesov prebiehajúcich v regióne. EÚ využije dohody EPCA a programy technickej spolupráce na podporu súladu s pravidlami EÚ a technickými medzinárodnými a európskymi normami pri odstránení prekážok v obchode. Toto úsilie uľahčí recipročný prístup na trh a vytvorí trhové príležitosti pre hospodárske subjekty zo Strednej Ázie v celosvetovom meradle. Zintenzívnenie dialógu o sanitárnych a fyto-sanitárnych opatreniach na posilnenie systémov bezpečnosti potravín v krajinách Strednej Ázie by bolo zas prospešné pre miestnych spotrebiteľov a uľahčenie obchodu s EÚ.⁶⁰

EÚ sa snažila zvýšiť svoju prítomnosť v tejto oblasti za posledných niekoľko rokov nielen prostredníctvom svojej novej stratégie ale aj rozvojovej pomoci. V regióne Strednej Ázie sa EÚ stala najväčším poskytovateľom rozvojovej pomoci. Globálny balík pomoci EÚ Strednej Ázii dosiahol za obdobie rokov 2014 – 2020 1,1 mld. EUR. Nová stratégia

---

⁵⁷ MATEEVA, Anna. A New Opening for EU–Central Asia Relations?. Carnegie Europe. [online]. [cit. 03.09.2023]. Dostupné na: <https://carnegieeurope.eu/2023/04/13/new-opening-for-eu-central-asia-relations-pub-89454>

⁵⁸ European Union. Basis for the EU – Central Asia Cooperation. [online]. [cit. 03.09.2023]. Dostupné na: https://www.eeas.europa.eu/eeas/basis-eu-%E2%80%93-central-asia-cooperation_en

⁵⁹ Dohoda EPCA s **Kazachstanom** už nadobudla **platnosť**. Rokovania o EPCA dohode s Kirgizskom, Uzbekistanom a Tadžikistanom sú v procese.

⁶⁰ European Commission. JOINT COMMUNICATION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT AND THE COUNCIL. The EU and Central Asia: New Opportunities for a Stronger Partnership. s. 1. [online]. [cit. 03.09.2023]. Dostupné na: https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/joint_communication_-_the_eu_and_central_asia_-_new_opportunities_for_a_stronger_partnership.pdf

EÚ poskytuje usmernenie pre prípravu programovania pomoci EÚ na obdobie rokov 2021 – 2027.⁶¹

Jedným z hlavných záujmov EÚ v Strednej Ázii v roku 2023 je dvojitá úloha regiónu ako zdroja energie a tranzitnej trasy pre obchod medzi východom a západom – dve priority, ktoré sa stali viac urgentnými v súvislosti s ukrajinskou vojnou. Pre EÚ sú hlavnými dovozmi z regiónu energia a suroviny: ropa z Kazachstanu, zemný plyn z Turkménska a zlato z Kirgizska a Tadžikistanu.⁶² EÚ sa snaží zvýšiť svoju angažovanosť v týchto odvetviach a v novembri 2022 podpísala s **Kazachstanom memorandum o porozumení o prístupe k surovinám**. Memorandum podporuje ciele EÚ o znížení závislosti od fosílnych palív a prechode na udržateľnú obnoviteľnú energiu. Prostredníctvom tejto spolupráce budú krajiny pracovať na lepšej integrácii strategických hodnotových reťazcov týkajúcich sa surovín, batérií a obnoviteľného vodíka.⁶³ Čo sa týka ropy a plynu, pre európske krajiny je kľúčová diverzifikácia dodávok mimo Ruska; zvýšenie importu kazašskej ropy môže byť atraktívnou možnosťou, avšak väčšina exportovanej ropy prúdi cez Caspian Pipeline Consortium (CPC), ktoré má dlhotrvajúce problémy okolo vlastníctva a kontroly ropovodu s Ruskom. Zemný plyn z Turkménska môže pre Európu znamenať pozitívnu zmenu, pretože krajina je šiestym najväčším držiteľom plynových rezerv na svete a v roku 2021 bola ôsmym najväčším vývozcom plynu. EÚ a Turkménsko naďalej pracujú na dohode o plyne – avšak predtým takéto snahy viedli k malým výsledkom.⁶⁴ Tranzit obidvoch surovín však naráža na niektoré prekážky a je závislý od vôle Ruska. V budúcnosti plánovaná diverzifikácia tranzitných trás je jednou z priorít agendy EÚ voči Strednej Ázii, čím pomôže regiónu prekonať jeho izoláciu, zlepši jeho vyjednávaciu silu a posilní jeho väzby s EÚ.

---

⁶¹ European Union. EU DEVELOPMENT PRIORITIES IN CENTRAL ASIA. [online]. [cit. 03.09.2023]. Dostupné na: https://www.eeas.europa.eu/eeas/eu-development-priorities-central-asia_en

⁶² MATEEVA, Anna. A New Opening for EU–Central Asia Relations?. Carnegie Europe. [online]. [cit. 03.09.2023]. Dostupné na: <https://carnegieeurope.eu/2023/04/13/new-opening-for-eu-central-asia-relations-pub-89454>

⁶³ European Commission. Statement by President von der Leyen on the occasion of the signature of the Memorandum of Understanding with Kazakhstan. 2022. [online]. [cit. 18.11.2023]. Dostupné na: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/STATEMENT_22_6648

⁶⁴ MATEEVA, Anna. A New Opening for EU–Central Asia Relations?. Carnegie Europe. [online]. [cit. 03.09.2023]. Dostupné na: <https://carnegieeurope.eu/2023/04/13/new-opening-for-eu-central-asia-relations-pub-89454>

1.4 Charakteristika hospodárstva Kazachstanu

Kazachstan je po Rusku druhá najväčšia republika bývalého ZSSR a podľa územia deviatá najväčšia krajina na svete. Patrí medzi krajiny s najväčším nerastným bohatstvom a zastáva pozíciu medzi 15 najlepšími z hľadiska zásob ropy. Kazachstan bol príbeh ekonomického úspechu Strednej Ázie, ktorému sa podaril prechod z krajiny nižšieho stredného príjmu do vyššieho stredného príjmu za menej než dve desaťročia. Krajina má strategickú polohu v Strednej Ázii. Vzhľadom na jej polohu medzi Čínou a RF je jadrom obchodných a investičných príležitostí spojených s euroázijskými krajinami, vrátane iniciatívy Belt and Road Initiative (BRI).⁶⁵ Krajina si vytvorila tiež rozsiahle a rastúce väzby s EÚ, ktorá je jej hlavným obchodným a investičným partnerom. V Strednej Ázii zohráva vedúcu úlohu v regionálnej spolupráci, diplomacii a bezpečnosti. Kazachstan sa tiež stáva hlavným dopravným a logistickým uzlom v regióne, ktorý spája veľké a rýchlo rastúce trhy Číny a južnej Ázie s trhmi Ruska a západnej Európy prostredníctvom ciest, železnice a prístavov v Kaspickom mori. Kazachstan predstavuje obchodnú bránu na trh s približne 100 mil. spotrebiteľov v krajinách Kaspického mora, 76 mil. v Strednej Ázii a 350 mil. v západnej Číne.⁶⁶ Okrem toho sa Kazachstan môže pochváliť významným poľnohospodárskym potenciálom pre produkciu obilia a dobytky.

1.4.1 Vývoj a vzťah HDP k nerastným surovinám v hospodárstve Kazachstanu

Kazachstan má obrovské zásoby ropy a zemného plynu, bohaté neťažené ložiská medi, chrómu a hliníku a značné ložiská zlata. Tieto zdroje sa však využívali nedostatočne počas prvého desaťročia po tom, ako sa krajina koncom roku 1991 osamostatnila. V prvých rokoch po nezávislosti sa vedenie Kazachstanu zaoberalo skôr budovaním národa, než ropným priemyslom. Pozornosť vlády sa začala užšie zameriavať na rozvoj ropného sektora až od roku 1995, kedy sa stal spájaný s akumuláciou bohatstva. Ekonomika bola však zasiahnutá niekoľkými negatívnymi šokmi koncom 90. rokov, čo mali za príčinu najmä nízke ceny ropy a finančná kríza v RF⁶⁷ v auguste 1998.⁶⁸

---

⁶⁵ World Bank Group. Country Partnership Framework For The Republic Of Kazakhstan 2020-2025. [online]. [cit. 24.08.2023]. Dostupné na: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/950671576378842710/pdf/Kazakhstan-Country-Partnership-Framework-for-the-Period-FY20-25.pdf>

⁶⁶ International Trade Administration. Kazakhstan - Country Commercial Guide. [online]. [cit. 24.08.2023]. Dostupné na: <https://www.trade.gov/country-commercial-guides/kazakhstan-market-overview>

⁶⁷ Dňa 13.8.1998 skolabovali ruské akciové, dlhopisové a menové trhy. Rusko nebolo schopné splácať krátkodobé pokladničné poukážky vydané na financovanie rozpočtového deficitu. Vypukla kríza: rubel' sa do

Na grafe 4 môžeme vidieť HDP Kazachstanu na obyvateľa v USD v rozmedzí rokov 1995-2022. Od roku 2000 do 2013 zaznamenal Kazachstan pôsobivý hospodársky rast, ktorý poháňala prvá generácia trhovo orientovaných reforiem, bohatá ťažba nerastných surovín, rast cien ropy a silné priame zahraničné investície. Trvalý hospodársky rast v tomto období premenil krajinu na ekonomiku s vyšším stredným príjmom, čím sa úmerne zvýšila životná úroveň a znížila chudoba.⁶⁹

Hospodárska kríza v rokoch 2014 – 2016 však ukázala zraniteľnosť Kazachstanu pred vonkajšími šokmi a jeho závislosť od exportu nerastných surovín. Nastal prudký pokles v HDP a spomalenie v raste, čo mal za príčinu pokles globálnych cien ropy, hlboká recesia v Rusku a spomalenie hospodárstva v Číne. V roku 2013 bolo v Kazachstane HDP na obyvateľa 13,9 tis. USD avšak do roku 2016 kleslo len na 7,7 tis. USD. Devalvácia a plávajúci kurz pomohli stabilizovať ekonomiku, ale nastal pokles príjmov a zvýšená chudoba. Významné vládne zásahy dokázali odvrátiť plnohodnotnú hospodársku krízu po 2015 a zachovať sociálnu stabilitu. Vláda zasiahla, aby zachránila banky a poskytla podstatnú podporu firmám na udržanie zamestnanosti.⁷⁰ Toto veľké zastúpenie štátu v ekonomike však zostáva a bráni skutočnému rastu súkromného sektora v súčasnosti. HDP v Kazachstane sa stále nedostalo na predkrízové hodnoty a malo hodnotu 11,2 tis. USD na obyvateľa v roku 2022.

---

konca roka oslabil, životná úroveň obyvateľstva prudko klesla, bankový systém bol ochromený na niekoľko mesiacov.

⁶⁸ POMFRET, Richard. Europe-Asia Studies. Kazakhstan's Economy since Independence: Does the Oil Boom Offer a Second Chance for Sustainable Development?. 2005. s.859. ISSN: 0966-8136

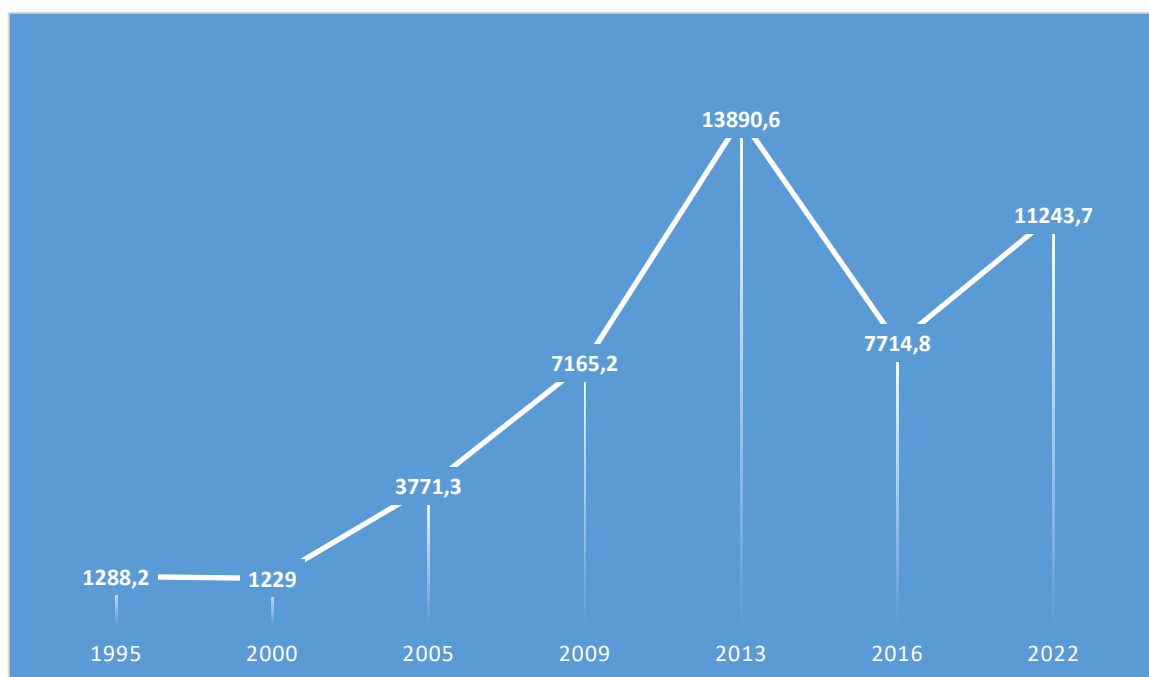
⁶⁹ BENDINI, Roberto. POLICY BRIEFING Kazakhstan: Selected trade and economic issues. European Union, 2013. [online]. [cit. 18.11.2023]. Dostupné na: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/briefing_note/join/2013/522303/EXPO-INTA_SP\(2013\)522303_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/briefing_note/join/2013/522303/EXPO-INTA_SP(2013)522303_EN.pdf)

⁷⁰ World Bank Group. Country Partnership Framework For The Republic Of Kazakhstan 2020-2025.

[online]. [cit. 24.08.2023]. Dostupné na:

<https://documents1.worldbank.org/curated/en/950671576378842710/pdf/Kazakhstan-Country-Partnership-Framework-for-the-Period-FY20-25.pdf>

Graf 4 HDP na obyvateľa (v USD PPP) 1995-2022

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov z The World Bank, 2023.

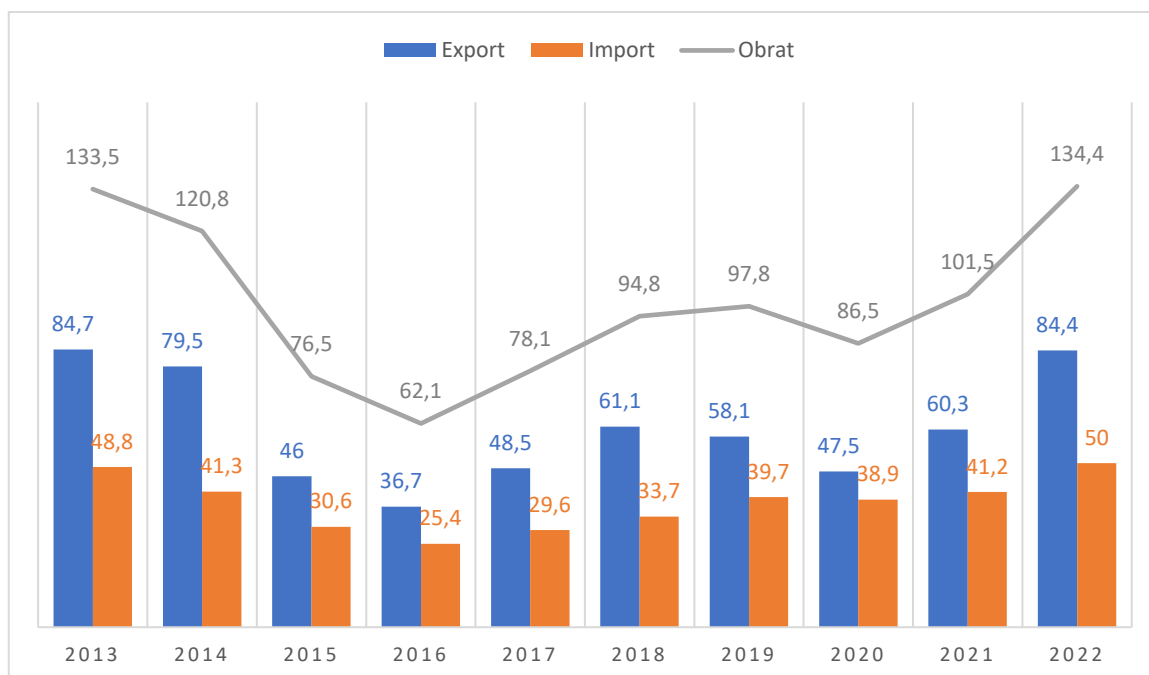
Zo správy Svetovej banky pre *Rámec partnerstva pre Kazašskú republiku na roky 2020-2025* vyplýva, že na zvrátenie súčasného trendu nižšieho rastu je naliehavo potrebná zmena v ekonomike. Hlavným problémom je nedostatok životaschopnosti mimo sektorov ropy a zemného plynu v hospodárstve, keďže uhl'ovodíky dosahujú svoj limit ako hybné sily rastu. Poľnohospodárstvo neustále zaostáva za svojim značným potenciálom, ktorý zahŕňa bohaté obdarovanie Kazachstanu úrodnou pôdou a blízkosťou do krajín s veľkým dopytom po potravinách.⁷¹

1.4.2 Zahraničný obchod Kazachstanu

Zahraničný obchod Kazachstanu zohráva kľúčovú úlohu v jeho hospodárskom raste a rozvoji, uľahčuje ekonomickú integráciu s globálnymi trhmi a prispieva k jeho postaveniu významného hráča v regióne Strednej Ázie. Na grafe 5 môžeme vidieť zahraničný obchod s tovarom a obchodný obrat Kazachstanu v priebehu 10 rokov.

⁷¹ World Bank Group. Country Partnership Framework For The Republic Of Kazakhstan 2020-2025. [online]. [cit. 24.08.2023]. Dostupné na: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/950671576378842710/pdf/Kazakhstan-Country-Partnership-Framework-for-the-Period-FY20-25.pdf>

Graf 5 Obchodné toky tovarov a obrat Kazachstanu (2013-2022) v mld. USD

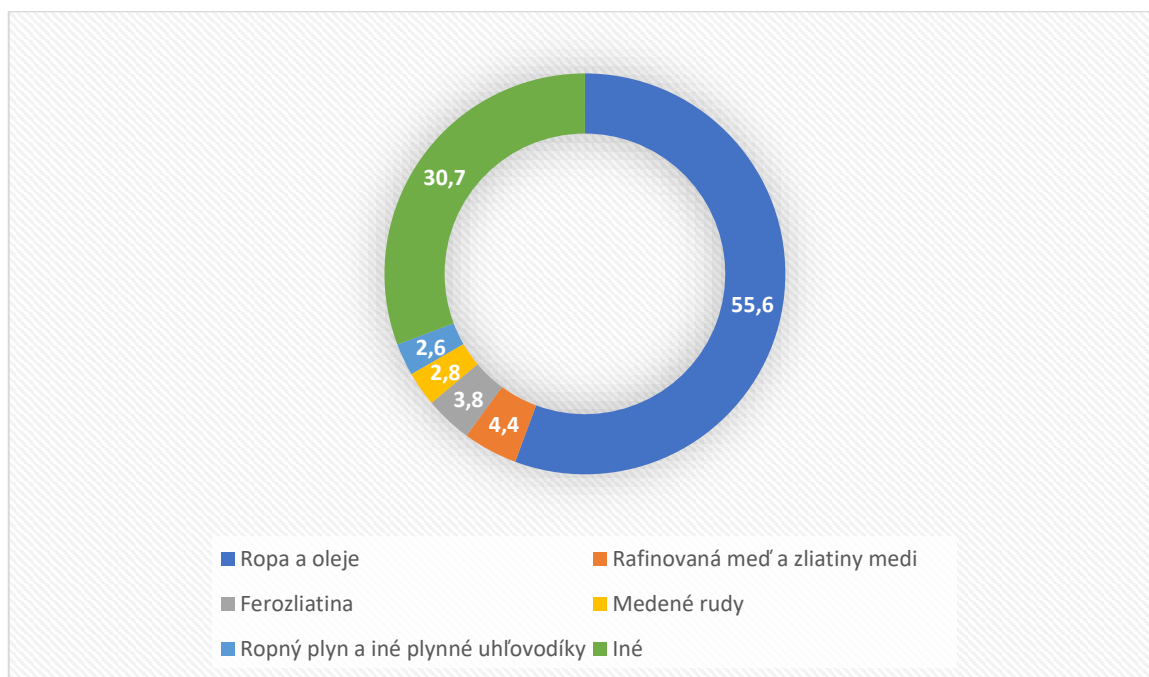

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov z WTO, 2023.

Obrat zahraničného obchodu s tovarom v roku 2022 vzrástol o 32,4 % v porovnaní s predchádzajúcim rokom. Po kríze od roku 2016 nastal pozitívny trend v hodnote obratu tovaru a v roku 2021 po prvýkrát prekročil hodnotu 100 mld. USD (výnimkou je rok 2020, kvôli pandémie COVID-19). Obrat zahraničného obchodu do roku 2022 neprekonal hodnoty z obdobia pred rokom 2014, čo by sa dalo pripísať zníženému exportu a klesajúcim cenám na svetových komoditných trhoch. Napríklad ropa Brent klesla pod 50 dolárov za barel v roku 2015. Od roku 2021 však nastali pozitívne trhové podmienky a príjmy z exportu energetických surovín dosahujú nové maximá. V roku 2022 export Kazachstanu dosiahol 84,4 mld. USD, čo bolo spôsobené vysokými cenami ropy a plynu na svetových trhoch. Dovozy sa zhodou okolností taktiež zvýšil na 50 mld. USD kvôli stabilnej dynamike v reálnom sektore.

Na grafe 6 môžeme vidieť komoditnú štruktúru exportu Kazachstanu za rok 2022.

Graf 6 Komoditná štruktúra exportu Kazachstanu 2022

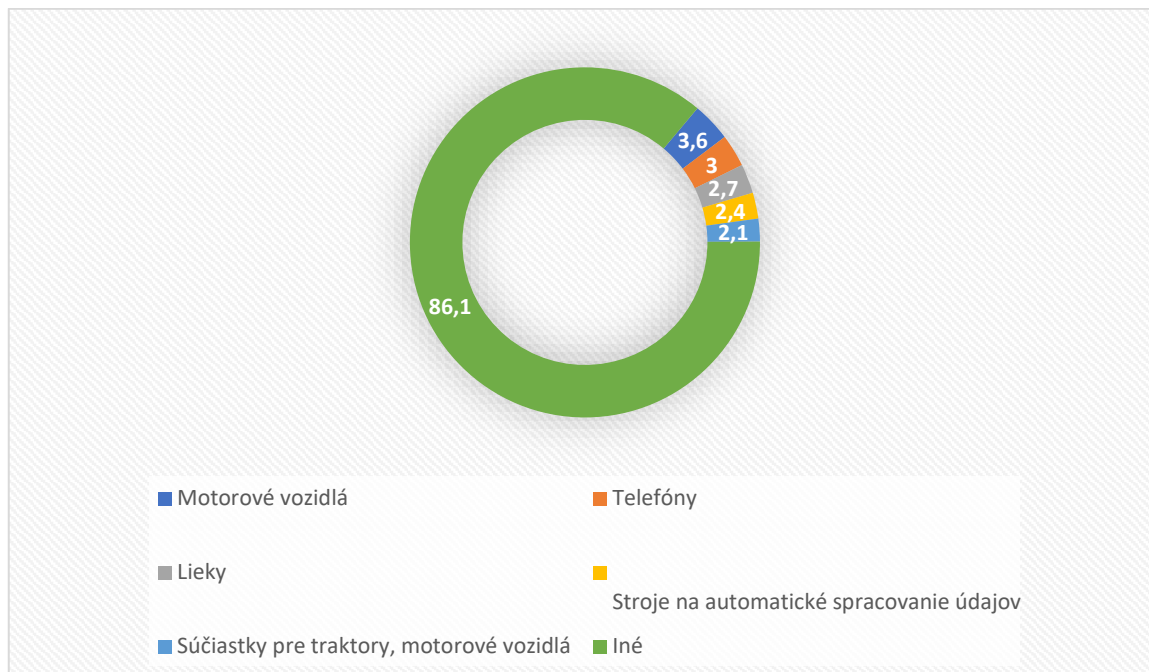

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov z Comtrade, 2023.

V roku 2022 mala ropa podiel na exporte tovaru Kazachstanu až 55,6 %. Druhou najviac exportovanou surovinou bola rafinovaná meď. Na treťom mieste v exporte Kazachstanu je ferozliatina s 3,8 %. Ako môžeme vidieť, Kazachstan pokračuje v orientovaní sa na primárny sektor a v exporte nerastných surovín. Výzvou politiky pre rozvoj Kazachstanu je zmeniť svoj model rastu o upustiť od spoliehania sa na ťažbu prírodných zdrojov. Aby to bolo možné, krajina sa musí diverzifikovať a modernizovať svoj sektor poľnohospodárstva, výroby a služieb. Hoci nárast exportných cien komodít môže mať pozitívny hospodársky vplyv na krajiny založené na zdrojoch, ako je Kazachstan, tieto zisky sú často krátkodobé a hodnoty exportu sa môžu rýchlo vrátiť na predchádzajúce nízke úrovne.

Na grafe 7 sa pozrieme na komoditnú štruktúru importu Kazachstanu v roku 2022. Tento graf nám hovorí, že import Kazachstanu je oveľa viac diverzifikovaný a zahŕňa dovoz zložitejších súčiastok či produktov, ktoré si krajina nie je schopná sama vyprodukovať. Krajina má najväčší import v skupine iné, ktorá tvorí až 86,1 %. Do tejto skupiny môžu patriť pneumatiky, lietadlá, železo a i. Skupina vozidiel tvorí 3,6 % a na treťom mieste sú telefóny a súčiastky s 3 %.

Graf 7 Komoditná štruktúra importu Kazachstanu 2022

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa dostupných údajov z Comtrade, 2023.

Ak porovnáme komoditnú štruktúru exportu a importu Kazachstanu, krajina pripomína hospodárstvom rozvojové krajiny. Export jednoduchých produktov a nerastných surovín tvorí celý vývoz krajiny. Ekonomika je tým pádom zraniteľná pri fluktuácii trhových cien a export jej produktov je nahraditeľný, keďže neponúka skoro žiadnu pridanú hodnotu. Kazachstan by mal investovať do rozšírenia portfólia exportu a zamerať sa aj na iné sektory svojej ekonomiky.

1.5 Kazachstan a jeho postavenie v Eurázijskej hospodárskej únii

Už od rozpadu ZSSR sa otázka integrácie vo veľkej miere stávala súčasťou politickej agendy niektorých bývalých sovietskych republík, najmä však Ruska. Objem obchodu v rámci Spoločenstva nezávislých štátov (SNŠ), organizácie založenej ako platforma pre spoluprácu medzi bývalými sovietskymi republikami, sa od roku 1992 do 2000 viac ako dvakrát znížil. Podobne z 37 dohôd podpísaných SNŠ od roku 1991 do roku 2008, iba 3 boli ratifikované všetkými členskými štátmi. V dôsledku globálnej finančnej krízy, postkomunistická integrácia bola znovu oživená v podobe rôznych integračných

projektov ako sú Eurázijské hospodárske spoločenstvo, Regionálna hospodárska spolupráca Strednej Ázie a pod. Žiadny z týchto projektov však nepreukázal svoju účinnosť, či porovnania hodné výsledky s všeobecne uznávaným príkladom integrácie EÚ.

72

Približne od roku 2010 začalo Rusko róznejšie a ambicióznejšie pokusy o vytvorenie hospodárskeho partnerstva v bývalých krajinách ZSSR. Patrili medzi ne **Eurázijská colná únia** (ECU), či Spoločný ekonomický priestor. Túto činnosť čiastočne podnietila globálna finančná kríza z roku 2008 a politika Východného partnerstva EÚ. Východné partnerstvo vzniklo v roku 2009 ako snaha o prehlbenie hospodárskych vzťahov EÚ s jej susednými štátmi. Rusko to vnímalo ako zásah do svojej sféry vplyvu a chcelo vytvoriť podobný koncept ako EÚ.⁷³

Zakladajúcimi štátmi ECU boli Rusko, Bielorusko a Kazachstan. Väčšia integrácia dávala zmysel pre tieto štáty, ktoré už boli aj tak silne prepojené infraštruktúrou a obchodom vďaka spoločnej histórii v ZSSR. Členské krajiny už mali bezcolný prístup na svoje trhy prostredníctvom siete dvojstranných a viacstranných dohôd o voľnom obchode vrátane SNŠ. Kľúčovou počiatkovou zmenou, ktorá sa uskutočnila s vytvorením ECU, bola že členovia súhlasili s uplatňovaním colného sadzovníka únie ako spoločnej externej tarify pre tretie krajiny. V januári 2012 sa tieto tri krajiny podpísaním dohody dohodli na ešte užších ekonomických väzbách a vytvorili „spoločný ekonomický priestor“. To viedlo k vytvoreniu **Eurázijskej hospodárskej únie** (EAEU), ktorá vznikla 1. januára 2015. V tom čase sa Arménsko stalo štvrtým členom. Kirgizská republika vstúpila ako piaty člen v máji 2015.⁷⁴ EAEU ide za hranice colnej únie prostredníctvom vytvorenia spoločného hospodárskeho priestoru, ktorý sa snaží dosiahnuť 4 slobody: sloboda tovaru, služieb, práce a kapitálu medzi svojimi členmi.

EAEU ako inštitucionalizovaný orgán môže uzatvárať dohody o voľnom obchode s inými krajinami alebo obchodnými blokmi. Na obrázku 2 môžeme vidieť krajiny, ktoré majú uzatvorené preferenčné a nepreferenčné dohody s EAEU. Táto schopnosť EAEU

---

⁷² YARASHEVICH, Viachaslau. Post-communist Economic Integration : Belarus, Kazakhstan, and Russia. Journal of Economic Integration, Vol. 29, Center for Economic Integration, Sejong University. No. 4. 2014. s. 583. ISSN: 1976-5525

⁷³ DRAGNEVA, Rilka - WOLCZUK, Kataryna. The Eurasian Economic Union Deals, Rules and the Exercise of Power. Russia and Eurasia Programme. 2017. ISBN: 978 1 78413 220 0

⁷⁴ TARR, G. David. The Eurasian Economic Union of Russia, Belarus, Kazakhstan, Armenia, and the Kyrgyz Republic: Can It Succeed Where Its Predecessor Failed? Eastern European Economics. 2016. s. 1-2. ISSN: 0012-8775

vstúpiť do FTA s inými krajinami začína napredovať. Počiatočná FTA s Vietnamom sa ukázala ako úspešná. Podľa údajov EAEU bilaterálny obchod medzi krajinami zaznamenal nárast v roku 2021 na 7,8 mld. USD. Irán a Srbsko sú ďalšie dve krajiny, ktoré majú tiež FTA s EAEU.⁷⁵

Obrázok 2 Preferenčné a nepreferenčné dohody uzatvorené s EAEU

Zdroj: Russia Briefing, 2022. <https://www.russia-briefing.com/news/2022-23-eurasian-economic-union-trade-investment-profile.html/>

Ak sa pozrieme na objem vnútorného obchodu v EAEU, ten dosiahol 73,1 mld. USD v roku 2021. Od roku 2015 sa objem vzájomného obchodu medzi všetkými piatimi členskými štátmi zvýšil o 60 %. V rokoch 2012-2021 EAEU zvýšila priemyselnú produkciu o 20 %. To však nevedlo k väčšiemu obchodu. Jedným zo štrukturálnych problémov únie je, že veľkú časť vnútorného obchodu tvorí obchod medzi Ruskom a Bieloruskom. Napríklad v roku 2020 predstavoval obchod medzi Bieloruskom a Ruskom 52 % obchodu EAEU.⁷⁶

⁷⁵ DUHAMEL, Constantin. 2022-23 Eurasian Economic Union Trade & Investment Profile. Russia Briefing. [online]. [cit. 26.08.2023]. Dostupné na: <https://www.russia-briefing.com/news/2022-23-eurasian-economic-union-trade-investment-profile.html/>

⁷⁶ AVDALIANI, Emil. The Eurasian Economic Union – 2023-24 Trade and Investment Opportunities. Silk Road Briefing. [online]. [cit. 26.08.2023]. Dostupné na:

V roku 2022 dosiahol obchod v rámci EAEU svoje historické maximum 80,6 mld. EUR. V nasledujúcej tabuľke môžeme vidieť vnútorný obrat obchodu s tovarom v rámci EAEU podľa dostupných údajov za obdobie január-september za rok 2022.

Tabuľka 2 Obchod s tovarom v rámci EAEU v mil. USD za obdobie január-september 2022

<i>USD mil.</i>	Rusko	Arménsko	Bielorusko	Kazachstan	Kirgizsko
Rusko	-	2 600	39 000	25 000	3 000
Arménsko	2 600	-	90	17	3
Bielorusko	39 000	90	-	840	81
Kazachstan	25 000	17	840	-	1 085
Kirgizsko	3 000	3	81	1 085	-

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe dostupných údajov Comtrade, 2023.

Rusko je zďaleka najväčším členským štátom a dominuje v únii. To znamená, že väčšina obchodu sa odohráva medzi Ruskom a každou zo štyroch ďalších krajín, namiesto rozloženia obchodu medzi všetkých piatich členov. Táto nadvláda znamená, že Rusko je ľahko schopné konať jednostranne v rámci únie. Za sledované obdobie v roku 2022 najväčšia obchodná výmena s tovarom v únii bola medzi Ruskom a Bieloruskom (39 mld. USD). Najmenší podiel na intraobchode v únii prináša Arménsko, ktoré má najnižší obrat s Kirgizskom v hodnote 3 mil. USD.

Sľubnejšie výsledky v roku 2022 v rámci obchodu s EAEU sa podarilo dosiahnuť Kazachstanu – druhému najväčšiemu hráčovi v únii. V sledovanom období mal obrat obchodu s Ruskom v hodnote 25 mld. USD. V porovnaní s predchádzajúcim rokom obchod medzi Kazachstanom a členskými štátmi EAEU vzrástol o 7,1 %. V roku 2022 sa vývoz Kazachstanu do EAEU zvýšil o približne 22,3 %.⁷⁷

Podľa analytika Duhamela, pozitívne zmeny a zvýšenie obchodu v rámci EAEU sa dajú pripísať aj ako následky agresie Ruska voči Ukrajine v roku 2022. To spôsobilo, že EAEU je pre Rusko ekonomicky oveľa užitočnejšia než kedykoľvek predtým. Vzájomná závislosť ekonomík EAEU znamenala, že sa nikto nerozhodol odstúpiť od projektu v čase

<https://www.silkroadbriefing.com/news/2023/06/26/the-urasian-economic-union-2023-24-trade-and-investment-opportunities/>

⁷⁷ AVDALIANI, Emil. The Eurasian Economic Union – 2023-24 Trade and Investment Opportunities. Silk Road Briefing. [online]. [cit. 26.08.2023]. Dostupné na: <https://www.silkroadbriefing.com/news/2023/06/26/the-urasian-economic-union-2023-24-trade-and-investment-opportunities/>

západnej izolácie Ruska. Únia sa skutočne stala kľúčovým článkom na prekonanie ekonomických sankcií, ktoré Rusko mohlo využiť. Krajiny ako napríklad Kazachstan mu mohli pomôcť obísť sankcie a dovážať obmedzený tovar.⁷⁸

1.6 Vývoj vzťahov medzi Kazachstanom a Ruskom

Rozpad ZSSR v roku 1991 signalizoval začiatok novej kapitoly pre každú republiku Strednej Ázie. Možnosť si vytvárať vzťahy s inými krajinami a nahradenie dominantnej pozície Ruska iným spojencom sa však krajinám nepodarilo, a Rusko naďalej pokračovalo v zastávaní pozície silného hráča medzi piatimi krajinami bývalého ZSSR. Kazachstan je považovaný za jedného z hlavných stredoázijských spojencov Ruska. Po získaní nezávislosti sa vzťahy Kazachstanu s Ruskom šírili naďalej cez ekonomické, kultúrne, geografické či politické väzby.

Hospodárska politika krajiny sa v rokoch 1992 – 1994 vo veľkej miere niesla v duchu riadenia prezidenta Nazarbajeva a jeho pokusov udržať úzke ekonomické vzťahy s Ruskom. Kazachstan nasledoval radikálne reformy Ruska v podobe liberalizácii cien v januári 1992 a skorých privatizačných opatrení. Makroekonomická stabilita však v popredí cieľov nebola. V polovici 90. rokov 20. storočia nabral privatizačný proces Kazachstanu podobný smer Ruska, kedy schéma kupónov bola nahradená predajom aktív. Medzi septembrom 1995 a koncom roka 1996 boli mnohé z najcennejších štátnych podnikov predané.⁷⁹ Koniec 90. rokov sa v Kazachstane vyznačoval recesiou, prepadom cien ropy, či chudobou.

Najpravdepodobnejšie vysvetlenie dezorganizácie krajiny podľa Pomfreta je, že sa krajina prirýchlo posunula k cenovej liberalizácii a nepodarilo sa jej pripraviť inštitúcie potrebné pre dobre fungujúci trh. Situáciu zhoršoval fakt, že Kazachstan bol spomedzi sovietskych republík jedným z najviac integrovaných do hospodárstva ZSSR. Konkrétne najmä jeho nerastné bohatstvo súviselo s jednopodnikovými mestami, ktoré boli závislé od výrobných reťazcov zahŕňajúce dodávateľov či konečných užívateľov, ktorí sídlili niekde v ZSRR (zvyčajne však v Rusku). Začínajúci ropný priemysel v západnom Kazachstane sa spoliehal na ruské ropovody, avšak najväčšie Kazachstanské rafinérie na severovýchode a juhu boli spojené potrubím so sibírskymi ropnými poliami. Chaotická privatizácia

---

⁷⁸ DUHAMEL, Constantin. 2022-23 Eurasian Economic Union Trade & Investment Profile. Russia Briefing. . [online]. [cit. 26.08.2023]. Dostupné na: <https://www.russia-briefing.com/news/2022-23-eurasian-economic-union-trade-investment-profile.html/>

⁷⁹ POMFRET, Richard. Europe-Asia Studies. Kazakhstan's Economy since Independence: Does the Oil Boom Offer a Second Chance for Sustainable Development?. 2005. s.859. ISSN: 0966-8136

veľkých podnikov v rokoch 1995-96 ďalej len prispela k zmätku v ekonomike Kazachstanu počas jeho prvých rokov osamostatnenia sa.⁸⁰

1.6.1 Spoločný záujem Ruska a Kazachstanu – ropa

Ako jednou z ďalších prekážok väčšej nezávislosti, je zakotvenie Kazachstanu v ropovodnej sieti Ruska ešte od čias ZSSR. Ropné ropné pole Tengiz s vyťažiteľnými zásobami 6 – 9 mld. barelov je najväčšie aktívne pole v Kazachstane. Po zániku ZSSR vláda Kazachstanu prevzala štátny podiel v spoločnom podniku TengizChevron, avšak Rusko si nárokovalo práva na časť ropy a kontrolovalo aj prístup k jedinému existujúcemu ropovodu, ku ktorému sa v pôvodnej dohode neviazal žiadny záväzok. Ruská štátna ropovodná spoločnosť, Transneft začala praktizovať diskriminačné taktiky ako napr. umelo vysoké odhady technických strát či alokáciu dlhých trás. Výsledkom bolo, že tranzitné tarify kazašskej ropy boli zvyčajne dvojnásobné oproti ruskej. Významným milníkom bolo otvorenie prvého ropovodu v súkromnou vlastníctve a komerčnej prevádzke CPC v roku 2001. CPC poskytol alternatívnu trasu cez Rusko, čo znížilo náklady na dopravu z Tengizu na polovicu.⁸¹ Keďže ide o **vnútrozemský štát**, potrubia vedúce cez susedné krajiny sú nesmierne dôležitú pre ekonomiku krajiny. V 21. storočí je CPC jedným z najdôležitejších ropovodov Kazachstanu, pričom približne 80 % ropy krajiny sa vyváža touto cestou.⁸² Okrem toho, Kazachstan využíva ruský prístav (ako aj ropovody) do Číny a Iránu a prepravuje menšie množstvá ropy tankermi cez Kaspické more cez ropovod Baku-Tbilisi-Ceyhan (BTC) do Európy.⁸³

Energetický sektor Kazachstanu je taktiež jedným z hlavných prijímateľov investícií Ruska. V Kazachstane sa úspešne realizuje viac ako 50 veľkých projektov s podporou ruských spoločností ako, Gazprom, Gazprom Neft, Lukoil, Mechel, Polymetal, Rosneft a Yandex. Rosneft vlastní 25 % podiel v projekte pobrežných oblastí Kurmangazy v Kaspickom mori. Spoločnosť Lukoil má napríklad 13,5 % podiel v kazašskom projekte

---

⁸⁰ POMFRET, Richard. Europe-Asia Studies. Kazakhstan's Economy since Independence: Does the Oil Boom Offer a Second Chance for Sustainable Development?. 2005. s.861. ISSN: 0966-8136

⁸¹ KALYUZHNOVA, Yelena et al. The Economic Prospects of the CIS. Natural resources and economic growth in Kazakhstan. 2004. s. 249-267 ISBN: 9781843766155

⁸² Minister zahraničných vecí Kazachstanu Umarov, 2022

⁸³ MEISTER, Stefan. Hedging and Wedging: Strategies to Contest Russia's Leadership in Post-Soviet Eurasia. 2018. s. 315. ISBN978-3-319-73691-4

Karachaganak, 5 % v Tengiz, 50 % v bloku Zheniz a 12,5 % v CPC, ktoré sa spája s ruským čiernomorským prístavom Novorossijsk.⁸⁴

Ako môžeme vidieť, najdôležitejšou hospodárskou oblasťou spolupráce Kazachstanu a Ruska je práve ropný sektor. Exportný tranzit veľkého objemu ropy Kazachstanu cez ruské územie je založený na dlhodobej medzivládnej dohode zo 7. júna 2002.⁸⁵ Napriek tejto dlhodobej spolupráce a faktu, že Kazachstan je závislý od ruskej infraštruktúry, hľadá nové spôsoby, ako znížiť túto ekonomickú závislosť. Rusko-ukrajinský konflikt z roku 2022 ho len utvrdil v tomto rozhodnutí.

1.6.2 Dopad ukrajinsko-ruského konfliktu na vzťahy Kazachstanu a Ruska

Vojna na Ukrajine mala významné dôsledky pre kazašskú spoločnosť a zmenu geopolitického postavenia krajiny. Od začiatku vojny bol Kazachstan k ruským činom vokálnejší a kritickejší. Zatiaľ čo Kazachstan je spojený s Ruskom v oblasti bezpečnosti a hospodárstva, jeho **multivektorová politika**⁸⁶ umožnila štátu sledovať iné spôsoby spolupráce. Keďže vojna zvýšila vnímanie Ruska ako hrozby zo strany Kazachstanu, vláda sa snažila prijať opatrnejší prístup v snahe znížiť závislosť Kazachstanu od Ruska, popri zachovaní politických vzťahov s Ruskom.

Kazachstan okamžite reagoval na ruskú inváziu a upokojil mnohé západné krajiny, ktoré sa obávali, že udalosti z januára 2022 by priblížili krajinu k Rusku. Už 28. marca námestník ministra zahraničných vecí Roman Vasilenko oznámil, že krajina nemá v úmysle byť na strane Ruska a riskovať, že bude vystavená západným sankciám. Vo verejnej diskusii s ruským prezidentom Vladimírom Putinom na medzinárodnom ekonomickom fóre, ktoré sa konalo 17. júna 2022 v Petrohrade, kazašský prezident Kassym-Jomart Tokajev dal veľmi jasne najavo, že krajina je naďalej oddaná princípu územnej celistvosti, a preto by neuznala „kvázi štáty“ Donecka a Luhanska.⁸⁷ Kazašská diplomacia tento postoj neustále potvrdzovala v priebehu roka. Tento nedostatok podpory

---

⁸⁴ AVDALIANI, Emil. Russia and Kazakhstan: 2023-24 Trade and Investment Dynamics. Russia Briefing. [online]. [cit. 27.08.2023]. Dostupné na: <https://www.russia-briefing.com/news/russia-and-kazakhstan-2023-24-trade-and-investment-dynamics.html/>

⁸⁵ The Embassy Of The Russian Federation to the Republic of Kazakhstan. Economic Cooperation. [online]. [cit. 25.08.2023]. Dostupné na: http://www.rfembassy.kz/eng/lm/dvustoronnie_%20otnosheniya/torgovo-ekonomicheskie_svyazi/

⁸⁶ Politika založená na uprednostnení spolupráce s viacerými regionálnymi mocnosťami a bránení sa vstupu do exkluzívnej aliancie, na udržanie neutrálnej pozície krajiny.

⁸⁷ SATUBALDINA, Assel. President Tokayev Answers Tough Questions at Economic Forum in Russia. The Astana Times. [online]. [cit. 18.11.2023]. Dostupné na: <https://astanatimes.com/2022/06/president-tokayev-answers-tough-questions-at-economic-forum-in-russia/>

od Kazachstanu sa však stretol neraz s agresívnymi vyhláseniami Ruska. Ruský poslanec parlamentu, Konstantin Zatulin výslovne nastolil otázky o budúcej územnej celistvosti Kazachstanu, konštatujúc: „ak máme priateľstvo... tak nevznikajú žiadne územné otázky. Ale ak to tak nie je, všetko je možné. Tak ako v prípade Ukrajiny.“⁸⁸ Iné prípady zahŕňali vyjadrenia médií o nevd'ačnosti Kazachstanu, či varovaní o rovnakom osude ako Ukrajiny.

Napriek týmto udalostiam kazašská a najmä ruská vláda neprestali prejavovať spoločnú túžbu pokračovať v ich bilaterálnej spolupráci. Sankcie uvalené na Rusko prinútili krajinu hľadať alternatívy k úzkej hospodárskej spolupráci, ktorú Rusko udržiavala so Západom. Presun pozornosti do Ázie prospieva Rusku, ale slúži aj ako významný rozvoj pre krajiny ako Kazachstan. Menšie podniky, ako aj celé priemyselné odvetvia v súčasnosti prekvitajú v dôsledku rastúceho záujmu Ruska o Áziu. Prosperujúce obchodné a investičné väzby však podliehajú širším geopolitickým výzvam. V prípade Kazachstanu sa úrady zaviazali, že pri vývoze do Ruska budú od vývozcov vyžadovať predloženie ďalších dokumentov. Vyplýva to z obáv západných krajín, ktoré tvrdili, že Kazachstan môže byť jednou z krajín, ktoré Rusko čoraz viac využíva na obchádzanie sankcií.⁸⁹

V dôsledku sankcií uvalených na Rusko sa zvýšil dopyt po špecifickom tovare z Kazachstanu a obchodná štruktúra medzi krajinami sa začala meniť. Kým doposiaľ väčšinu exportu Kazachstanu tvorila ropa a iné nerastné suroviny, po sankciách vzrástol dopyt po počítačoch, monitoroch či projektoroch vyrobených v Kazachstane. Zaznamenal sa až 22-násobný nárast objemu vývozu elektroniky z Kazachstanu do Ruska, ktorý zahŕňa aj také položky, ktoré sa môžu opätovne použiť na výpočtovú techniku a vojenské účely.⁹⁰

Krajina nechce čeliť sankciám zo strany Západu, no na druhú stranu si veľmi váži spoluprácu s Ruskom. Taktiež si nemôže dovoliť porušovať pravidlá svojho členstva s Ruskom v EAEU. Tento tlak na Kazachstan poukazuje na geopolitickú zraniteľnosť krajiny a práve preto sa kazašská vláda snaží rozvíjať svoje vzťahy s inými partnermi

---

⁸⁸ DUMOULIN, Marie. STEPPE CHANGE: HOW RUSSIA'S WAR ON UKRAINE IS RESHAPING KAZAKHSTAN. European Council On Foreign Relations. [online]. [cit. 28.08.2023]. Dostupné na: https://ecfr.eu/wp-content/uploads/2023/04/Steppe-change-How-Russias-war-on-Ukraine-is-reshaping-Kazakhstan_1.pdf

⁸⁹ AVDALIANI, Emil. Russia and Kazakhstan: 2023-24 Trade and Investment Dynamics. Russia Briefing. [online]. [cit. 28.08.2023]. Dostupné na: <https://www.russia-briefing.com/news/russia-and-kazakhstan-2023-24-trade-and-investment-dynamics.html/>

⁹⁰ AVDALIANI, Emil. Russia and Kazakhstan: 2023-24 Trade and Investment Dynamics. Russia Briefing. [online]. [cit. 28.08.2023]. Dostupné na: <https://www.russia-briefing.com/news/russia-and-kazakhstan-2023-24-trade-and-investment-dynamics.html/>

vrátane Číny. Krajina začala posilňovať aj svoje vzťahy s Tureckom, ďalšími krajinami Strednej Ázie a Kaspického regiónu vrátane Iránu a iných krajín Perzského zálivu. Kazašský prezident Tokajev navštívil Katar v júni 2022, Saudskú Arábiu v júli 2022 a Spojené arabské emiráty v januári 2023.⁹¹ Všetky tieto cesty boli príležitosťami na diskusiu o investíciách a infraštruktúrnych projektoch s cieľom znížiť závislosť Kazachstanu od Ruska.

---

⁹¹ DUMOULIN, Marie. STEPPE CHANGE: HOW RUSSIA'S WAR ON UKRAINE IS RESHAPING KAZAKHSTAN. European Council On Foreign Relations. [online]. [cit. 28.08.2023]. Dostupné na: https://ecfr.eu/wp-content/uploads/2023/04/Steppe-change-How-Russias-war-on-Ukraine-is-reshaping-Kazakhstan_1.pdf

2 Cieľ práce, metodika a metódy skúmania

Hlavným cieľom diplomovej práce je preskúmať perspektívy rozvoja obchodných a hospodárskych vzťahov EÚ a SR s Kazachstanom v kontexte meniacich sa vzťahov EÚ voči Rusku.

Na dosiahnutie vytýčeného hlavného cieľa sme si stanovili nasledovné parciálne ciele, ktoré napomáhajú k lepšiemu pochopeniu skúmanej problematiky:

- objasniť zahraničnoobchodnú politiku EÚ a jej stratégiu voči tretím krajinám,
- preskúmať vývoj zahraničnoobchodných vzťahov EÚ voči Rusku a Strednej Ázii,
- objasniť hospodárstvo Kazachstanu, jeho zahraničný obchod, a postavenie v EAEU,
- analyzovať vývoj vzťahov Kazachstanu s Ruskom a dosah ukrajinského konfliktu na ne,
- zhodnotiť vývoj zahraničnoobchodných vzťahov a obchodu medzi EÚ a Kazachstanom,
- analyzovať bilaterálne vzťahy SR s Kazachstanom v rámci hodnotenia ich zahraničného obchodu na základe vybraných jednofaktorových ukazovateľov,
- preskúmať perspektívy rozvoja spolupráce medzi EÚ a SR s Kazachstanom.

Diplomová práca je po obsahovej stránke rozdelená do štyroch kapitol. Prvá kapitola je zameraná na predstavenie hlavných aktérov problematiky a vývojom vzťahov medzi nimi. V rozdelených podkapitolách je samostatne vytýčená obchodná politika EÚ voči tretím krajinám a jej zámery v kontexte meniacej sa geopolitickej situácie v Európe. Kapitola skúma vývoj zahraničnoobchodných vzťahov EÚ s Ruskom, ako aj ich súčasný stav poznačený rusko-ukrajinským konfliktom. Následne je preskúmaný vývoj vzťahov EÚ voči bývalým krajinám ZSSR v Strednej Ázii a ich upevňujúcom sa postavení v budúcich záujmoch EÚ. Druhá polovica prvej kapitoly je venovaná Kazachstanu a charakteristike jeho hospodárstva, ako aj zhodnoteniu jeho zahraničného obchodu v priebehu desiatich rokov. Následne je analyzované postavenie Kazachstanu v EAEU a samostatný vývoj vzťahov krajiny voči RF. Vyzdvihnuté boli dôležité sektory ich spolupráce a zmeny vzťahov v kontexte vojny na Ukrajine.

Tretia kapitola je postavená na praktickej analýze skúmanej problematiky a je rozdelená do troch podkapitol. Obsahom tretej kapitoly bolo skúmanie vývoja vzťahov

medzi EÚ a SR s Kazachstanom. Prvá podkapitola obsahuje podrobný výklad histórie zahraničnoobchodných vzťahov EÚ s Kazachstanom, ako aj ich súčasný stav a nové sektory spolupráce v podobe dohody EPCA. Vyzdvihnuté bolo najmä strategické partnerstvo v oblasti energetiky, situácia štruktúry zahraničného obchodu a dôležitosť EÚ ako zdroja PZI. Následne bola samostatná podkapitola venovaná spolupráci medzi malou členskou krajinou EÚ – Slovenskom a Kazachstanom. Bilaterálne vzťahy a ich potenciál boli skúmané prostredníctvom obchodných tokov a komoditnej štruktúry zahraničného obchodu. Následne sme analyzovali zahraničný obchod medzi krajinami za rok 2022 prostredníctvom indexov komplementárnosti a vnútro-odvetvového obchodu. V poslednej podkapitole sme rozoberali perspektívy rozvoja spolupráce medzi partnermi v dôležitých bodoch záujmov. Vyhodnotili sme perspektívne komodity na ďalšiu spoluprácu prostredníctvom Indexu odhalených komparatívnych výhod. Zároveň sme vyzdvihli nádejné sektory, ako sú obnoviteľná energia, strategické suroviny a infraštruktúra. Samostatne sme venovali pozornosť aj SR a nevyužitému potenciálu spolupráce medzi krajinami.

Na vypracovanie diplomovej práce sme využili predovšetkým sekundárne zdroje plynúce z rôznych knižných publikácií a internetových článkov. Vzhľadom na zvolenú aktuálnu tému práce, väčšina zdrojov je práve zahraničných, ktoré poskytujú detailné informácie o danej problematike. Veľa údajov a dát sme taktiež čerpali z relevantných štatistických databáz ako ITC Trade Map, ŠÚ SR, Comtrade, Eurostat, WTO, ktoré sme sprehľadnili v tabuľkách a grafoch a následne interpretovali.

V procese písania diplomovej práce sme využili viacero metód spracovania dát. Prostredníctvom metódy analýz podrobne rozoberáme jednotlivých partnerov vybranej problematiky v prvej aj tretej časti práce. Analyzujeme vývoj vzťahov zainteresovaných strán, ako aj ich ekonomík, politik a dohôd. Doplnujúcou metódou k analýze je metóda syntézy. Touto metódou napríklad prepájame menenie sa vzťahov Kazachstanu a EÚ s prebiehajúcou vojnou na Ukrajine. Spomedzi špeciálnych teoretických metód používame najmä kvantitatívne metódy a to štatistiku. Pri hodnotení spolupráce medzi EÚ, SR a Kazachstanom analyzujeme vývoj zahraničného obchodu a ich komoditnú a teritoriálnu štruktúru. Následne výsledky metódou komparácie porovnávame vo vývoji. Zahraničný obchod a jeho zmeny v štruktúre sme analyzovali za obdobie rokov 2018-2022, nakoľko sa práca snaží zachytiť najaktuálnejšie zmeny a stanoviť vhodné perspektívy, ktoré odrážajú súčasnú geopolitickú situáciu. Na hodnotenie perspektív v obchode medzi EÚ, SR

a Kazachstanom využívame *Index odhalených komparatívnych výhod* na príklade exportu Kazachstanu za rok 2022. Prostredníctvom indexu sme identifikovali 6 perspektívnych komodít vývozu Kazachstanu do EÚ.

Balassov index (RCA) resp. *Index odhalených komparatívnych výhod* je definovaný ako podiel exportu vybranej krajiny v určitej komoditnej skupine na celkovom exporte tejto krajiny k podielu svetového exportu v danej komoditnej skupine na celkovom exporte sveta:

$$RCA = \frac{\left(\frac{X_{ij}}{X_i}\right)}{\left(\frac{X_{kj}}{X_k}\right)}$$

Kde:

X_{ij} = export krajiny „i“ v komoditnej skupine „j“

X_i = celkový export krajiny

X_{kj} = svetový export v komoditnej skupine „j“

X_k = celkový svetový export

Ak vyjde RCA väčší ako 1, hovoríme o existencii komparatívnej výhody pri exporte krajiny v danej komoditnej skupine. Ak bude RCA menší ako 1, jedná sa o komparatívnu nevýhodu.

Podrobnejšie hodnotenie tohto intenzitu nám vyjadruje jeho intenzita, ktorú tvoria 4 kategórie:

$0 < RCA \leq 1$ žiadna komparatívna výhoda,

$1 < RCA \leq 2$ slabá komparatívna výhoda,

$2 < RCA \leq 4$ stredne silná komparatívna výhoda,

$4 < RCA$ silná komparatívna výhoda.

Zároveň práca obsahuje aj vypracovanie ukazovateľov, ako sú *Index komplementárnosti obchodu* a *Index vnútro-odvetvového obchodu* medzi SR a Kazachstanom za rok 2022. Prostredníctvom indexov sme sa snažili prísť na to, či existuje nenaplnený potenciál v obchode medzi krajinami.

Index komplementarity obchodu (TCI) je jednou z metód výpočtu obchodnej komplementarity a meria, do akej miery sú 2 krajiny „prirodzenými obchodnými partnermi“. Index vypovedá o tom, do akej miery sa celkový vývoz jednej krajiny prekrýva s tým, čo dováža druhá krajina. Index prešiel vývojom viacerých autorov a jeho najaktuálnejšia verzia Michaelyho a Wajnryta ho definujú ako⁹²:

$$TCI^{ij} = 100 \left[1 - \sum_{k=1}^m \frac{|m_k^i - x_k^j|}{2} \right]$$

Kde:

x_k^j = podiel produktu „k“ na celkovom exporte krajiny „j“

m_k^i = podiel produktu „k“ na celkovom importe krajiny „i“

Ak sa $TCI^{ij} = 100$, potom podiel na vzájomnom exporte a importe jednotlivých krajín sa absolútne zhoduje. Krajiny sú ideálnymi obchodnými partnermi. Ak sa $TCI^{ij} = 0$, ich zloženie vývozu a dovozu sa zhoduje. Krajiny sú dokonalými konkurentmi.

Prostredníctvom **Indexu vnútroodvetvového obchodu** resp. Grubel - Lloydov Indexu, sme sa snažili zmerať úroveň vnútroodvetvového obchodu medzi Kazachstanom a Slovenskom. Index hovorí teda o tom, či krajina je čistým dovozcom alebo vývozcom v príslušnej komodite, resp. či vôbec existuje vnútroodvetvový obchod.

Na výpočet vnútroodvetvového obchodu používame originálnu špecifikáciu Grubel-Lloyd, ktorá môže byť vyjadrená ako:

$$GLi = \frac{(Xi + Mi) - |Xi - Mi|}{Xi + Mi} - 1 - \frac{|Xi - Mi|}{Xi + Mi}$$

Kde:

Xi = označuje vývoz

Mi = označuje dovoz tovaru i

---

⁹² MICHAELY, Michael a WAJNRYT, David. Intra-Industry, Intra-Product, and Inter-Product Trade. Global Economy Journal 17. ISSN: 15535304

Ak sa $GLi = 0$, tak krajina je čistým dovozcom alebo výrobcom, teda nie je prítomný vnútroodvetvový obchod. Ak sa $GLi = 1$, tak existuje vnútroodvetvový obchod medzi krajinami. Vyššia hodnota indexu klasifikuje vyššiu úroveň špecializácie vo vnútroodvetvovej výmene, keďže nižšia hodnota GLi naznačuje, že zahraničný obchod je bližšie k medziodvetvovému obchodu.

V diskusii a závere sme zhodnotili všetky získané informácie. Táto časť je zameraná na zdôraznenie najpodstatnejších zistení a odporúčaní predkladanej diplomovej práce.

3 Výsledky práce

Vzťah medzi EÚ a Kazachstanom predstavuje dynamickú súhru medzi geopolitickými záujmami, hospodárskou spoluprácou a spoločnými cieľmi v rôznych sférach. Kazachstan, ktorý sa nachádza na križovatke Európy a Ázie, má strategický význam pre regionálnu stabilitu a medzinárodné partnerstvá. Od získania nezávislosti v roku 1991 sa podarilo Kazachstanu stať sa kľúčovým hráčom v Strednej Ázii so svojimi obrovskými energetickými zdrojmi, strategickou geografickou polohou a ambicióznymi ekonomickými reformami, ktoré priťahujú pozornosť globálnych aktérov vrátane EÚ. V priebehu rokov EÚ a Kazachstan podporili mnohostranný vzťah charakterizovaný dialógom, spoluprácou a vzájomnou angažovanosťou v širokej škále oblastí. Vo svojom jadre je tento vzťah podporovaný spoločnými záujmami o presadzovanie mieru, bezpečnosti a prosperity v regióne aj mimo neho.

3.1 Vývoj zahraničnoobchodných vzťahov EÚ s Kazachstanom

Diplomatické vzťahy medzi EÚ a Kazachstanom boli nadviazané po vyhlásení nezávislosti Kazachstanu. Vedci načrtli rôzne štádiá vývoja bilaterálnych vzťahov, pričom identifikovali tri odlišné obdobia (pozri Yesdauletov, 2017). Počiatočná fáza, ktorá trvala od roku 1992 do roku 1995, bola svedkom formálneho nadviazania politických a diplomatických väzieb, kedy EÚ otvorila svoje programy technickej pomoci a financovania. Po podpísaní **Dohody o partnerstve a spolupráci (PCA)** na konci roku 1995 sa posilnili pomerne plytké bilaterálne vzťahy medzi dvoma stranami.⁹³ Táto dohoda znamenala druhú etapu spolupráce. Bola to prvá komplexná dohoda, ktorá medzi oboma stranami vytvorila strategické aliancie. PCA obsahovala základné princípy bilaterálnych vzťahov. Podľa dohody vzťah medzi Kazachstanom a EÚ by sa riadil zásadami, ako sú rešpektovanie demokracie, medzinárodného práva a ľudských práv. Dokument zahŕňal aj ciele ako prechod na trhové hospodárstvo, podpora obchodu a investícií a politický dialóg.⁹⁴ Počas tohto obdobia však väčšina plynúcich aktivít z PCA bola zameraná na

---

⁹³ YESDAULETOV, Aitmukhanbet et al. A New Stage of Relations between the European Union and Kazakhstan: Europeanization Process. *Astra Salvensis* vol. 5, no. 10. 2017. s. 77-90. [online]. [cit. 19.09.2023]. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/322265340_A_New_Stage_of_Relations_between_the_European_Union_and_Kazakhstan_Europeanization_Process

⁹⁴ EUR-Lex. 1999. Partnership and Cooperation Agreements (PCAs): Russia, Eastern Europe, The Southern Caucasus and Central Asia. [online]. [cit. 19.09.2023]. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/partnership-and-cooperation-agreements-pcas-russia-the-southern-caucasus-and-central-asia.html>

obchodné a investičné vzťahy, pričom len malá časť sa orientovala na ľudské práva, právny štát a demokratizáciu. Dvojstranná spolupráca sa rozšírila v širokom spektre priemyselných odvetví vrátane ropy a plynárenstva, telekomunikácie, logistiky a dopravy. Ako zdôrazňuje Plenta, hoci PCA bola založená na súlade so zásadami demokracie, ľudských práv a právneho štátu, znenie zostávalo vágne, pokiaľ ide o konkrétne presadzovanie týchto zásad v stredoázijskom kontexte. Na rozdiel od PCA priniesla neskoršia *Stratégia pre Strednú Áziu* skutočné zameranie na túto agendu.⁹⁵ Tretia etapa spolupráce sa začala v roku 2001. V tomto období bilaterálne vzťahy zažívali plný vplyv PCA, ktorá nadobudla platnosť v roku 1999. V tejto fáze dozrievali bilaterálne vzťahy a strany napríklad podpísali dohody, ktoré umožnili podnikom vyhnúť sa dvojitému zdaneniu a dovážať pracovníkov. To všetko podporilo bilaterálny obchod a investície na maximálnu úroveň. Najmä vzájomný obchod vzrástol z 3,5 mld. USD v roku 2000 na 15,3 mld. USD v roku 2005. EÚ rozšírila aj svoju pomoc do oblastí, ako je ekológia, colné a hraničné kontroly a iné.⁹⁶

Od roku 2007 EÚ vynaložila veľké množstvo energie na rozvoj demokracie, zodpovednosti, právneho štátu a ďalších inštitúcií. V roku 2009 Rada pre spoluprácu dospela k záveru, že existujúca PCA nerefletovala rozsah spolupráce medzi zmluvnými stranami a dohodli sa na potrebe dosiahnutí novej dohody. Nové rokovania o druhej generácii PCA sa začali v roku 2011 pod vedením Európskej služby pre vonkajšiu činnosť. Napriek oficiálnym vyhláseniam o „silnejšej a vylepšenej“ PCA, rokovania boli komplikovanejšie, ako sa očakávalo. Podľa vyjadrení jedného veľvyslancu členského štátu EÚ, Kazachstan sa snažil o zjednodušenie rokovanych textov a všeobecnejšiu dohodu, bez akýchkoľvek záväzných a konkrétnych viet, čím sa úplne odlišuje od pozície EÚ, ktorá vyžaduje záväzné vyhlásenia obsahujúce všetky povinnosti a možnosti v spolupráci.⁹⁷ Dlhoočakávaná demokratizácia sa však nekonala. Krajina sa aj počas svojho predsedníctva v Organizácii pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe (OBSE) v roku 2010

---

⁹⁵ PLENTA, Petra. The European Two-Level Game in Central Asia: Visegrad Countries and Kazakhstan. *Asian International Studies Review* Vol. 17 No.2 . International University of Sarajevo. 2016. s. 79-99. Dostupné na: https://www.zbw.eu/econis-archiv/bitstream/11159/399130/1/EBP076115429_0.pdf

⁹⁶ YESDAULETOV, Aitmukhanbet et al. A New Stage of Relations between the European Union and Kazakhstan: Europeanization Process. *Astra Salvensis* vol. 5, no. 10. 2017. s. 77-90. [online]. [cit. 19.09.2023]. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/322265340_A_New_Stage_of_Relations_between_the_European_Union_and_Kazakhstan_Europeanization_Process

⁹⁷ TSERVATSVADZE, Tika a AXYONOVA, Vera. Trading values with Kazakhstan. *Eucam*. 2013. [online]. [cit. 19.09.2023]. Dostupné na: <https://www.files.ethz.ch/isn/169184/Trading%20values%20with%20Kazakhstan.pdf>

vyhýbala demokratizačným otázkam. Mandát OBSE pokrýva široké spektrum otázok, ako napr. bezpečnosť, boj proti terorizmu, demokracia a ľudské práva. Počas predsedníctva krajiny sa vedenie Kazachstanu zameralo na prvé dva problémy. Otvorene zanedbávalo záležitosti ako demokratizácia, právny štát a vytvorenie slobodnej spoločnosti. V skutočnosti, po predsedníctve OBSE, stav krajiny v oblasti demokratizácie, ľudských práv a právneho štátu upadol.⁹⁸ Dalo by sa povedať, že táto fáza vzťahov je charakterizovaná pozitívnymi aj negatívnymi faktormi. Na jednej strane *Stratégia EÚ voči Strednej Ázii* a vzniknuté bilaterálne partnerstvo s Kazachstanom zblížili tieto dve strany viac ako kedykoľvek predtým. Na druhej strane, zlé výsledky Kazachstanu pri presadzovaní cieľov stratégie EÚ voči Strednej Ázii malo negatívny vplyv na ich bilaterálne vzťahy.

3.1.1 *Zahraničnoobchodné vzťahy v podobe novej dohody EPCA*

Po prvej dohode PCA v roku 1999 a Stratégii pre nové partnerstvo so Strednou Áziou v roku 2007, EÚ ďalej prehĺbila svoje vzťahy s touto krajinou podpísaním **dohody EPCA** v roku 2015. Ide o prvú aktualizovanú dohodu PCA so štátom Strednej Ázie. Berúc do úvahy ekonomické a vzájomné vzťahy a záujmy ako hlavný motivátor ich spolupráce, oba štáty posilnili svoje vzťahy prostredníctvom tejto dohody, ktorá bola plne ratifikovaná 1. marca 2020. EPCA obsahuje nielen úzku spoluprácu v oblasti obchodu, energetiky a bezpečnosti, ale aj dobrej vlády, právneho štátu, vzdelávania a ľudských práv. Podpísaním EPCA sa začala nová etapa v procese partnerstva, kde je celkovo 29 oblastí spolupráce súčasťou zmluvy.⁹⁹

Počas rokovaní, EÚ a Kazachstan pokračovali v riešení pragmatických otázok, ako sú obchod, energetická spolupráca, bezpečnosť, a právny štát s užšou spoluprácou v oblasti vzdelávania a politických a ľudských reforiem práv, ako prostriedok na dosiahnutie užšej spolupráce. Napriek tomu, kvôli zameraniu na obchod a investície v PCA, bolo skôr otázne, do akej miery ľudské práva a pravidlá práv zohrajú rolu v novej dohode. Po treťom kole rokovaní, ktoré sa konalo 9. a 10. októbra 2013, sa objavili ďalšie obavy o situácii v

---

⁹⁸ YESDAULETOV, Aitmukhanbet et al. A New Stage of Relations between the European Union and Kazakhstan: Europeanization Process. *Astra Salvensis* vol. 5, no. 10. 2017. s. 77-90. [online]. [cit. 21.09.2023]. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/322265340_A_New_Stage_of_Relations_between_the_European_Union_and_Kazakhstan_Europeanization_Process

⁹⁹ YESDAULETOV, Aitmukhanbet et al. A New Stage of Relations between the European Union and Kazakhstan: Europeanization Process. *Astra Salvensis* vol. 5, no. 10. 2017. s. 77-90. [online]. [cit. 21.09.2023]. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/322265340_A_New_Stage_of_Relations_between_the_European_Union_and_Kazakhstan_Europeanization_Process

oblasti ľudských práv v Kazachstane. Diskusie sa dostali do slepej uličky, kvôli rozdielnym názorom na politické reformy na zlepšenie právneho štátu a ľudských práv. Viditeľné zlepšenia boli nevyhnutné na to, aby EÚ mohla efektívne pokračovať v rokovaní. Navyše, kvôli zahraničnej multivektorovej politike Kazachstanu trvajúce úzke vzťahy s EÚ sú pre krajinu kľúčové k vyváženiu jeho závislosti od globálnych mocností v jej rámci susedstva, konkrétne Ruska a Číny.¹⁰⁰ Pre EÚ, partnerská krajina v Strednej Ázii inklinujúca k demokratickým hodnotám, dobrej správe vecí verejných a jej vnímania právneho štátu je najlepším poskytovateľom stability. Pre Kazachstan je národná a regionálna bezpečnosť položená na stabilnom hospodárskom raste a účasti na medzinárodných stretnutiach. EÚ bola však opatrná, pokiaľ ide o vyvíjanie nadmerného tlaku na Kazachstan, aby vykonal reformy, a namiesto toho uprednostňovala podporu stabilného partnerstva v regióne, ktoré je v súlade s jeho vlastnými záujmami. V polovici rokovaní sa však ukázalo, že je náročné vyvážiť pragmatické ekonomické záujmy EÚ členských štátov s normotvorným mocenským prístupom EÚ.¹⁰¹ Stav v oblasti ľudských práv v Kazachstane sa počas roku 2012 zhoršoval, dochádzalo k násilným stretom okolo štrajkov ropných robotníkov v meste Zhanaozen na západe krajiny v decembri 2011. Po vypuknutí nepokojov, o ktorých ľudskoprávne organizácie predpokladajú, že boli iniciované organizovanými skupinami, niekoľko policajtov strieľalo do účastníkov demonstrácie. Po týchto udalostiach úrady vyhlásili v ropnom meste Zhanaozen núdzový stav. Okrem toho, parlamentné voľby 15. januára 2012 sa konali za nedemokratických okolností. Počas roku 2012 bolo orgánmi uväznených niekoľko aktivistov za ľudské práva a vznikli ďalšie obavy z mučenia, detskej práce, ako aj vážnych obmedzení slobody prejavu, slobody zhromažďovania, a slobody vierovyznania.¹⁰² Rokovania pokračovali však napriek tomuto vývoju. Toto správanie odráža postliberálny prístup EÚ, ktorý ignoruje dodržiavanie hodnôt.

Skóre demokracie, vrátane volebného procesu, nezávislosti médií a národnej demokratickej správe vecí verejných sa počas záverečnej fázy EPCA zhoršilo. Parlament

---

¹⁰⁰ KARL Johannes Lukas, EU-Kazakhstan Relations in the Context of the Enhanced Partnership and Cooperation Agreement Signed in 2015. Master Thesis. Universiteit Leiden. 2021. [online]. [cit. 21.09.2023]. Dostupné na: https://studenttheses.universiteitleiden.nl/handle/1887/3205024?solr_nav%5Bid%5D=1e581a3efbc8082dd99a&solr_nav%5Bpage%5D=0&solr_nav%5Boffset%5D=2

¹⁰¹ BOONSTRA, Jos a TSERTSVADZE, Tika. Kazakhstan: Finding Obstacles in the Path to a New EU Agreement. Eurasianet. 2013. [online]. [cit. 21.09.2023]. Dostupné na: <https://eurasianet.org/kazakhstan-finding-obstacles-in-the-path-to-a-new-eu-agreement>

¹⁰² openDemocracy. They shot to kill: the massacre of Kazakhstan's striking oil workers, eight years on. [online]. [cit. 21.09.2023]. Dostupné na: <https://www.opendemocracy.net/en/odr/they-shot-to-kill-the-massacre-of-kazakhstans-striking-oil-workers-eight-years-on/>

EÚ vyzval vládu Kazachstanu, aby zvýšila svoje úsilie o zlepšenie svojich ľudských práv a zdôraznil, že ďalší pokrok v rokovaní o EPCA by mal závisieť od politických reforiem uskutočnených Kazachstanom. Odpoveďou na to, v júni 2015 kazašská vláda prijala program na realizáciu piatich hlavných inštitucionálnych reforiem. Táto iniciatíva bola súčasťou kampane bývalého prezidenta Nazarbajeva pred prezidentskými voľbami, ktorá mala ukázať a zdôrazniť ochotu Kazachstanu vykonávať demokratické reformy.¹⁰³ Dohoda EPCA bola následne podpísaná 12. decembra 2015 v Astane bez toho, aby EÚ spomenula akékoľvek ďalšie obavy. Vzhľadom na ukončené rokovania, prístupenie Kazachstanu k demokratickým princípom už nemožno považovať za podmienku ďalšej posilnenej spolupráce, ale skôr ako cieľ. Vďaka ďalšej spolupráci by mohol byť Kazachstan schopný reformovať svoje súdne a politické systémy a viac dodržiavať zásady právneho štátu a dobrú správu vecí verejných.

Kazachstan a EÚ spolupracujú a napredujú v piatich hlavných sektoroch (Obrázok 3) v rámci EPCA.

Obrázok 3 Hlavné sektory spolupráce medzi EÚ a Kazachstanom v rámci EPCA

Zdroj: Vlastné spracovanie.

Obchod

Cieľom EPCA je propagovať férovú a otvorenú hospodársku súťaž, z ktorej majú prospech kazašskí spotrebitelia a malé a stredné spoločnosti. EPCA má ambicióznou kapitolu o *Obchode a trvalo udržateľnom rozvoji* (kapitola 10) ktorá obsahuje niekoľko

¹⁰³ RUSTEM, Malika. Kazakhstan Unveils 100 Concrete Steps to Implement Institutional Reforms. The Astana Times. [online]. [cit. 21.09.2023]. Dostupné na: <https://astanatimes.com/2015/05/kazakhstan-unveils-100-concrete-steps-to-implement-institutional-reforms>

ustanovení o pracovnom práve a ochrane životného prostredia, ktoré by mali zabezpečiť udržateľný hospodársky rast v prospech kazašskej spoločnosti ako celku. Celá časť zmluvy o obchode je o podpore obchodu založenom na pravidle, ako aj stabilných a transparentných štandardoch a normách. Tento fakt je veľmi dôležitý na zabezpečenie záujmov kazašských občanov.

Ustanovenia EPCA pre obchod a podnikanie uľahčujú obchodné a investičné vzťahy posilnením spolupráce a zabezpečením lepšieho regulačného prostredia pre spoločnosti z EÚ a Kazachstanu v oblastiach, ako sú:¹⁰⁴

- obchod so službami,
- zakladanie a činnosť spoločností,
- pohyb kapitálu,
- suroviny a energia,
- štátne obstarávanie,
- práva duševného vlastníctva.

Hospodárske a obchodné vzťahy sú pravidelne na programe výročného zasadnutia Rady pre spoluprácu EÚ a Kazachstanu, čo zdôrazňuje ich kľúčový význam v partnerstve. Technické diskusie o obchode, investíciách a colných záležitostiach sa pravidelne konajú vo Výbore pre spoluprácu, Rade pre spoluprácu v konfigurácii obchodu a Colných podvýboroch v Bruseli a Astane. Taktiež bola v júni 2019 spustená *Obchodná platforma EÚ – Kazachstan* na vysokej úrovni s cieľom umožniť pravidelný a priamy dialóg medzi kazašskou vládou a spoločnosťami EÚ. Otázky spoločného záujmu podnikov z EÚ a Kazachstanu, ako je spolupráca pri odstraňovaní technických prekážok obchodu, najmä v agropotravinárskom sektore, a daňové právne predpisy, najmä vyhliadky na dekriminalizáciu daňových trestných činov.¹⁰⁵

Životné prostredie

Dvojstranné dialógy o životnom prostredí a zmene klímy prebiehajú v rámci podvýboru pre energetiku, dopravu, životné prostredie a zmenu klímy v rámci EPCA. Kazachstan je aktívnym členom pracovnej skupiny EÚ-Stredná Ázia pre životné prostredie a zmenu klímy organizovanej v rámci Platformy EÚ-Stredná Ázia pre spoluprácu v oblasti

---

¹⁰⁴ EEAS. The European Union and Kazakhstan. [online]. [cit. 22.09.2023]. Dostupné na: https://www.eeas.europa.eu/kazakhstan/european-union-and-kazakhstan_en?s=222

¹⁰⁵ EEAS. EU-KAZAKHSTAN ENHANCED PARTNERSHIP AND COOPERATION AGREEMENT. [online]. [cit. 23.09.2023]. Dostupné na: https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/eeas-factsheet_eu-kz_epca_entry_into_force_v.2.0_hr_fin.pdf

životného prostredia a vody. V decembri 2019 EK predstavila **Európsku zelenú dohodu**, program na zabezpečenie udržateľnosti hospodárstva EÚ so zreteľom na zmenu klímy a environmentálne výzvy, snažiac sa o transformáciu a využitie príležitostí vo všetkých oblastiach politiky a o to, aby bol prechod spravodlivý a inkluzívny voči všetkým. EÚ veľmi podporuje Kazachstan a jeho prechod na model zelenej ekonomiky.¹⁰⁶ V bilaterálnom dialógu EÚ s Kazachstanom sú otázky týkajúce sa vodného hospodárstva, integrácie životného prostredia do iných sektorov a prechodu na zelenú ekonomiku hlavnou prioritou. Nadobudnutie platnosti zmluvy EPCA umožní EÚ a Kazachstanu rozvíjať a posilňovať ich spoluprácu v oblasti životného prostredia, čím prispieva k trvalo udržateľnému rozvoju a oblasti ochrany životného prostredia.

Vzdelanie

V rámci EPCA sa EÚ a Kazachstan zaviazali k zlepšeniu medziľudských vzťahov, a to aj prostredníctvom spolupráce a výmeny v oblasti vedy a techniky, rozvoji inovácií, vzdelávania a kultúry. Kazachstan profituje z programu Erasmus+, ktorý podporuje mobilitu študentov a akademických pracovníkov a budovanie kapacitných projektov. EÚ vyčleňuje 76 mil. EUR (2021 – 2027) na program Erasmus+ v Strednej Ázii. V predchádzajúcej fáze Erasmus+ ponúkol viac ako 3 300 krátkodobých štipendií pre kazašských študentov alebo zamestnancov, aby prišli študovať alebo trénovať do Európy a viac 1 500 štipendií pre európskych študentov na štúdium v Kazachstane. Projekty budovania kapacít pre univerzity sú v Kazachstane taktiež veľmi populárne. Po účasti v 49 zo 70 projektov financovaných v Strednej Ázii v rokoch 2014-20, kazašské univerzity sú teraz zapojené do 4 z 9 projektov Strednej Ázie vybraných v roku 2022.¹⁰⁷ Vybrané projekty sa zaoberajú rozvojom a modernizáciou učebných osnov vrátane nových vyučovacích a učebných postupov, zlepšenie riadenia univerzít a vytvorenie lepšieho prepojenia medzi vysokoškolským vzdelávaním a svetom práce. Nadobudnutím platnosti zmluvy EPCA sa umožnila spolupráca na podporu modernizácie systémov vzdelávania a odbornej prípravy v Kazachstane.

---

¹⁰⁶ EEAS. The European Union and Kazakhstan. [online]. [cit. 22.09.2023]. Dostupné na: https://www.eeas.europa.eu/kazakhstan/european-union-and-kazakhstan_en?s=222

¹⁰⁷ EEAS. EU-KAZAKHSTAN RELATIONS. [online]. [cit. 23.09.2023]. Dostupné na: https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/2023/EEAS-CA_FACTSHEETS-Kazakhstan_May23.pdf

Ľudské práva

Ako už bolo spomínané, ľudské práva a demokracia sú citlivou témou v rámci spolupráce a zlepšovania s Kazachstanom. EPCA kladie silný dôraz na demokraciu, právny štát, ľudské práva a základné slobody a podporuje Kazachstan v jeho reformných a modernizačných procesoch, najmä po tragických udalostiach v januári 2022.

Začiatkom januára krajinou otriasali päť dní rozsiahle protesty a nepokoje. Protesty začali kvôli zvýšeniu cien pohonných hmôt, avšak rýchlo sa pridružilo množstvo ďalších domácich problémov, ktoré vypukli v násilie v bývalom hlavnom a najväčšom meste krajiny, Almaty. Scény chaosu v Almaty sa stretli s brutálnymi represiami zo strany vlády. Krátko po upokojení situácie prezident Tokajev sľúbil úplnú transparentnosť udalostí, ako aj budúcich politických reforiem a väčšej sociálnej spravodlivosti. Brutálne potláčanie protestov však poškodilo prezidentove pokusy uistiť verejnosť, že počul ich požiadavky. Nepokoje a protesty z januára sa uskutočnili v kontexte pretrvávajúceho dopytu po politickej zmene. Prezident Tokajev síce uznal dlhodobé verejné požiadavky na radikálne zmeny a predstavil komplexný program opatrení na modernizáciu politického systému.¹⁰⁸ Pravdou je, že len niekoľko reforiem sa podarilo zaviesť a v tých najdôležitejších politických otázkach, ako je registrácia nových politických strán, sa dosiahol veľmi malý pokrok. Po nasledujúcich vyhraných prezidentských voľbách bolo jasné, že vízia nového Kazachstanu prezidenta Tokajeva bola len predvolebná kampaň a plánuje pokračovať v šľapajách jeho predchodcov.¹⁰⁹

Kazachstan je krajina ktorá stále čelí viacerým výzvam v oblasti demokracie či korupcie. EÚ a Kazachstan každoročne pracujú na týchto problémoch a organizujú *Dialóg o ľudských právach a Podvýbor pre spravodlivosť a vnútorné veci*. Podvýbor pre spravodlivosť a vnútorné veci je príležitosťou na diskusiu o právnom štáte, dobrej správe vecí verejných a reforme súdnictva, súdnej spolupráci, boji proti praniu špinavých peňazí a korupcii, o otázkach súvisiacich s migráciou a vízami, o azyle a správe hraníc, boji proti terorizmu a predchádzaní násiliu extrémizmu.¹¹⁰

---

¹⁰⁸ DUMOULIN, Marie. STEPPE CHANGE: HOW RUSSIA'S WAR ON UKRAINE IS RESHAPING KAZAKHSTAN. European Council On Foreign Relations. [online]. [cit. 23.09.2023]. Dostupné na: https://ecfr.eu/wp-content/uploads/2023/04/Steppe-change-How-Russias-war-on-Ukraine-is-reshaping-Kazakhstan_1.pdf

¹⁰⁹ openDemocracy. Too little has changed in Kazakhstan in the year since 'Bloody January'. [online]. [cit. 23.09.2023]. Dostupné na: <https://www.opendemocracy.net/en/odr/kazakhstan-one-year-bloody-january-no-change/>

¹¹⁰ EEAS. The European Union and Kazakhstan. [online]. [cit. 23.09.2023]. Dostupné na: https://www.eeas.europa.eu/kazakhstan/european-union-and-kazakhstan_en?s=222

Energia

Spolupráca v energetickom sektore je pre EÚ dôležitým záujmom vo vzťahu ku Kazachstanu. Krajiny majú dlhoročnú spoluprácu a podpísaných niekoľko dohôd v tomto sektore, ktorý nabera na dôležitosť v kontexte súčasnej vojny s Ruskom.

3.1.2 Spolupráca v energetickom sektore

Energetické a obchodné iniciatívy tvoria jadro prepojenia EÚ so Strednou Áziou a zo širšej perspektívy sú v 21. storočí projekty prepojenia medzi týmito regiónmi pre Kazachstan kľúčové. Už od začatia bilaterálnych vzťahov si EÚ a Kazašská republika vytvorili silné a vzájomne prospešné vzťahy v oblasti energetiky. Ako už bolo spomenuté v prvej kapitole, ekonomika Kazachstanu je z veľkej časti založená na ropnom sektore, ako aj na ťažbe uhlia, uránu a ďalších dôležitých surovinách. Kazachstan je veľkým dodávateľom energie do EÚ a prispieva k diverzifikácii zdrojov dodávok pre jej trhy.

Energetická spolupráca je v posledných rokoch najrozvinutejšou oblasťou spolupráce medzi Kazachstanom a EÚ. Dialóg o energetike vychádza z **Memoranda o porozumení o spolupráci v oblasti energetiky** podpísaného v roku 2006. Memorandum obsahuje praktické aspekty energetických vzťahov medzi partnermi a zahŕňa témy ako¹¹¹:

- energetická bezpečnosť a investície,
- zvýšenie bezpečnosti dodávok,
- predvídateľnosť dopytu,
- výstavba/modernizácia dopravnej infraštruktúry spoločného záujmu,
- podpora priemyselnej spolupráce (upstream a downstream).

Kazachstan však začal oveľa skôr s prilákaním medzinárodných spoločností, aby sa zapojili do kazašského energetického sektora. Už hneď po rozpade ZSSR a nezávislosti Kazachstanu začala krajina zapájať veľké európske energetické spoločnosti do prieskumu a ťažby kaspických ropných zdrojov. Kazašský ropný priemysel priťahuje záujem veľkých európskych spoločností, akými sú britsko-holandská Shell alebo britská BG Group Kazachstan, s cieľom presadenia sa na európskom trhu s ropou. Na druhej strane kazašská

---

¹¹¹ EEAS. Memorandum of understanding on co-operation in the field of energy between the European Union and the republic of Kazakhstan. [online]. [cit. 24.09.2023]. Dostupné na: https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/memorandum_of_understanding_on_co-operation_in_the_field_of_energy_between_the_european_union_and_the_republic_of_kazakhstan_en.pdf

národná ropná a plynárenská spoločnosť KMG kontroluje dôležité aktíva so sídlom v EÚ na rafináciu, obchodovanie a maloobchod v juhovýchodnej Európe a krajinách Východného partnerstva.¹¹²

Čo sa týka dovozu ropy z Kazachstanu do EÚ, ten sa medzi rokmi 2000 a 2021 zvýšil o takmer 900 % a v posledných rokoch sa krajina stala tretím najväčším dodávateľom ropy do EÚ z krajín mimo OPEC (po RF a Nórsku). Pre Kazachstan je Európa najdôležitejšou destináciou jeho vývozu ropy.¹¹³ Pokiaľ ide o vzájomné výhody, predpokladá sa, že pre Kazachstan zohráva EÚ zásadnú úlohu vyrovnávača medzi súperiacimi energetickými a geopolitickými záujmami iných krajín, napríklad Ruska. Kazachstan má tiež veľmi veľké zásoby uránu a je na prvom mieste na svete, pokiaľ ide o produkciu a export surového uránu. Je jediným najväčším dodávateľom jadrového energetického priemyslu EÚ a pokrýva viac ako 21 % dopytu po uráne v EÚ.¹¹⁴ Vývoz ropy a uránu z Kazachstanu je dôležitý pre EÚ a pozitívne prispieva k energetickej diverzifikácii kontinentu.

Medzi oboma partnermi existuje niekoľko dohôd o spolupráci v oblasti jadrovej energie a taktiež sú partnermi v *Energetickej charte*. Zmluva o energetickej charte poskytuje mnohostranný rámec spolupráce v oblasti energetiky, ktorý je podľa medzinárodného práva jedinečný. Je navrhnutý tak, aby podporoval energetickú bezpečnosť prostredníctvom fungovania otvorenejších a konkurencieschopnejších energetických trhov pri rešpektovaní princípov trvalo udržateľného rozvoja a suverenity nad energetickými zdrojmi. K roku 2024 má zmluvu 56 signatárov a zmluvných strán.¹¹⁵

Rastúcu úlohu Kazachstanu v energetickom prostredí EÚ podporuje aj EPCA a jej dobre vyvinutý právny a inštitucionálny rámec bilaterálnej spolupráce, ktorý poskytuje príležitosti na spoluprácu s EÚ v sektoroch ako obnoviteľná energia a energetická účinnosť. EPCA medzi EÚ a Kazachstanom uznáva potrebu posilnenej, udržateľnej a efektívnej spolupráce v oblasti energetiky s cieľom zabezpečiť energetickú bezpečnosť založenú na zásadách spoločného záujmu, reciprocity a transparentnosti. Zabezpečenie

---

¹¹² MANTEL, Renata. EU-Central Asia Relations in the Energy Sector with a Special Focus on Kazakhstan. *L'Europe en Formation* vol. 375, no. 1. 2015. s. 55-71. ISSN 0014-2808

¹¹³ NAKHLE, Carole. Kazakhstan and the EU: Common interest in energy security. [online]. [cit. 24.09.2023]. Dostupné na: <https://www.gisreportsonline.com/r/eu-energy-security/>

¹¹⁴ EEAS. The European Union and Kazakhstan. [online]. [cit. 24.09.2023]. Dostupné na: https://www.eeas.europa.eu/kazakhstan/european-union-and-kazakhstan_en?s=222

¹¹⁵ EC. Energy Charter. [online]. [cit. 24.09.2023]. Dostupné na: https://energy.ec.europa.eu/topics/international-cooperation/international-organisations-and-initiatives/energy-charter_en

udržateľných dodávok surových materiálov je nevyhnutné na dosiahnutie spoločných ekologických a digitálnych cieľov. Zároveň modernizácia ťažby, rafinovaných procesov a technológie prostredníctvom zavádzania nových technológií a udržateľných postupov prispejú k dekarbonizácii ťažobného priemyslu, výrobe energie a mobility. EÚ prikladá veľký význam svojim vzťahom s Kazachstanom v súlade so svojimi plánmi v oblasti zelenej a čistej energie a víta záväzok Kazachstanu podporovať nízkouhlíkový energetický systém, najmä jeho ambiciózny cieľ vytvoriť 50 % elektriny z nízkouhlíkových zdrojov do roku 2050.¹¹⁶

Od roku 2022 a s ním spojenými geopolitickými a ekonomickými problémami, je však hľadanie hlbších väzieb v oblasti energetiky s Kazachstanom priam nevyhnutné. V dôsledku energetickej krízy, zapríčinenej ruskou inváziou na Ukrajinu, Kazachstan ponúkol pomoc EÚ. Keď Kazachstan v júli 2022 navrhol, že je pripravený poskytnúť ropu do EÚ, Rusko zareagovalo dočasným uzavretím konzorcia CPC, ktoré predstavuje 80 % celkového vývozu ropy Kazachstanu.¹¹⁷ V kontexte toho EÚ a Kazachstan podpísali v novembri 2022 **Memorandum o porozumení o strategickom partnerstve o trvalo udržateľných surovinách, batériách a hodnotových reťazcoch obnoviteľného vodíka**.¹¹⁸ Memorandum je súčasťou **REPowerEU** plánu, ktorého cieľom je znížiť závislosť bloku od ruských fosílnych palív v reakcii na jeho inváziu na Ukrajinu. Kazachstan sa plánuje stať hlavným producentom zeleného vodíka, keďže podpísal investičnú dohodu o vybudovaní výrobného a distribučného centra, čím by sa stal jedným z najväčších svetových producentov zeleného vodíka. Kazachstan je tiež bohatý na lítium, ktoré je potrebné pri výrobe batérií, ktoré sa používajú nielen pre elektroniku, ako sú smartfóny a notebooky, ale aj pre elektrické vozidlá, ktoré sú hlavným bodom prechodu EÚ od fosílnych palív.¹¹⁹ Vzhľadom na narastajúci počet projektov s EÚ sa javí, že Kazachstan je čoraz otvorenejší užšej spolupráci s Európou.

---

¹¹⁶ EEAS. EU-KAZAKHSTAN ENHANCED PARTNERSHIP AND COOPERATION AGREEMENT. [online]. [cit. 25.09.2023]. Dostupné na: https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/eeas-factsheet_eu-kz_epca_entry_into_force_v.2.0_hr_fin.pdf

¹¹⁷ SLOBODOV, Alexandra. KAZAKHSTAN-EU RELATIONS IN A SHIFTING INTERNATIONAL SYSTEM. The Institute for Peace & Diplomacy. [online]. [cit. 25.09.2023]. Dostupné na: <https://peacediplomacy.org/2023/02/24/kazakhstan-eu-relations-in-a-shifting-international-system/>

¹¹⁸ EEAS. EU-KAZAKHSTAN RELATIONS. [online]. [cit. 25.09.2023]. Dostupné na: https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/2023/EEAS-CA_FACTSHEETS-Kazakhstan_May23.pdf

¹¹⁹ SLOBODOV, Alexandra. KAZAKHSTAN-EU RELATIONS IN A SHIFTING INTERNATIONAL SYSTEM. The Institute for Peace & Diplomacy. [online]. [cit. 25.09.2023]. Dostupné na: <https://peacediplomacy.org/2023/02/24/kazakhstan-eu-relations-in-a-shifting-international-system/>

3.1.3 Zahraničný obchod EÚ s Kazachstanom

Zahraničný obchod s tovarom krajín EÚ s Kazachstanom je vysoko **deficitný**, navyše vývoz dlhodobo stagnoval. V tabuľke 3 môžeme vidieť obchodné toky medzi EÚ a Kazachstanom v priebehu posledných päť rokov. Dovoz viac ako 3-násobne prevyšoval vývoz v rokoch 2018 a 2019. V dôsledku šíriacej sa pandémie Covid-19 import tovarov z Kazachstanu v roku 2020 zaznamenal prepad o viac ako 5,8 mld. EUR. V roku 2021 sa podarilo zotaviť len importu, ktorý vzrástol o viac než 5 mld. EUR oproti predchádzajúcemu roku. Export v roku 2021 znovu stagnoval a mal najnižšie hodnoty za sledované obdobie. K zmene tohoto trendu prišlo až v roku 2022. Vývoz z krajín EÚ do Kazachstanu predstavoval 10,4 mld. EUR a v porovnaní s predchádzajúcim rokom zaznamenal nárast o 89,2 %. Jedným z dôvodom bolo obchádzanie protiruských sankcií zo strany európskych spoločností. Dovoz činil 29,8 mld. EUR a medziročne sa zvýšil o 70,4 %.

Tabuľka 3 Zahraničný obchod EÚ – Kazachstan v mil. EUR v období 2018-2022

	2018	2019	2020	2021	2022	Index 2021/2022
Vývoz	5 495	5 917	5 911	5 475	10 359	89,2
Dovoz	20 167	18 403	12 598	17 500	29 826	70,4
Obrat	25 662	24 320	18 509	22 975	40 261	75,2
Saldo	-14 672	-12 486	-6 687	-12 025	-19 415	61,5

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov DG TRADE, 2023.

Značný obchodný deficit EÚ s Kazachstanom vyplýva najmä z dovozu ropy a plynu z Kazachstanu. V kontexte tovarovej štruktúry obsiahnutej v tabuľke 4 môžeme vidieť dominanciu vývozu nerastných produktov z Kazachstanu do EÚ. Skupina **HS 27 Minerálne palivá, minerálne oleje a produkty ich destilácie; bitúmenové látky** predstavuje 90,9 % celkového kazašského vývozu do EÚ v roku 2022 – 28 mld. EUR. Kazašský export tejto suroviny kontinuálne rástol v priebehu rokov a v porovnaní s rokom 2020 sa zdvojnásobil. Vývoz minerálnych palív do EÚ tvoril až 57 % celkového exportu Kazachstanu tejto komodity v roku 2022. Skupina **HS 72 Železo a oceľ** zaznamenala taktiež až dvojnásobný nárast v exporte oproti roku 2021. Export tejto komodity sa v posledných piatich rokoch pohyboval v priemere okolo 200 mil. EUR a v roku 2022

narástol až na 724 mil. EUR. Nárast exportu železa by sa dal pripísať iniciatívam Kazachstanu zvýšiť kapacitu svojho železiarskeho a oceliarskeho priemyslu. V roku 2022 sa spustilo 19 nových investičných projektov v tomto odvetví v hodnote 232 mld. tenge. V záujme zvýšenia investičnej atraktivity železiarskeho a oceliarskeho komplexu sa vláda tiež rozhodla oslobodiť projekty, ktoré začnú priemyselnú výrobu po 31. decembri 2022, od platenia dane z ťažby nerastov na obdobie až piatich rokov.¹²⁰ Treťou najviac exportovanou komoditou v roku 2022 bola skupina **HS 24 Anorganické chemikálie; organické alebo anorganické zlúčeniny drahých kovov, kovov vzácnych zemín** (1,5 % celkového exportu Kazachstanu do EÚ). Zaujímavou komoditnou skupinou je **HS 79 Zinok a výrobky z neho** nakoľko nedochádzalo k žiadnemu exportu tejto komodity až do roku 2021. V roku 2022 vzrástol export do EÚ až na 192 mil. EUR.

---

¹²⁰ GMK. Center. Kazakhstan seeks to increase the capacity of iron and steel industry. [online]. [cit. 25.03.2024]. Dostupné na: <https://gmk.center/en/news/kazakhstan-seeks-to-increase-the-capacity-of-iron-and-steel-industry/>

Tabuľka 4 Najvýznamnejšie položky vývozu Kazachstanu do EÚ v mil. EUR podľa HS2 (2020-2022)

HS2	Názov	2020 (mil. EUR)	2021 (mil. EUR)	2022 (mil. EUR)	Podiel 2022 v (%)
	Celkom	15 464	19 657	30 950	100,00
27	<i>Minerálne palivá, minerálne oleje a produkty ich destilácie; bitúmenové látky</i>	14 141	17 977	28 130	90,9
72	<i>Železo a oceľ</i>	166	335	724	2,3
28	<i>Anorganické chemikálie; organické alebo anorganické zlúčeniny drahých kovov, kovov vzácnych zemín</i>	310	429	459	1,5
76	<i>Hliník a výrobky z hliníka</i>	116	189	243	0,8
12	<i>Olejnate semená a olejnaté ovocie; rôzne obilniny, semená a ovocie</i>	103	141	215	0,7
79	<i>Zinok a výrobky z neho</i>	0	0,037	192	0,6

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov z ITC Trade Map, 2023.

Tabuľka 5 Najvýznamnejšie položky dovozu Kazachstanu z EÚ v mil. EUR podľa HS2 (2020-2022)

HS2	Názov	2020 (mil. EUR)	2021 (mil. EUR)	2022 (mil. EUR)	Podiel 2022 v (%)
	Celkom	5 093	4 789	7 262	100,00
84	<i>Jadrové reaktory, kotly, stroje a mechanické zariadenia; ich časti</i>	1 292	1 173	1 652	22,7
30	<i>Farmaceutické výrobky</i>	763	781	1 010	13,9
87	<i>Vozidlá iné ako železničné alebo električkové koľajové vozidlá a ich časti, súčasti a príslušenstvo</i>	308	234	656	9,0
85	<i>Elektrické stroje a zariadenia a ich časti; zariadenia na záznam a reprodukciu zvuku, televízia . . .</i>	435	521	547	7,5
88	<i>Lietadlá, kozmické lode a ich časti</i>	417	191	463	6,4

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov z ITC Trade Map, 2023.

Ak sa pozrieme na komoditnú štruktúru dovozu Kazachstanu z EÚ zobrazenú v tabuľke 5, najviac importovanou komoditnou skupinou je **HS 84 Jadrové reaktory, kotly, stroje a mechanické zariadenia; ich časti** s podielom 22,7 % na celkovom importe Kazachstanu z EÚ v roku 2022. Export EÚ v tejto komodite vzrástol takmer o 500 mil. EUR v porovnaní s rokom 2021. V detailnejšom členení podľa **HS 8450 Práčky pre domácnosť** nastal taktiež nárast, ktorý môže byť spojený s reexportom týchto zariadení do RF. Podľa The Moscow Times vývoz práčok z Kazachstanu do RF v roku 2022 predstavoval takmer 100 tis. kusov, hoci v roku 2021 k vývozu nedošlo vôbec.¹²¹ Skupina **HS 30 Farmaceutické výrobky** zaznamenala nárast a nadobudla hodnotu 1,01 mld. EUR v roku 2022. Kazachstan importoval celkovo 1,7 mld. EUR tejto komodity za rok 2022, čo robí EÚ jeho najväčším importným partnerom. Otáznou skupinou v rámci reexportu je taktiež skupina **HS 85 Elektrické stroje a zariadenia a ich časti; zariadenia na záznam a**

¹²¹ The Moscow Times. Kazachstan uzavrel hranice pre paralelný dovoz do Ruska. [online]. [cit. 25.03.2024]. Dostupné na: <https://www.moscowtimes.eu/2023/05/04/kazahstan-zakril-granitsi-dlya-paralelnogo-importa-v-rossiyu-a42200>

reprodukcii zvuku, televízia (547 mil. EUR), ktorá obsahuje podskupinu moderných polovodičov, v rámci ktorých vyskočil export Kazachstanu do RF viac ako 300-krát, v peňažnom vyjadrení až na 3,7 mil. USD v roku 2022.¹²² V rámci skupiny *HS 88 Lietadlá, kozmické lode a ich časti* nastal v roku 2022 viac než 2-násobný nárast oproti roku 2021, čo môže mať za príčinu viacero faktorov. Do určitej miery môže hrať znovu rolu reexport, avšak Kazachstan má vlastné plány a ciele v rozvoji kapacít komunikačných satelitov a satelitov na pozorovanie Zeme, ako aj vybudovania vlastných vedeckých a technologických kozmických lodí na testovanie.¹²³ Príležitosť v leteckom priemysle pre Kazachstan nastala aj kvôli poklesu leteckej dopravy cez Rusko. Mnoho svetových leteckých spoločností zastavilo lety do Ruska po vypuknutí vojny na Ukrajine. V dôsledku toho Rusko stratila svoju pozíciu uzla pre lety medzi Európou a Áziou, čo umožnilo Kazachstanu zvýšiť svoj podiel na trhu.¹²⁴ Napríklad kazašskej leteckej spoločnosti Air Astana sa podarilo rozšíriť v roku 2023 svoju flotilu na 50 lietadiel aj s pomocou montážnej linky v nemeckom Hamburgu.¹²⁵ Letecké spoločnosti zrýchľujú plány expanzie na nasledujúce roky, čo môže znamenať ďalší nárast v tejto komodite.

Teritoriálna štruktúra dovozu zahraničného obchodu Kazachstanu je zobrazená v tabuľke 6. Hlavným obchodným partnerom v importe za rok 2022 bola **RF** s podielom 34, 7 % na celkovom dovoze. Ako môžeme vidieť, v porovnaní s hodnotami predchádzajúceho roku podiel dovozu z RF neklesol aj napriek vzniknutému konfliktu na Ukrajine. Nakoľko obe krajiny sú členmi EAEU, všetky možné obmedzenia obchodu by boli proti hodnotám a princípom únie, čo umožňuje Kazachstanu obchodovať naďalej s touto krajinou. Druhým najväčším obchodným partnerom v dovoze Kazachstanu je **Čína** (11 mld. USD). Stále rastúci vplyv Číny v regióne je viditeľný aj na rastúcom dovoze z Kazachstanu, ktorý vzrástol v porovnaní s predchádzajúcim rokom o 32 %. Tretím najväčším partnerom v roku 2022 bolo **Nemecko** v hodnote 2, 2 mld. USD. Nemecko tvorí 4,4 %-tný podiel na importe Kazachstanu a v porovnaní s predchádzajúcim rokom môžeme vidieť nárast o 0,4 mld. USD. Najvýraznejší nárast dovozu v roku 2022

---

¹²² The Diplomat. EU Sanctions Envoy Strikes Positive Tone in Astana. [online]. [cit. 25.03.2024]. Dostupné na: <https://thediplomat.com/2023/12/eu-sanctions-envoy-strikes-positive-tone-in-astana/>

¹²³ Spacewatchglobal. Kazakhstan To Start Its Own Satellite Design And Manufacturing Industrial Base. [online]. [cit. 25.03.2024]. Dostupné na: <https://spacewatch.global/2020/02/kazakhstan-to-start-its-own-satellite-design-and-manufacturing-industrial-base/>

¹²⁴ Reuters. Kazakh airline says business is booming as Russia loses traffic. [online]. [cit. 25.03.2024]. Dostupné na: <https://www.reuters.com/business/aerospace-defense/kazakh-airline-says-business-is-booming-russia-loses-traffic-2023-03-29/>

¹²⁵ Air Astana. Air Astana grows fleet to 50 aircraft. [online]. [cit. 25.03.2024]. Dostupné na: <https://airastana.com/kaz/en-us/About-Us/Overview/Air-Astana-News/air-astana-grows-fleet-to-50-aircraft>

spomedzi 10 hlavných obchodných partnerov bol zaznamenaný z **Kórejskej republiky** (+ 205,3 %) a z USA (+ 63,1 %). Krajiny EÚ sa v roku 2022 podieľali na dovoze **16,0 %** (7,9 mld. USD) a oproti predchádzajúcemu roku zaznamenali nárast o 33,8 %. Okrem Nemecka sa do prvej desiatky hlavných obchodných partnerov dostalo tiež Taliansko (2,1 % celkového dovozu) a Francúzsko (1,8 %).

Tabuľka 6 Najväčší obchodní partneri v dovoze Kazachstanu v mil. USD (2020-2022)

Názov	2020 (mil. \$)	2021 (mil. \$)	2022 (mil. \$)	Index 2022/2021	Podiel 2022 (v %)
Dovoz celkom	38 929,1	41 173,8	50 043,6	120,8	100,0
Z toho:					
Ruská federácia	13 768,2	17 326,4	17 342,7	100,0	34,7
Čína	6 378,0	8 321,6	10 981,2	132,0	21,9
SRN	1 832,3	1 814,5	2 227,9	122,8	4,4
USA	1 351,0	1 163,8	1 897,7	163,1	3,8
Turecko	950,9	1 146,0	1 595,4	139,2	3,2
Kórejská republika	4 907,5	766,5	1 573,5	205,3	3,1
Uzbekistan	793,0	1 056,4	1 282,9	121,4	2,6
Taliansko	937,2	786,2	1 054,4	134,1	2,1
Francúzsko	954,1	664,8	914,8	137,6	1,8
Bielorusko	664,9	761,1	860,1	130,0	1,7

Zdroj: MZV, 2023. Dostupé na: <https://www.mzv.sk/documents/10182/11455519/Kazachstan%20-%20ekonomick%C3%A9%20inform%C3%A1cie%20o%20terit%C3%B3riu%202022.pdf/2f1ce8d3-c989-4779-e12b-19d4d85ac502>

Teritoriálna štruktúra vývozu Kazachstanu počas rokov 2020-2022 je zobrazená v tabuľke 7. Hlavnými exportnými teritóriami Kazachstanu v roku 2022 boli **Taliansko** (16,4 %), **Čína** (15,6 % vývozu v roku 2022) a **RF** (10,4 %).

Krajiny EÚ sa v roku 2022 podieľali na vývoze Kazachstanu 40,1% (33 mld. USD) a oproti predchádzajúcemu roku zaznamenali nárast o 40,4 %. Výrazné zvýšenie exportu v roku 2022 prúdilo do krajín EÚ ako sú Rumunsko (+ 85,2 %) a Francúzsko (+ 82,3 %). Najväčšou exportnou skupinou bola surová ropa. Rumunsko je hlavným partnerom Kazachstanu v tejto komodite, keďže sa cez kazašskú národnú spoločnosť (KazMunayGas) dodáva ropa do rafinérií v Rumunsku, kde sa rafinujú ropné produkty, ktoré sú neskôr distribuované v regióne. Distribúcia je prostredníctvom čerpacích staníc Rompetrol, ktoré vlastní kazašská KMG.¹²⁶

¹²⁶ KazMunayGas. Kazakhstan extends its cooperation with Romania and the EU in the energy sector. [online]. [cit. 13.02.2024]. Dostupné na: <https://www.kmginternational.com/press-releases/press-releases/kazakhstan-extends-its-cooperation-with-romania-and-the-eu-in-the-energy-sector-id-1817-cmsid-471?csrc=4740714636750944992>

Tabuľka 7 Najväčší obchodní partneri vo vývoze Kazachstanu v mil. USD (2020-2022)

Názov	2020 (mil. \$)	2021 (mil. \$)	2022 (mil. \$)	Index 2022/2021	Podiel 2022 (v %)
Vývoz celkom	47 540,8	60 339,6	84 394,0	139,9	100,0
Z toho:					
Taliano	6 644,4	8 890,2	13 854,4	155,8	16,4
Čína	9 420,6	9 873,5	13 164,6	133,3	15,6
Ruská federácia	5 007,1	6 916,7	8 780,7	126,9	10,4
Holandsko	3 148,9	4 384,2	5 483,4	125,1	6,5
Turecko	2 131,5	2 963,7	4 751,2	160,3	5,6
Kórejská republika	1 003,9	1 877,2	4 546,1	242,2	5,4
Uzbekistan	2 137,7	2 844,1	3 692,8	129,8	4,4
Francúzsko	1 858,5	2 394,7	3 071,4	182,3	3,5
Rumunsko	698,7	1 356,7	2 512,8	185,2	3,0
Španielsko	1 215,2	1 633,9	2 322,4	142,1	2,8
India	1 991,6	1 625,7	1 889,7	116,2	2,2

Zdroj: MZV, 2023. Dostupé na: <https://www.mzv.sk/documents/10182/11455519/Kazachstan%20-%20ekonomick%C3%A9%20inform%C3%A1cie%20o%20terit%C3%B3riu%202022.pdf/2f1ce8d3-c989-4779-e12b-19d4d85ac502>

3.1.4 Priame zahraničné investície plynúce do Kazachstanu so zreteľom na EÚ

Od vyhlásenia nezávislosti Kazachstan prijal sériu reforiem na liberalizáciu svojho hospodárstva a prilákanie zahraničných investícií. Tvorcovia politik krajiny si uvedomili zásadný význam živej investičnej politiky ako hnacej sily udržateľného hospodárskeho rastu. Systematické a štrukturálne opatrenia prijaté vládou Kazachstanu na absorpciu priamych zahraničných investícií (PZI) vo veľkých objemoch túto skutočnosť dokazujú. V dôsledku toho bola krajina schopná prilákať takmer 320 mld. USD PZI v priebehu troch desaťročí.¹²⁷ K roku 2022 Kazachstan predstavuje 70 % prílevu PZI do Strednej Ázie. Množstvo prírodných zdrojov, vzácnych zemín a obrovského poľnohospodárskeho potenciálu obilnín a živočíšnej výroby v Kazachstane fascinuje medzinárodných investorov. Spolu s jeho výhodnou polohou Kazachstan využil megainvestičnú príležitosť iniciatívy BRI celkovou investíciou vo výške 27 mld. USD do 51 infraštruktúrnych projektov. Táto investícia posilnila pozíciu Kazachstanu ako regionálneho tranzitného uzla spolu s množstvom medzinárodných koridorov prechádzajúcich cez Kazachstan spájajúc ho s trhmi Ázie, Európy a Blízkeho východu, kde sa vytvára približne 65 % svetového HDP.¹²⁸ Zvyšujúci sa podiel hrubých PZI do Kazachstanu v priebehu šiestich rokov môžeme vidieť na *grafe 8*. Do konca roka 2022 dosiahol prílev hrubých PZI do Kazachstanu **28 mld. USD** s nárastom o **17,7 %** od roku 2021 (23,8 mld. USD). Toto číslo

¹²⁷ Lloyds Bank. Foreign direct investment (FDI) in Kazakhstan. [online]. [cit. 13.02.2024]. Dostupné na: <https://www.lloydsbanktrade.com/en/market-potential/kazakhstan/investment>

¹²⁸ RAFIQ, Muhammad. Kazakhstan: A Global Investment Hub. The Astana Times. [online]. [cit. 13.02.2024]. Dostupné na: <https://astanatimes.com/2022/08/kazakhstan-a-global-investment-hub/>

bolo rekordné za posledných 10 rokov (28,9 mld. USD v roku 2012).¹²⁹ Nárast prílevu PZI bol spôsobený predovšetkým výrazným nárastom reinvestovaného zisku od zahraničných spoločností investovaných do spoločných investičných projektov zahraničných partnerov, ktorý sa v porovnaní s predchádzajúcim rokom viac ako zdvojnásobil. Tento trend by mal naďalej pokračovať, hoci, i keď sa Kazachstan vyhýba sekundárnym sankciám ako následku rusko-ukrajinského konfliktu, investori by mohli preventívne zdržať investície zo strachu, že takéto prípady sa v budúcnosti ešte len prejavia.¹³⁰ V predchádzajúcich rokoch investície kontinuálne rástli až na rok 2020, čo mala za dôsledok pandémie Covid-19. Konferencia Organizácie Spojených národov pre obchod a rozvoj (UNCTAD) však vo svojej správe o svetových investíciách uviedla, že aj napriek nepriaznivému vplyvu pandémie koronavírusu na globálnu ekonomiku zaznamenal Kazachstan v roku 2020 **rast čistých PZI o 35 % (3,9 mld. USD) z 34 vnútrozemských krajín a 17 transformujúcich sa ekonomík.** Tento trend je v ostrom kontraste s poklesom globálnych investícií o 35 %. Rastúce investície do baníctva, dopravy, finančných služieb, telekomunikácií a energie kompenzovali klesajúci prílev v stavebníctve, hutníctve a obchode, ktoré trpeli najmä dôsledkami pandémie.¹³¹

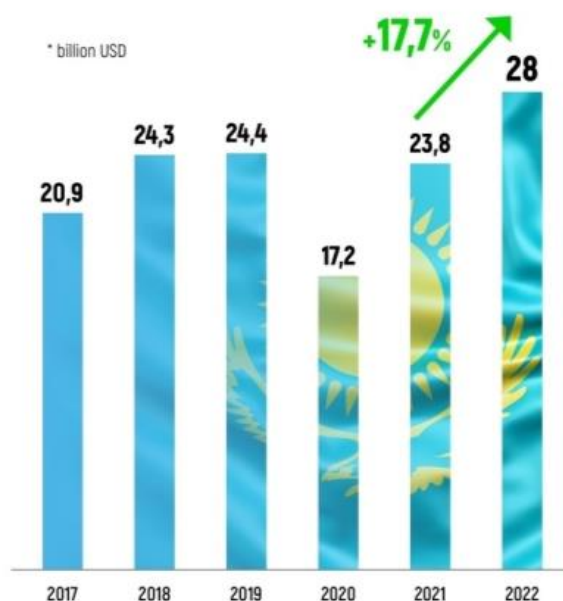
¹²⁹ Kazakh Invest. Foreign Direct Investments to Kazakhstan Reached Record High in 10 Years. [online]. [cit. 13.02.2024]. Dostupné na: <https://invest.gov.kz/media-center/press-releases/pritok-pryamykh-inostrannykh-investitsiy-v-kazakhstan-dostig-rekordnogo-znacheniya-za-poslednie-10-1/>

¹³⁰ WORLD BANK. *Economic recovery during challenging times: Kazakhstan Economic Update, Spring 2023.*

[online]. 2023, s. 15 [cit. 2023-10-21]. Dostupné na: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099319004172398510/pdf/IDU0336efa090a5ea047bc09e560dd1e8a21f03f.pdf>

¹³¹ World Investment Report 2021. UNCTAD. s. 67. ISBN 9789211130171 [online]. [cit. 13.02.2024]. Dostupné na: https://unctad.org/system/files/official-document/wir2021_en.pdf

Graf 8 Hrubé PZI plynúce do Kazachstanu v mld. USD (2017-2022)

Zdroj: Kazakh Invest, 2023. Dostupné na: <https://invest.gov.kz/media-center/press-releases/pritok-pryamykh-inostrannykh-investitsiy-v-kazakhstan-dostig-rekordnogo-znacheniya-za-poslednie-10-1/>

Ropný priemysel a hutníctvo sú hlavnými zdrojmi PZI v krajine. Väčšina PZI plynúcich do veľkého uhľovodíkového priemyslu v krajine súvisela s megaprojektom Tengiz so spoločnosťou Chevron (USA), ktorého ukončenie sa očakávalo do roku 2023.¹³² Hlavnou výzvou Kazachstanu zostáva prilákanie investícií do iných sektorov a činností, ako je ťažba ropy a prírodné zdroje, ktoré predstavujú viac ako 70 % celkového objemu PZI a udržiavajú investorov už pôsobiacich v ekonomike. V rámci medzinárodných zmlúv o financovaní projektov bol koncom roka 2020 uvedený do prevádzky projekt kazašského závodu na výrobu autobusov QazTechna – zahŕňajúci čínsky kapitál. Ďalším projektom zahŕňajúcim čínsky kapitál bola výstavba továrne na výrobu gumy a pneumatík DoubleStar, ktorá sa začala v roku 2020. V oblasti telekomunikácií ruská spoločnosť VEOL (VimpelCom) spustila nový projekt.¹³³

Pozitívnym javom v súvislosti s investíciami je rôznorodosť investičných zdrojov. Počas posledných piatich rokov do Kazachstanu prúdili masívne zahraničné investície z rôznych krajín. V roku 2022 najväčším hrubým investorom PZI bolo **Holandsko** (8,3 mld.

¹³² Nové očakávania sú, že rozšírenie kazašského ropného poľa Tengiz, primárneho zdroja zmesi ropy CPC, v hodnote 45 mld. EUR, bude dokončené do polovice roka 2024 po oneskoreniach súvisiacich s pandemiou, ako uviedla spoločnosť Chevron v aktualizácii z 30. júla 2023.

¹³³ Lloyds Bank. Foreign direct investment (FDI) in Kazakhstan. [online]. [cit. 13.02.2024]. Dostupné na: <https://www.lloydsbanktrade.com/en/market-potential/kazakhstan/investment>

USD), nasledovalo USA (5,1 mld. USD), Švajčiarsko (2,8 mld. USD), **Belgicko** (1,6 mld. USD) a Rusko (1,5 mld. EUR). Najväčšie investičné sektory v tom istom roku boli v baníctve 12,1 mld. USD (nárast o 25 %), výrobe - 5,6 mld. USD (+ 2,7 %), veľkoobchode a maloobchode - 5,1 mld. USD (+ 36 %), profesionálnych, vedeckých a technických činnostiach - 1,2 mld. USD (2,2-násobný nárast), doprave a skladovaní - 1,2 mld. USD (+13,5 %).¹³⁴

Z údajov je jasné, že investície zahraničných spoločností v Kazachstane prevažujú nad investíciami kazašských spoločností v zahraničí. V priebehu posledných desiatich rokov Kazachstan vykazoval kolísavé hodnoty odlevu PZI. V rokoch 2016-2018 prudko klesali, do roku 2021 sa však vyšplhali a priblížili k predchádzajúcim hodnotám. Celkový stav kazašských PZI v zahraničí k 1.1.2023 predstavoval **17,5 mld. USD**, čo znamená opätovný pokles. Hlavnými destináciami boli **Holandsko** (15,2 mld. USD) a RF (1,3 mld. USD). Väčšina týchto PZI smeruje do ústredia poradenských služieb v oblasti riadenia. To naznačuje, že niektoré z týchto investícií môžu byť spiatočnou investíciou na daňové alebo iné účely.¹³⁵

Čo sa týka investičných vzťahov s EÚ, tie sú pre Kazachstan mimoriadne dôležité, nakoľko je EÚ jeho najväčším zahraničným investorom. Podľa Úradu národnej štatistiky Kazachstanu bolo do roku 2023 v krajine zaregistrovaných 2 800 európskych spoločností, pri čom najviac spoločností financovaných EÚ je z **Nemecka** (636), **Holandska** (529) a **Cypru** (252).¹³⁶ Predovšetkým v roku 2022 objem priamych investícií z EÚ do kazašskej ekonomiky vzrástol o takmer 23 % a dosiahol 12,5 mld. USD, čo bol rekord za posledných 10 rokov. Vzťahy medzi EÚ a Kazachstanom sa vyvíjajú veľmi dynamicky, čomu prispieva aj EPCA a Memorandum v oblasti udržateľných surovín, batérií a hodnotových reťazcov obnoviteľného vodíka. Kazachstan tiež podpísal finančnú dohodu „Nástroj

---

¹³⁴ The Astana Times. Foreign Direct Investment Inflow in Kazakhstan Hits Record High in 2022. [online]. [cit. 13.02.2024]. Dostupné na: <https://astanatimes.com/2023/04/foreign-direct-investment-inflow-in-kazakhstan-hits-record-high-in-2022/#:~:text=The%20top%20investing%20countries%20in%20Kazakhstan%20are%20the,%241.5%20billion%20each%2C%20and%20China%20E%28%93%20%241.4%20billion.>

¹³⁵ MZV. *Ekonomické informácie o teritóriu: Kazašská republika*. [online]. 24 September 2023 [cit. 2023-10-20]. Dostupné na: <https://www.mzv.sk/sluzby/podpora-podnikania/ekonomicke-informacie-podla-krajin>

¹³⁶ Astana Times. Most EU, US and UK Companies Registered in Kazakhstan Operate in Trade, Science and Technical Activities. [online]. [cit. 13.02.2024]. Dostupné na: <https://astanatimes.com/2022/04/most-eu-us-and-uk-companies-registered-in-kazakhstan-operate-in-trade-science-and-technical-activities/#:~:text=The%20list%20of%20major%20foreign%20companies%20includes%20Philip,Royal%20Dutch%20Shell%2C%20Glencore%20International%20and%20other%20companies.>

spolupráce RK-EU“, ktorá predpokladá realizáciu projektov v Kazachstane vo výške 9 mil. EUR.¹³⁷

Ako príklad posilňujúcej spolupráce slúži aj Nemecko. Nemecko-kazašské obchodné fórum, ktoré sa konalo 20. júna 2023 v Astane, vyústilo do podpísania 23 bilaterálnych dohôd v hodnote 1,7 mld. USD. Na rozdiel od minulej spolupráce, ktorá sa primárne sústreďovala na sektory mimo prírodných zdrojov, táto návšteva zdôraznila hlboké partnerstvo v sektoroch nerastného bohatstva a energetiky. Kazachstan je považovaný za jedného z 50 najvýznamnejších hospodárskych partnerov Nemecka a za jednu zo štyroch krajín primárneho zásobovania ropou. Nemecko investovalo v Kazachstane celkovo 6 mld. USD, pričom 90 % investícií smerovalo do sektora mimo energetiky. K roku 2023 bolo v Kazachstane približne 1000 spoločností, ktoré majú nemecký kapitál. Medzi významné dohody v oblasti prírodných zdrojov patrí projekt v hodnote 22 mil. USD medzi kazašským Kazenergepower a nemeckým Siemensom na výrobu distribučných zariadení so stredným napätím s využitím technológie Siemens a projekt v hodnote 200 mil. USD na prieskum, ťažbu a spracovanie rúd vzácnych kovov vo východnom Kazachstane.¹³⁸ Podľa zvyšujúcej sa spolupráce EÚ aj bilaterálnej spolupráce jednotlivých krajín s Kazachstanom môžeme konštatovať, že plynúce PZI do Kazachstanu by nasledujúce roky mali pokračovať v raste.

3.2 Bilaterálne obchodné vzťahy SR s Kazachstanom

SR je krajina s malou, avšak vysoko otvorenou ekonomikou a relatívne obmedzenou veľkosťou vnútorného trhu, čo ju predurčuje k nevyhnutnej internacionalizácii. Od vstupu SR do EÚ sa slovenský export orientoval primárne na trhy EÚ. Pre napredovanie exportnej výkonnosti SR je potrebná diverzifikácia teritoriálnej a komoditnej štruktúry zahraničného obchodu, na čo poukazuje Konceptia vonkajších ekonomických vzťahov a hospodárskej diplomacie SR na roky 2022 - 2030.¹³⁹ Dalo by sa tvrdiť, že aj v prípade Kazachstanu je ekonomika podobne nastavená, pro-exportne

---

¹³⁷ Prime Minister KZ. Kazakhstan interested in further expansion of investment cooperation with EU — Alikhan Smailov. [online]. [cit. 13.02.2024]. Dostupné na: <https://primeminister.kz/en/news/kazakhstan-interested-in-further-expansion-of-investment-cooperation-with-eu-alikhan-smailov-24131>

¹³⁸ OZAT, Meray. Kazakh-German Relations: A Strategic Partnership Driving Investments. Caspian Policy Center. [online]. [cit. 13.02.2024]. Dostupné na: <https://www.caspianpolicy.org/research/economy/kazakh-german-relations-a-strategic-partnership-driving-investments>

¹³⁹ MH SR. Konceptia vonkajších ekonomických vzťahov a ekonomickej diplomacie Slovenskej republiky na obdobie 2022-2030. [online]. [cit. 13.02.2024]. Dostupné na: <https://www.economy.gov.sk/uploads/files/LMovpfgU.pdf>

orientovaná a nútená diverzifikovať sa. Preto je prirodzené, že obe strany vyvíjajú aktivity smerujúce na podporu obchodných vzťahov. Podľa bývalého štátneho tajomníka MH SR Vojtecha Ferencza, Slovensko považuje Kazachstan za dôležitého obchodného partnera v regióne Strednej Ázie, čo potvrdzuje aj obchodná výmena medzi oboma krajinami, ktorá každý rok rastie. Aj napriek tejto pozitívnej tendencii pokračujúceho rastu objemu vzájomného obchodu je však presvedčený, že potenciál vzájomných obchodných vzťahov nie je zďaleka plne využitý a považuje za potrebné, aby obe strany pokračovali vo vytváraní optimálnych podmienok pre plnšie využívanie tohto potenciálu.¹⁴⁰ Rovnaký názor zastával aj bývalý slovenský minister zahraničných vecí a európskych záležitostí Ivan Korčok počas návštevy Kazachstanu v októbri 2021: "Kazachstan je naším významným partnerom v Strednej Ázii a pre slovenských podnikateľov môže slúžiť ako vstupná brána do ďalších krajín tohto dôležitého regiónu. Vysoká úroveň vzájomných vzťahov však nie je dostatočne reflektovaná v obchodnej oblasti. Potrebujeme viac konkrétnych výsledkov s priamym vplyvom na tvorbu pracovných miest."¹⁴¹ Na poslednom kole ekonomicko-diplomatických konzultácií s Kazachstanom, ktoré sa konalo v decembri 2023, krajiny prerokovali široký okruh otázok bilaterálnych vzťahov s dôrazom na obchodno-ekonomickú spoluprácu. Kazachstan v súčasnosti patrí podľa podnikateľských zväzov a obchodných komôr medzi popredné regióny záujmu. Výrazný potenciál sa nachádza hlavne v oblasti obranného priemyslu a moderných technológií.¹⁴²

Aj keď sú oba štáty pripravené rozšíriť svoju spoluprácu a obchodná výmena rastie z roka na rok, nie je výrazná z pohľadu celkového obratu zahraničného obchodu SR a podiel 0,04 % za rok 2022 tomu nasvedčuje. Zároveň však treba konštatovať, že obchodná spolupráca oboch krajín je poznačená ich značnou geografickou vzdialenosťou, výraznou orientáciou Kazachstanu na spoluprácu a obchodovanie so sankcionovanou RF a v neposlednom rade aj jeho výraznou snahou čo najmenej dovážať a radšej nahrádzať importované tovary domácou produkciou. Blízkosť Číny s jej agresívnou obchodnou a cenovou politikou, umocnenou známym trendom nelegálneho tranzitu čínskych tovarov do Kazachstanu, ešte viac podčiarkuje výzvu, ktorej čelí slovenská produkcia pri dosahovaní

---

¹⁴⁰ MH SR. Slovensko a Kazachstan intenzívne spolupracujú, obchodná výmena naďalej rastie. [online]. [cit. 13.02.2024]. Dostupné na: <https://www.mhsr.sk/press/slovensko-a-kazachstan-intenzivne-spolupracuju-obchodna-vymena-nadalej-rastie>

¹⁴¹ Teraz.sk. Korčok v Kazachstane: Vzájomný obchod dostatočne neodráža naše vzťahy. [online]. [cit. 13.02.2024]. Dostupné na: <https://www.teraz.sk/slovensko/korcok-v-kazachstane-vzajomny-obchod/582792-clanok.html>

¹⁴² The Epoch Times. Slovensko pokračuje v prehlbovaní vzťahov a spolupráce s Kazachstanom. [online]. [cit. 13.02.2024]. Dostupné na: https://www.epochtimes.sk/slovensko-pokracuje-v-prehlbovani-vztahov-a-spoluprace-s-kazachstanom_5944.html

významných úspechov na kazašskom trhu. Napriek vysokej kvalite slovenských výrobkov je týmito faktormi výrazne podkopaná ich konkurencieschopnosť. Výsledky obchodnej výmeny odrážajú túto situáciu.¹⁴³

Zahraničný obchod SR a Kazachstanu za posledných 5 rokov môžeme vidieť v tabuľke 8. Vývoz SR do Kazachstanu, aj napriek pandémie, rastie už tri roky po sebe. V roku 2020 to bolo 42 %, v roku 2021 nárast o 40,3% a v roku 2022 dokonca o 63,6 % na hodnotu **87,7 mil. EUR**. Dovozy sa v roku 2022 viac ako zdvojnásobil a predstavoval sumu **78,8 mil. EUR**. Takmer dvojnásobný nárast zaznamenal aj vzájomný obrat a dosiahol sumu **166,5 mil. EUR**.

Tabuľka 8 Zahraničný obchod SR a Kazachstan (2018-2022) v mil. EUR

	2018	2019	2020	2021	2022
Vývoz	28,0	26,9	42 % nárast 38,2	40,3 % nárast 53,6	63,6 % nárast 87,7
Dovoz	64,2	44,1	72,8 % nárast 76,2	55,8 % pokles 33,6	134,5 % nárast 78,8
Obrat	92,2	71,0	114,4	87,2	166,5
Saldo	-36,2	-17,2	-38,0	20,0	8,9

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov ŠÚ SR, 2023.

Čo sa týka tovarovej štruktúry slovenského vývozu do Kazachstanu, ten môžeme vidieť v tabuľke 9. Hlavnými exportnými položkami v roku 2022 v štruktúre podľa HS2 boli **HS 87 Vozidlá, iné ako koľajové** (32,3 % vývozu) pri medziročnom poklese 14,4 %. Ďalej to boli jadrové reaktory, kotly, stroje, prístroje, zariadenia; ich časti, súčasti (= HS 84 Mechanické stroje a zariadenia) s 28,9 %. Nasledovali HS 04 Mliečne výrobky a vajcia so 6,1 %.

¹⁴³ MZV. EKONOMICKÁ INFORMÁCIA O TERITÓRIU Kazašská republika. [online]. [cit. 23.10.2023]. Dostupné na: <https://www.mzv.sk/documents/10182/11455519/Kazachstan%20-%20ekonomick%C3%A9%20inform%C3%A1cie%20o%20terit%C3%B3riu%202022.pdf/2f1ce8d3-c989-4779-e12b-19d4d85ac502>

Tabuľka 9 5 najvýznamnejších položiek vývozu Slovenska do Kazachstanu v tis. EUR podľa HS2 (2020-2022)

HS2	Názov	2020 (tis. EUR)	2021 (tis. EUR)	2022 (tis. EUR)	Podiel 2022 v (%)
	Vývoz SR celkom	38 182	53 593	87 667	100,00
87	<i>Vozidlá iné ako koľajové</i>	15 759	33 184	28 398	32,2
84	<i>Mechanické stroje, zariadenia</i>	6 531	4 404	25 125	28,9
04	<i>Mlieko a mliečne výrobky, vajcia</i>	1 130	3 470	2 986	6,1
96	<i>Hygienické vložky</i>	1 306	2 025	2 781	3,4
70	<i>Sklo a výrobky zo skla</i>	397	593	2 016	2,3

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov ŠÚ SR, 2023.

V detailnom členení podľa HS4 hlavnou položkou slovenského vývozu v roku 2022 boli osobné automobily s podielom 32,4 % na celkovom vývoze. Oproti predchádzajúcemu roku sa však ich vývoz znížil až o 28,6 %. Nasledovali stroje na spracovanie gumených alebo plastových výrobkov (22,7 % vývozu), oproti predchádzajúcim rokům podľa ITC Trade Map nedochádzalo takmer k žiadnemu exportu týchto produktov, biolier (6,1 %), vtáčie vajcia (3,4 %) a hygienické vložky (3,2 %).¹⁴⁴

V rámci najviac importovaných produktov Slovenska z Kazachstanu za rok 2022 podľa ITC Trade Map boli na prvom mieste **HS 27 Nerastné palivá a minerálne oleje**, ktoré pokryli až 87,9 % celkového importu. Na druhom mieste boli **HS 72 Železo a oceľ** so 6 % a na treťom **HS 79 Zinok a produkty z neho** 3,5 %.

Detailnejšie členenie importu podľa HS4 môžeme vidieť v **tabuľke 10**. Hlavnou položkou slovenského dovozu z Kazachstanu v roku 2022 v členení podľa HS4 boli **2709 Ropné oleje a oleje získané z bitúmenových nerastov**, ktorých podiel dosiahol 51 %, medziročne zaznamenal nárast o 37,2 %. Na 2. mieste sa v tovarovej štruktúre dovozu z Kazachstanu v roku 2022 umiestnila komodita, ktorá sa v slovenských štatistikách objavila po dlhých rokoch. Ide o položku **HS 2701 „Čierne uhlie, brikety a bulety“**, ktorej podiel

¹⁴⁴ ITC Trade Map, 2023.

predstavoval 37,5 %. Na 3. mieste boli **HS 7202 Ferozliatiny** (4,7 mil. EUR, viac ako 6-násobný nárast oproti roku 2021 a 6 % dovozu), nasledovali HS 7901 neopracovaný zinok (2, 8 mil. EUR 3,5 %) a HS 0304 rybie filé (482 tis. EUR 0,6 %).

Tabuľka 10 5 najvýznamnejších položiek dovozu Slovenska z Kazachstanu v tis. EUR podľa HS4 (2020-2022)

HS4	Názov	2020 (tis. EUR)	2021 (tis. EUR)	2022 (tis. EUR)	Podiel 2022 v %
	Dovoz SR celkom	76 153	33 558	78 765	100,0
2709	<i>Ropné oleje, surové</i>	74 056	29 251	40 142	51,0
2701	<i>Čierne uhlie, brikety a bulety</i>	0	0	29 134	37,0
7202	<i>Ferozliatiny</i>	2	766	4 708	6,0
7901	<i>Neopracovaný surový zinok</i>	0	0	2 783	3,5
0304	<i>Rybie filé</i>	342	341	482	0,6

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov ŠÚ SR, 2023.

Na základe analýzy obchodných vzťahov medzi Kazachstanom a SR môžeme tvrdiť, že tovarová štruktúra obchodu medzi krajinami dlhodobo pozostáva z rovnakých tovarových skupín, pričom má vždy najväčšie zastúpenie ropa z pohľadu Kazachstanu a vozidlá zo strany SR. Krajiny sa spoliehajú na ich hlavné exportné komodity, od ktorých sú ekonomicky závislé aj v prípade obchodnej výmeny medzi sebou a nepreukazujú žiadne snahy diverzifikácie. Existuje však obchodný potenciál medzi týmito krajinami, nakoľko podiel obchodnej výmeny na celkovom obrate SR je minimálny, hoci v posledných rokoch zaznamenal rast. Rok 2022 priniesol doposiaľ najvyšší obrat za sledované obdobie, čo by sa dalo pripísať ako dôsledok vojny na Ukrajine, kedy obe krajiny boli nútené hľadať iných partnerov na export či import svojich dôležitých komodít.

3.2.1 Hodnotenie zahraničného obchodu Kazachstanu a SR na základe vybraných jednofaktorových indexov: komplementárnosť a vnútroodvetvový obchod

Pri hodnotení bilaterálnej obchodnej spolupráce zohráva významnú úlohu obchodná komplementarita, ktorá poukazuje na komplementárnosť slovenskej ponuky s kazašským dopytom a naopak. Dosiahnutá hodnota TCI medzi SR a Kazachstanom za rok 2022 sa rovnala **65,39 %**. Značí to o skutočnosti, že podiel na vzájomnom exporte a importe krajín

sa vo veľkej miere zhoduje a teda hovoríme o relatívne **vysokej komplementarite**. Krajiny tak možno považovať za ideálnych obchodných partnerov. Môže to naznačovať, že tieto krajiny by obe prosperovali zo zvýšeného objemu obchodu. Rovnako to však veľké výhody priniesť nemusí. Pri posudzovaní a nastavovaní vyhliadok spolupráce je potrebné mať na pamäti, že napriek vysokým hodnotám TCI nemusia byť geograficky vzdialené krajiny ideálnymi partnermi z dôvodu vysokých transakčných nákladov.

Ak sa pozrieme na **Index vnútroodvetvového obchodu** medzi Kazachstanom a Slovenskom za rok 2022 dospeli sme k záveru, že u 19-tich komoditných skupín bola hodnota väčšia ako 0, a teda možno konštatovať, že pozorujeme aspoň minimálnu mieru vnútroodvetvového obchodu medzi krajinami. Komoditnými skupinami generujúcimi najvyššie miery (tabuľka 11) boli **HS 83 - Rôzne predmety zo základných kovov s hodnotou 0,88; HS 12 - Olejnaté semená a olejnaté ovocie; rôzne obilniny, semená a ovocie; priemyselné alebo liečivé...** (0,82); ďalej to boli **HS 33 - Éterické oleje a rezinoidy; voňavkárské, kozmetické alebo toaletné prípravky** (0,5) ; pokračujúc s **HS 64 - Obuv, gamaše a podobné výrobky; časti takýchto výrobkov** a **HS 68 - Výrobky z kameňa, sadry, cementu, azbestu, sľudy alebo podobných materiálov** ohodnotených indexovými číslami 0,429 a 0,428.

V prípade väčšiny tovarových skupín bola výsledná hodnota práve 0, čo značí o tom, že jedna alebo druhá krajina je čistým dovozcom, resp. vývozcom daného tovaru a nemožno tak hovoriť o vnútroodvetvovom obchode. Vo veľkej časti skupín boli zaznamenané nulové hodnoty obchodnej výmeny a teda nemožno hovoriť o žiadnom obchode.

Tabuľka 11 TOP 5 komoditných skupín s najväčšou úrovňou vnútroodvetvového obchodu medzi Slovenskom a Kazachstanom (2022)

Kód HS2	Názov produktu	SR export do KAZ (tis. EUR)	SR import z KAZ (tis. EUR)	GL index
83	<i>Rôzne predmety zo základných kovov</i>	26	33	0,88
12	<i>Olejnaté semená a olejnaté ovocie; rôzne obilniny, semená a ovocie; priemyselné alebo liečivé...</i>	103	71	0,82
33	<i>Éterické oleje a rezinoidy; voňavkárске, kozmetické alebo toaletné prípravky</i>	9	3	0,5
64	<i>Obuv, gamaše a podobné výrobky; časti takýchto výrobkov</i>	11	3	0,429
68	<i>Výrobky z kameňa, sadry, cementu, azbestu, sludy alebo podobných materiálov</i>	525	143	0,428

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov z ITC Trade Map, 2023.

Podľa zistených hodnôt zo skúmaných indexov môžeme tvrdiť, že Slovensko by bolo pre Kazachstan zaujímavým partnerom, nakoľko štruktúra zahraničného obchodu je pre krajinu vysoko komplementárna a krajiny môžu benefitovať z ďalšej spolupráce. Čo sa týka vnútroodvetvového obchodu, ten vykazuje vysoké hodnoty len v niektorých kategóriách, pričom zostáva veľká skupina komodít, v ktorých nedochádza k žiadnemu obchodu, ktoré môžu predstavovať potenciál pre ďalší rast.

3.3 Perspektívy rozvoja spolupráce medzi EÚ, SR a Kazachstanom

V čoraz prepojenejšej globálnej ekonomike sa dynamika medzinárodnej spolupráce stala neoddeliteľnou súčasťou rozvoja národov. EÚ ako významný hospodársky blok zohráva kľúčovú úlohu pri posilňovaní vzťahov spolupráce so svojimi partnermi na celom svete. Na druhej strane, Kazachstan, obdarený bohatými prírodnými zdrojmi a postavený ako kľúčový hráč v Strednej Ázii, ponúka bránu na rozvíjajúce sa trhy a nevyužité ekonomické príležitosti. V tomto rámci sa potenciál spolupráce medzi EÚ, Slovenskom a Kazachstanom ukazuje ako presvedčivá oblasť skúmania a nachádza potenciál v rôznych sférach záujmu ako sú obchod, strategické suroviny, obnoviteľná energia či infraštruktúra.

3.3.1 Perspektívy rozvoja obchodu medzi EÚ a SR s Kazachstanom

Obchodná spolupráca medzi EÚ, Slovenskom a Kazachstanom má významný potenciál pre hospodársky rast a vzájomný prospech. Napriek geografickej vzdialenosti a rozdielom v ekonomickej štruktúre sa obchodné vzťahy partnermi postupne vyvíjajú. Na naplnenie potenciálu obchodnej spolupráce je nevyhnutné identifikovať kľúčové sektory s komparatívnymi výhodami Kazachstanu prostredníctvom RCA Indexu (tabuľka 12).

Z údajov, ktoré sme mali k dispozícii a z nich plynúcich výsledkov možno konštatovať, že v roku 2022 dosiahol Kazachstan spomedzi všetkých produktov najsilnejšie, resp. silné komparatívne výhody pri 6-tich skupinách. Skupina **79 Zinok a výrobky z neho** dosahovala najvyššiu indexovú hodnotu 10,57. Môžeme tvrdiť, že pri tejto komodite dochádza k vysokému potenciálu ďalšej spolupráce medzi EÚ a Kazachstanom, nakoľko podľa analýzy zahraničného obchodu sme zistili, že skupina HS 79 bola šiestou najviac importovanou komoditou EÚ z Kazachstanu v roku 2022. Taktiež sme zistili, že do roku 2021 nedošlo k žiadnemu importu tejto komodity. Čo sa týka dovozu SR z Kazachstanu, zinok a produkty z neho boli treťou najviac importovanou komoditou za rok 2022 (3,5 % celkového importu SR z Kazachstanu). Zároveň sa komodita prvýkrát objavila medzi importovanými surovinami medzi partnermi v tomto roku. EÚ za rok 2022 celkovo importovala zinok v hodnote 8,6 mld. EUR a zároveň podpísala *Memorandum o strategických surovinách* s Kazachstanom, čo môže vysvetľovať a predpovedať ďalší rast v tejto komodite. Ďalšie skupiny, ktoré dosiahli vysokú intenzitu RCA indexu sú skupiny **11 Mlynárske výrobky; slad; škroby; inulín; pšeničný lepok** (8,53); **78 – Olovo a výrobky z neho** (5,84); **25 - Soľ; síra; zemina a kameň; omietkové materiály; vápno a cement** (5,17); **74 – Med' a výrobky z nej** (5,11). Ďalej to bola skupina **28 – Anorganické chemikálie; organické alebo anorganické zlúčeniny drahých kovov, kovov vzácnych zemín, ...** (4,53), ktorá sa stala treťou najviac importovanou komoditou EÚ z Kazachstanu v roku 2022. Kazachstan celkovo exportoval 3 mld. EUR tejto komodity a do EÚ putovalo iba 459 mil. EUR, čo predstavuje potenciál pre ďalší rast, nakoľko EÚ doviezla v rámci celkového importu až 53 mld. EUR v tomto roku. SR za rok 2022 importovala komoditu HS 28 z Kazachstanu v hodnote 268 tis. EUR a stala sa piatou najviac importovanou komoditou. Stredne silnou komparatívnou výhodou disponujú skupiny **26 Rudy, trosky a popol** hodnotenou číslom 3,79, a **27 - Minerálne palivá, minerálne oleje a produkty ich destilácie bitúmenové látky; minerálne...** (3,78). Skupina HS 27 je dlhodobo najviac

importovanou komoditou z Kazachstanu v rámci EÚ aj SR. V oboch prípadoch nastal nárast v importe v roku 2022, čo sa dá pripísať hľadaniu alternatívnych partnerov ropy v dôsledku vojny na Ukrajine. Nárast importu tejto komodity EÚ z Kazachstanu vzrástol až o 56 % v porovnaní s predchádzajúcim rokom. V rámci SR táto skupina pokrýva až 87,9 % celkového importu z Kazachstanu a vzrástla až o 238 %. Ďalšie skupiny so stredne silnou intenzitou RCA sú **10 – Obilniny** (3,61); a **81 – Ostatné základné kovy; cermety; výrobky z nich** (2,94). Skupina **72 – Železo a oceľ** (2,83) bola druhou najviac importovanou komoditou z Kazachstanu podľa EÚ aj SR v roku 2022. Dovozy EÚ z Kazachstanu v rámci tejto komodity vzrástli dvojnásobne. Import v rámci SR vykazoval skoro 6-krát vyššie hodnoty ako v predchádzajúcom roku. Môžeme tvrdiť, že export kazašských kovových výrobkov je konkurencieschopný a má nevyužitý potenciál. Vzhľadom na súčasné krízy a iniciatívy kazašskej vlády zvýšiť export a kapacity železiarskeho a oceliarskeho priemyslu, má Kazachstan dobrú príležitosť na zvýšenie objemu exportu železa, ocele a kovových výrobkov do európskych krajín. Poslednou skupinou, ktorá spadá do kategórie slabých komparatívnych výhod je **12 - Olejnaté semená a olejnaté ovocie; rôzne obilniny, semená a ovocie; priemyselné alebo liečivé...** (1,22).

Tabuľka 12: 12 komodít RCA kazašského exportu za rok 2022 s dosiahnutými komparatívnymi výhodami

Kód P	Názov produktu	RCA1 (KAZ)	Intenzita
79	Zinok a výrobky z neho	10,57	Silná
11	Mlynárske výrobky; slad; škroby; inulín; pšeničný lepok	8,53	Silná
78	Olovo a výrobky z neho	5,84	
25	Soľ; síra; zemina a kameň; omietkové materiály; vápno a cement	5,17	Silná
74	Meď a výrobky z nej	5,11	Silná
28	Anorganické chemikálie; organické alebo anorganické zlúčeniny drahých kovov, kovov vzácnych zemín, ...	4,53	Silná
26	Rudy, troska a popol	3,79	Stredne silná
27	Minerálne palivá, minerálne oleje a produkty ich destilácie; bitúmenové látky; minerálne...	3,78	Stredne silná
10	Obilniny	3,61	Stredne silná
81	Ostatné základné kovy; cermety; výrobky z nich	2,94	Stredne silná
72	Železo a oceľ	2,83	Stredne silná
12	Olejnate semená a olejnate ovocie; rôzne obilniny, semená a ovocie; priemyselné alebo liečivé...	1,22	Slabá

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov z ITC Trade Map.

3.3.2 Perspektívy rozvoja spolupráce v strategických surovinách

Za posledné dve desaťročia si EÚ a Kazachstan rozvinuli prehlbujúci sa vzťah v oblasti kritických surovín, poháňaný rastúcim vzájomným uznávaním ich spoločných záujmov. Tieto minerály sú nevyhnutné na výrobu rôznych produktov, ako je elektronika a technológie obnoviteľnej energie. Považujú sa za kritické vzhľadom na ich hospodársky význam, vysoké riziká dodávateľského reťazca a potenciálny vplyv na strategické

odvetvia. V rámci energetickej krízy, ktorá sa začala v dôsledku rusko-ukrajinskej vojny, získal Kazachstan významnú príležitosť zoči-voči EÚ, ktorá sa snaží nájsť alternatívu k ruským energetickým zdrojom. Je zrejmé, že energetické vzťahy budú kľúčovým faktorom vo vzťahoch medzi Kazachstanom a európskymi krajinami.

Jednou zo strategických surovín a predmetom potenciálnej spolupráce je **urán**, keďže Kazachstan je nesporným lídrom v ťažbe uránu, ktorý predstavuje 42 % svetovej produkcie (kazašská Národná jadrová spoločnosť Kazatomprom tvorí až 22 %). Vďaka tomu je Kazatomprom najväčším svetovým producentom uránu so svojimi dcérskymi spoločnosťami, pridruženými spoločnosťami a spoločnými podnikmi, ktoré rozvíjajú 26 ložísk, zoskupených do 14 spoločností na ťažbu uránu a priťahujú čoraz väčšiu pozornosť niektorých krajín EÚ, najmä **Francúzska**.¹⁴⁵

Francúzsko sa už môže pochváliť niektorými veľkými investíciami v regióne; napríklad francúzska jadrová spoločnosť **Orano SA** – predtým známa ako Areva – využíva ložiská uránu v Kazachstane prostredníctvom spoločného podniku so štátnym Kazatompromom. Snaha Francúzska získať urán sa zintenzívnila po prevrate v júli v Nigeri, ktorý bol v roku 2022 druhým najdôležitejším zdrojom suroviny v EÚ po Kazachstane. Orano SA muselo prestať spracovávať uránovú rudu v jednom zo svojich zariadení v Nigeri, pretože medzinárodné sankcie proti vojenskej junte brzdili logistiku. Ruská invázia na Ukrajinu spôsobila taktiež neistotu okolo dovozu ruského uránu.¹⁴⁶ V dôsledku toho je Francúzsko nútené urýchlene hľadať alternatívy. Podľa Michaela Levystonea, parížskeho výskumníka z Francúzskeho inštitútu medzinárodných vzťahov, Kazachstan sa javí byť kľúčom k energetickej bezpečnosti Francúzska. Okrem toho, že je Kazachstan najväčším dodávateľom uránu do Francúzska, bol v roku 2022 podľa údajov francúzskeho ministerstva hospodárstva aj jeho druhým najväčším zdrojom ropy, oproti prvému miestu v roku 2021.¹⁴⁷

Ďalším bodom záujmu Francúzska je opätovné zavedenie **jadrovej energie** v Kazachstane a jeho potreby pre jadrové elektrárne – odvetvie, v ktorom je Francúzsko

---

¹⁴⁵ The Astana Times. Kazakhstan Becomes Leader in Uranium Production in 2022. [online]. [cit. 18.02.2024]. Dostupné na: <https://astanatimes.com/2023/08/kazakhstan-becomes-leader-in-uranium-production-in-2022/>

¹⁴⁶ Rfi. Macron is shopping for uranium in Kazakhstan after the loss of Niger. [online]. [cit. 18.02.2024]. Dostupné na: <https://www.rfi.fr/en/france/20231101-macron-is-shopping-for-uranium-in-kazakhstan-after-the-loss-of-niger>

¹⁴⁷ Time. France's Macron Travels to Central Asia, Seeking Friends, Uranium in Russia's Backyard. [online]. [cit. 18.02.2024]. Dostupné na: <https://time.com/6330066/france-energy-security-central-asia-russia-war/>

svetovým lídrom. Prevádzka prvej a doposiaľ jedinej vybudovanej jadrovej elektrárne v Kazachstane, Mangyshlak, oficiálne skončila v roku 1999. Po vyhlásení nezávislosti Kazachstanu bolo územie denuklearizované vrátením všetkých jadrových hlavíc späť do Ruska.¹⁴⁸ Výstavba novej jadrovej elektrárne bola už dlho na programe národnej agendy a v septembri 2023 World Nuclear News informovali, že kazašské ministerstvo energetiky navrhlo potenciálne znovuzavedenie jadrovej energie s cieľom znížiť závislosť krajiny od fosílnych palív, diverzifikovať jej energetický mix a znížiť emisie CO₂. Kazašská jadrová elektráreň, ktorá bola označená za prevádzkovateľa budúcej elektrárne, začala v roku 2018 pripravovať štúdiu uskutočniteľnosti, aby zdôvodnila potrebu jadrovej energie, výber lokality na výstavbu elektrárne a preskúmala projektovaný výkon.¹⁴⁹ Pre Kazachstan, ako najväčšieho svetového producenta uránu, by bolo výhodné mať jadrovú elektráreň, nakoľko výroba energie v tejto krajine je neefektívna a čelí problémom súvisiacich s nedostatkom moderných technologických zariadení v doterajších elektrárnach.¹⁵⁰ O otázke výstavby jadrovej elektrárne sa rozhodne v národnom referende, nakoľko je kazašská spoločnosť hlboko rozdelená, pokiaľ ide o všetky otázky súvisiace s radiáciou: desaťročia jadrových testov úradmi ZSSR zanechali verejnosť nedôverčivú. Podľa Astana Times Kazachstan zažil takmer 500 jadrových testov vykonaných ZSSR na testovacom mieste Semipalatinsk vo východnom Kazachstane a takmer 1,5 mil. ľudí naďalej trpí následkami.¹⁵¹ Kazachstan zvažuje štyroch potenciálnych zahraničných dodávateľov jadrovej technológie. Sľubným kandidátom pre výber zahraničného partnera môže byť francúzska **EDF**. Podľa správy Astana Times z januára diskutoval hlavný viceprezident EDF Vakis Ramany o „posilnení spolupráce pri mierovom využívaní jadrovej technológie“ s možnosťou, že EDF poskytne svoj reaktor EPR-1200 pre novú jadrovú elektráreň v Kazachstane. O spoluprácu sa uchádzajú aj ďalšie tri spoločnosti ako sú: čínska China

---

¹⁴⁸ NTI. Kazakhstan Nuclear Facilities. [online]. [cit. 18.02.2024]. Dostupné na: <https://www.nti.org/analysis/articles/kazakhstan-nuclear-facilities/>

¹⁴⁹ Nuclear News. Kazakh people to decide on nuclear plant construction. World [online]. [cit. 18.02.2024]. Dostupné na: <https://world-nuclear-news.org/Articles/Kazakh-people-to-decide-on-nuclear-plant-construct>

¹⁵⁰ TSKHAY, Aliya. The Development of Nuclear Energy in Kazakhstan and its Integration to the Country's Energy Sector. [online]. [cit. 18.02.2024]. Dostupné na: https://global-studies.doshisha.ac.jp/gs/attach/page/GLOBAL_STUDIES-PAGE-EN-147/139641/file/vol2_7.pdf

¹⁵¹ ASSANIYAZ, Assem. Kazakhstan's 40-Year History of Nuclear Testing: Call to Action for Nonproliferation Education. The Astana Times. [online]. [cit. 18.02.2024]. Dostupné na: <https://astanatimes.com/2023/08/kazakhstans-40-year-history-of-nuclear-testing-call-to-action-for-nonproliferation-education/>

National Nuclear Corporation, ruský Rosatom a kórejská Korea Hydro & Nuclear Power Company.¹⁵²

EÚ má tiež zaujímavý technologický výskum jadrovej energie na báze *tória*, ktorý by mohol pridať ďalšiu hodnotu pre spoluprácu medzi Kazachstanom a EÚ. „Kazachstan by mohol byť priekopníkom v tejto oblasti,“ povedal Axel Goethals, generálny riaditeľ Európskeho inštitútu pre ázijské štúdie a poukázal na to, že investičné náklady na tóriové reaktory sú nižšie ako na uránové reaktory. Zároveň, vzácny minerál je aj čistejší. Produkcia uránu je v Kazachstane skutočne rozšírená a existuje niekoľko iniciatív týkajúcich sa tória, avšak aj napriek sľubnému geologickému prieskumu si vývoj tejto energie stále vyžaduje ďalšie štúdium.¹⁵³ Naskytuje sa však potenciál pre túto surovinu a jej využitia ako paliva pre jadrové reaktory, kde môže táto technológia vytvoriť ďalší dopyt a vyplniť medzeru na trhu, v ktorej bude Kazachstan hrať dôležitú úlohu.

3.3.3 *Perspektívy rozvoja spolupráce v obnoviteľnej energii*

Energetika vyniká ako významná oblasť spolupráce vzhľadom na bohaté zásoby ropy a plynu v Kazachstane a dopyt EÚ po dovoze energie. Posilnenie spolupráce v oblasti obnoviteľnej energie a energetickej účinnosti však ponúka zaujímavé príležitosti, ktoré môžu posilniť ciele trvalo udržateľného rozvoja krajín. Krajiny Strednej Ázie majú významné prírodné zdroje a know-how, ktoré by mohli uľahčiť dosiahnutie trvalo udržateľnej energetickej bezpečnosti prechodom na obnoviteľné zdroje energie. Vlády v regióne si čoraz viac uvedomujú tento potenciál a potrebu rozhodných krokov na podporu spolupráce, obchodu a investícií. Niektorí už iniciovali reformy zamerané na vytvorenie vhodného rámca pre široké prijatie technológií obnoviteľnej energie. Tatiana Proskuryakova, regionálna riaditeľka Svetovej banky pre Strednú Áziu, je toho názoru, že: „Vytvorenie regionálneho trhu s elektrickou energiou, ktorý čerpá z rôznorodého energetického mixu, môže posilniť dodávky, podporiť dekarbonizáciu, podporiť domáci a regionálny zelený rast a vytvoriť produktívne pracovné miesta v Strednej Ázii.“ Región má veľký energetický potenciál, ktorý poskytuje príležitosti na jeho využitie, avšak existujú

---

¹⁵² Rfi. Macron is shopping for uranium in Kazakhstan after the loss of Niger. [online]. [cit. 18.02.2024]. Dostupné na: <https://www.rfi.fr/en/france/20231101-macron-is-shopping-for-uranium-in-kazakhstan-after-the-loss-of-niger>

¹⁵³ Euractiv. EU, Kazakhstan vow to 'go beyond' raw materials-based relationship. [online]. [cit. 18.02.2024]. Dostupné na: <https://www.euractiv.com/section/central-asia/news/eu-kazakhstan-vow-to-go-beyond-raw-materials-based-relationship/>

prekážky pri jeho rozvoji ako zlyhanie a deformácie trhu, ekonomické a finančné bariéry, inštitucionálne, technické a sociálne bariéry pri zavádzaní obnoviteľnej energie.¹⁵⁴

V kontexte toho EÚ spustila nový projekt *Trvalo udržateľnej energetickej konektivity v Strednej Ázii* (SECCA) 2022-2026 počas konferencie EÚ-SA o konektivite „Globálna brána pre trvalo udržateľný rozvoj“ 17. novembra 2022. Projekt SECCA s celkovým rozpočtom 6,8 mil. EUR má za cieľ podporiť udržateľnejšiu energetickú rovnováhu v regióne Strednej Ázie v súlade s osvedčenými postupmi EÚ. Cieľom projektu je najmä posilniť národné politiky pre prechod na udržateľný energetický systém a zvýšiť investície, kapacitu a informovanosť v oblasti obnoviteľných zdrojov energie a energetickej účinnosti v regióne.¹⁵⁵

Prostredníctvom tohto projektu bude EÚ naďalej pomáhať účinne riešiť zmenu klímy. SECCA doplní 15 regionálnych iniciatív EÚ v oblastiach životného prostredia, biodiverzity, zmeny klímy, znižovania rizika katastrof, vodných zdrojov a udržateľnej energie, ako aj 20 projektov bilaterálnej spolupráce EÚ s krajinami Strednej Ázie. Podľa reportu CAREC Energy Outlook 2030 bol v roku 2020 dopyt po energii v krajinách CAREC¹⁵⁶ 204 mil. ton ropného ekvivalentu (toe), okrem Číny. Predpokladá sa, že do roku 2030 sa toto číslo zvýši na 254 – 290 mil. toe, čiže približne 32 %, pričom elektrina sa stane jedným z najväčších zdrojov spotreby.¹⁵⁷ Očakáva sa tiež rast spotreby zemného plynu v energetickom mixe, čo odráža jeho dominantné postavenie ako paliva na výrobu elektriny a priamej spotreby v rezidenčnom a priemyselnom sektore. Jednotlivé krajiny CAREC, ktoré naďalej využívajú zastaranú energetickú infraštruktúru zo ZSSR, teraz patria medzi 20 najmenej energeticky efektívnych ekonomík na svete. V sektore elektriny môžu straty energie dosiahnuť 20 %.¹⁵⁸ Tieto krajiny teda ponúkajú značné príležitosti na

---

¹⁵⁴ The World Bank. Central Asia Energy Forum Discusses Prospects for the Regional Electricity Market Development and Clean Energy Transition. [online]. [cit. 18.02.2024]. Dostupné na: <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2023/03/03/central-asia-energy-forum-discusses-prospects-for-regional-electricity-market-development-and-clean-energy-transition>

¹⁵⁵ EEAS. European Union's new project to boost sustainable energy in Central Asia. [online]. [cit. 18.02.2024]. Dostupné na: https://www.eeas.europa.eu/delegations/kazakhstan/european-union%E2%80%99s-new-project-boost-sustainable-energy-central-asia_en?s=222

¹⁵⁶ Program regionálnej hospodárskej spolupráce Strednej Ázie (CAREC) je program, ktorý v roku 1997 založila Ázijská rozvojová banka na podporu hospodárskej spolupráce medzi krajinami Strednej Ázie a blízkymi časťami Zakaukazska a Južnej Ázie.

¹⁵⁷ Asian Development Bank. CAREC Energy Outlook 2030. 2022. [online]. [cit. 22.03.2024]. ISBN 978-92-9269-955-0

¹⁵⁸ Kapital.kz. Päť faktov o budúcnosti energetiky v Strednej Ázii. [online]. [cit. 18.02.2024]. Dostupné na: <https://kapital.kz/economic/112079/pyat-faktov-o-budushchem-energetiki-v-tsentral-noy-azii.html>

investície v oblasti modernizácie elektrickej infraštruktúry, čím sa prispeje k zníženiu uhlíkovej stopy krajín a zvýšeniu úspory energie.¹⁵⁹

Je potrebné pripomenúť, že v máji 2022 prijala EÚ plán **REPowerEU** na prechod na „zelené“ technológie a zvýšenie výroby energie z obnoviteľných zdrojov. Holandsko spolu s ďalšími krajinami EÚ podniká kroky na zvýšenie udržateľnej výroby energie a nájdenie inteligentnejších spôsobov využívania a šetrenia energiou.¹⁶⁰ Podľa Energy Monitor je **Holandsko** na čele vodíkových pretekov v Európe práve vďaka takýmto dotáciám. Zatiaľ čo Nemecko má najvyššie ambície z hľadiska kapacity elektrolyzéra – 10 GW do roku 2030 – Holandsko má najvyššie dotácie na gigawatt kapacity elektrolyzéra – 1,43 mld. EUR.¹⁶¹ Podľa Olivera Wymana vedie **Holandsko** aj v energetickom prechode v Európe. Krajina vedie predovšetkým pre dobré výsledky v kategóriách *komunálne služby a odpad*, kde je na prvom mieste.¹⁶² V dôsledku rastúcej snahy krajín EÚ o posun smerom k obnoviteľným zdrojom sa dá rátať aj s novými investičnými iniciatívami mimo jej hraníc v sektore obnoviteľnej energie. Napríklad vyhliadky rozvoja spolupráce v regióne Strednej Ázie sú vnímané pozitívne, keďže stredoázijské krajiny si začínajú uvedomovať potrebu využívania obnoviteľnej energie na uspokojenie rastúceho dopytu po energii a zároveň sa snažia o trvalo udržateľný rozvoj.

Najaktívnejší je v tomto smere Kazachstan, čo robí krajinu s vysokým potenciálom pre ďalšiu spoluprácu s EÚ. Podľa poslanca Európskeho parlamentu a bývalého poľského ministra zahraničných vecí Włodzimierza Cimoszewicza je **Kazachstan**, ako významný producent nerastných surovín, ešte viac v budúcnosti **klúčový** pre EÚ, aby realizovala svoje veľké projekty ako je *Európska zelená dohoda*. V novembri 2022 podpísali EÚ a Kazachstan strategické partnerstvo pre ekologický vodík a suroviny. Dohoda, ktorej cieľom je zabezpečiť rozvoj bezpečných a udržateľných dodávok surovín a rafinovaných materiálov. EÚ prikladá veľký význam svojim vzťahom s Kazachstanom v súlade so svojimi plánmi na ciele v oblasti zelenej a čistej energie. Vzhľadom na svoju rozlohu a

---

¹⁵⁹ Asian Development Bank. CAREC Energy Outlook 2030. 2022. [online]. [cit. 22.03.2024]. ISBN 978-92-9269-955-0

¹⁶⁰ WECOOP. Novinári zo strednej Ázie študovali európske skúsenosti v oblasti obnoviteľných zdrojov energie v Holandsku. [online]. [cit. 18.02.2024]. Dostupné na: <https://wecoop.eu/ru/journalists-learn-european-experience-on-re/>

¹⁶¹ PETKOVA, Mirela. Weekly data: The Netherlands puts its money where its mouth is on green hydrogen. Energy Monitor. [online]. [cit. 18.02.2024]. Dostupné na: <https://www.energymonitor.ai/tech/hydrogen/netherlands-puts-its-money-where-its-mouth-is-on-green-hydrogen/?cf-view>

¹⁶² Oliver Wyman. Green Transition Index. [online]. [cit. 18.02.2024]. Dostupné na: <https://www.oliverwyman.com/our-expertise/insights/2022/jun/green-transition-index/summary-of-results.html>

rôznorodú geografiu má Kazachstan bohaté zásoby veterných a slnečných zdrojov. Okrem toho niektoré regióny v krajine majú 365 dní slnečného svitu ročne, čo predstavuje príležitosť na výrobu zeleného vodíka, ktorý je nevyhnutný pre klimatické ambície EÚ.¹⁶³

Jednou z krajín EÚ, ktorá hlbšie skúma potenciál Kazachstanu a možnosť vodíkového partnerstva, je Nemecko. Nemecko hľadá nové cesty na diverzifikáciu dodávok energie a obzvlášť ho priťahuje vyhládka na dostatok nízkouhlíkovej energie, ktorá pomôže splniť jeho ciele v oblasti zelenej energie. Nemecká ministerka zahraničných vecí Annalena Baerbock počas svojej návštevy Kazachstanu v októbri 2022 preskúmala potenciál krajiny na výrobu nízkouhlíkoveho zeleného vodíka. Táto forma energie, odvodená z obnoviteľných zdrojov, predstavuje výzvy v doprave, ale možno ju zmiešať so zemným plynom pre ľahšiu distribúciu. Ministerka počas svojej cesty oznámila zriadenie úradu vodíkovej diplomacie v Astane s cieľom podporiť rast zelenej energie v regióne. V roku 2022 Nemecko aj EÚ vyčlenili značné finančné prostriedky na vodíkové projekty vrátane 950 mil. USD na nemeckú iniciatívu *H2Global* a 3,2 mil. USD na *Európsku vodíkovú banku*¹⁶⁴. S relatívne nízkymi výrobnými nákladmi v porovnaní s európskymi štandardmi sa kazašský vodík javí ako príťažlivá investičná príležitosť.¹⁶⁵

Jedným z príkladov investícií priemyselných projektov s európskymi partnermi je dohoda so švédsko-nemeckou spoločnosťou **Svevind** o výstavbe veterných a solárnych elektrární v západnom Kazachstane, ktorá by mala od roku 2030 produkovať tri mil. ton zeleného vodíka, čo tvorí pätinu dopytu EÚ po tomto produkte.¹⁶⁶ K roku 2024 hodnota investícií do projektu sa predbežne odhaduje na 50 mld. EUR, ale definitívne rozhodnutie o výške investície bude známe v roku 2026. Podľa Wolfganga Kroppa, výkonného riaditeľa spoločnosti Svevind, bude tento projekt prvou elektrárnou na výrobu zeleného vodíka v takomto rozsahu na svete. Stavba by mala začať v roku 2027 a plánovaný termín prevádzky je roku 2030. S pomocou Nemecka má Kazachstan veľký potenciál stať sa

---

¹⁶³ Euractiv. EU, Kazakhstan vow to 'go beyond' raw materials-based relationship. [online]. [cit. 18.02.2024]. Dostupné na: <https://www.euractiv.com/section/central-asia/news/eu-kazakhstan-vow-to-go-beyond-raw-materials-based-relationship/>

¹⁶⁴ Vodíková banka je finančným nástrojom na urýchlenie vytvorenia úplného vodíkového hodnotového reťazca v Európe. V roku 2022 Komisia spustila Európsku vodíkovú banku s cieľom vytvoriť investičnú bezpečnosť a obchodné príležitosti pre európsku a globálnu výrobu obnoviteľného vodíka.

¹⁶⁵ BARLOW, Jakob a RZEGOCKI, SaraJane. Kazakh Energy for German Cash: A New Power Partnership?. CEPA. [online]. [cit. 18.02.2024]. Dostupné na: <https://cepa.org/article/kazakh-energy-for-german-cash-a-new-power-partnership/>

¹⁶⁶ HAIDAR, Aida. Kazakh Foreign Trade Hits Record High in 2022 as New Challenges and Prospects Emerge. [online]. [cit. 18.02.2024]. The Astana Times. Dostupné na: <https://astanatimes.com/2023/04/kazakh-foreign-trade-hits-record-high-in-2022-as-new-challenges-and-prospects-emerge/>

vedúcim producentom zeleného vodíka a dodávateľom zelenej energie pre ázijské aj európske trhy.¹⁶⁷

3.3.4 Perspektívy spolupráce v rozvoji infraštruktúry

Kazachstan je najväčšou vnútrozemskou krajinou na svete a jej integrácia so svetom vo veľkej miere závisí od kvality cezhraničnej dopravy a tá rovnako od jej vlastnej dopravnej siete. Rozsiahly projekt **BRI** predstavuje obrovskú príležitosť premeny Kazachstanu na najväčší obchodný a tranzitný uzol v regióne, resp. spojovací most medzi Európou a Áziou. Vďaka nemu bude krajina môcť diverzifikovať svoje obchodno-logistické trasy a rozvíjať alternatívne prepojenie dodávateľského reťazca.¹⁶⁸ V nadväznosti na to sa Kazachstan pustil do ambicióznej reformnej agendy, aby zrealizoval svoj cieľ zaradiť sa do tridsiatky najvyspelejších ekonomík sveta do roku 2050, ktorý je súčasťou dokumentu Stratégia Kazachstan – 2050. Medzi priority programu možno zaradiť rozvoj dopravno-logistickej infraštruktúry v rámci formovania makroregiónov, ktoré majú byť spojené s hlavným mestom cestnou, železničnou a leteckou dopravou; rozvoj priemyselnej infraštruktúry; a rozvoj energetickej infraštruktúry s cieľom prepojenia energeticky silných severných regiónov s južnými.¹⁶⁹

Diverzifikácia trás je pre Kazachstan kľúčová, nakoľko dlhodobá previazanosť s Ruskom spočíva aj v dopravných koridoroch. Nestabilita prepravy a tranzitných trás cez ruské územie, ktorá je nevyhnutná pre export kazašských produktov, predchádzala nedávnym udalostiam na Ukrajine. Kazachstan už dlhodobo čelí problémom pri exporte do Ruska a tranzite cez toto územie. Rusko často porušuje nariadenia EAEU tým, že jednostranne obmedzuje prístup kazašských výrobkov na svoj domáci trh. Toto je často sprevádzané netarifnými regulačnými prekážkami, vrátane svojvoľných rozhodnutí vládnych agentúr. Navyše, kazašský tovar, ktorý prechádza cez ruské územie na zahraničné trhy často čelí systematickým problémom spôsobenými politickými motívmi. Tieto prerušenia neustále spôsobujú Kazachstanu značné ekonomické straty. Situáciu navyše komplikujú rastúce ekonomické sankcie uvalené Západom na Rusko a Bielorusko.

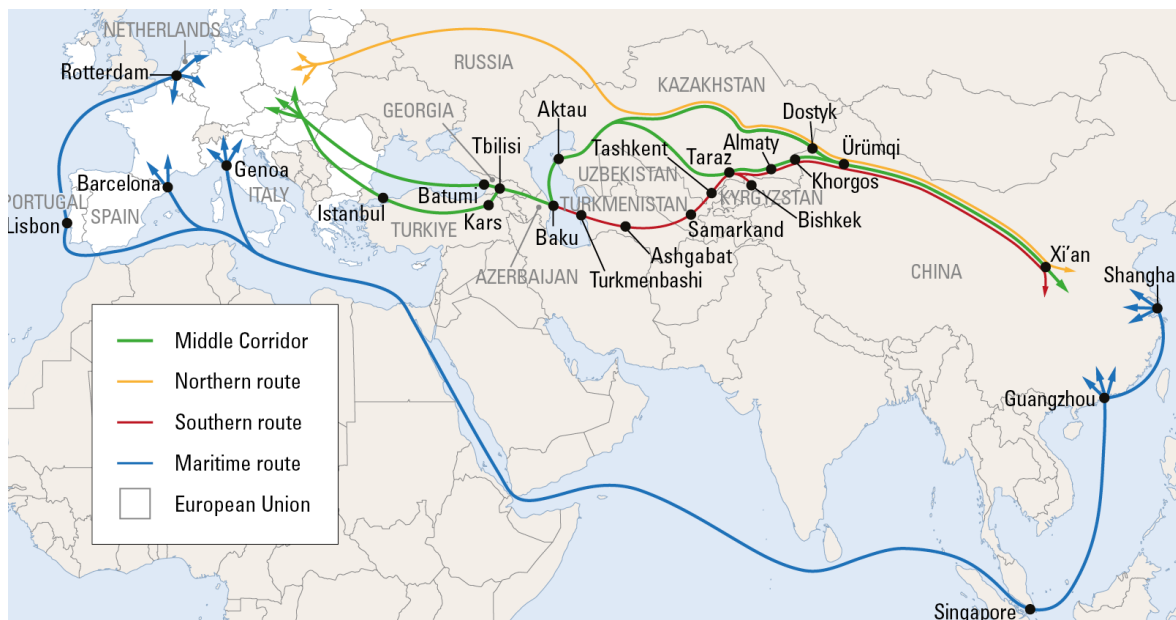
¹⁶⁷ OZAT, Meray. *Kazakh-German Relations: A Strategic Partnership Driving Investments*. Caspian Policy Center. [online]. [cit. 18.02.2024]. Dostupné na: <https://www.caspianpolicy.org/research/economy/kazakh-german-relations-a-strategic-partnership-driving-investments>

¹⁶⁸ Astana times. *Kazakhstan Showcases Its Trade Opportunities at Hong Kong's Belt and Road Summit*. [online]. 14 September 2023. [cit. 21.10.2023]. Dostupné na: <https://astanatimes.com/2023/09/kazakhstan-showcases-its-trade-opportunities-at-hong-kongs-belt-and-roadsummit/>

¹⁶⁹ MZV. *Ekonomické informácie o teritóriu: Kazašská republika*. [online]. 24 September 2023 [cit. 2023-10-20]. Dostupné na: <https://www.mzv.sk/sluzby/podpora-podnikania/ekonomicke-informacie-podla-krajin>

To v konečnom dôsledku podkopalo dlhodobú relatívnu stabilitu už aj tak problematickej „severnej obchodnej cesty“ (Obrázok 4, žltá trasa) pre Kazachstan.¹⁷⁰

Obrázok 4 Alternatívne trasy spájajúce Európu a Áziu

Zdroj: IISS, 2023. Dostupné na: <https://www.iiss.org/publications/strategic-comments/2023/greater-consensus-on-improving-the-middle-corridor/>

V dôsledku toho, projekt **Transkaspickej medzinárodnej dopravnej cesty (TITR)** (Obrázok 5), ktorý prechádza cez Azerbajdžan a Gruzínsko, naberá na dynamike. V porovnaní so severným koridorom ponúka TITR ekonomickejšiu a rýchlejšiu obchodnú cestu, ktorá skracuje vzdialenosť o 2 000 kilometrov. Okrem toho ťaží z priaznivých klimatických a politických podmienok. Dobré susedské a partnerské vzťahy s Azerbajdžanom a Gruzínskom, ako aj politická predvídateľnosť týchto krajín môžu zabezpečiť priaznivejšie tranzitné podmienky pre Kazachstan.¹⁷¹ Rozvoj TITR a ďalších alternatívnych dopravných trás bude významným krokom k zaisteniu ekonomickej bezpečnosti. Medzi prínosy ktoré zúčastnené krajiny získajú z rozvoja projektu, možno vyzdvihnúť nasledovné: tranzitné poplatky a dodatočné príjmy; zvýšený obchod; regionálna integrácia; vytvorenie potrebnej ekonomickej infraštruktúry na uľahčenie

¹⁷⁰ ABDHRAMANOV, Rahimbek a ZHUMAGULOVA, Kamshat. Trans-Caspian Route: Kazakhstan's Gateway to Europe. *The Diplomat*. [online]. [cit. 18.02.2024]. Dostupné na: <https://thediplomat.com/2023/08/trans-caspian-route-kazakhstans-gateway-to-europe/>

¹⁷¹ BUSSIERES, Pierre-Olivier. The Middle Corridor: A Geopolitical Game-Changer in Eurasian Trade. *Geopolitical Monitor*. [online]. [cit. 18.02.2024]. Dostupné na: <https://www.geopoliticalmonitor.com/the-middle-corridor-a-geopolitical-game-changer-in-eurasian-trade/>

nerušeného tranzitu; zvýšený geopolitický vplyv prostredníctvom kontroly nad kľúčovými tranzitnými trasami; a efektívnejšia doprava a preprava energie.¹⁷²

Obrázok 5 Transkaspická medzinárodná dopravná cesta (TITR)

Dzroj: SWP, 2022. Dostupné na: <https://www.swp-berlin.org/10.18449/2022C64/>

Za zmienku tiež stojí, že projekt prichádza so svojimi výzvami. Medzi hlavné prekážky patrí zložitá logistika trasy a vysoké investičné náklady na vozový park a infraštruktúru. Logistická zložitosť zahŕňa dvojitú prekládku medzi železničnou/cestnou a námornou dopravou cez Kaspické a Čierne more. V súčasnosti nákladnú dopravu cez Kaspické more vykonávajú predovšetkým azerbajdžanské plavidlá. Na dosiahnutie deklarovanej kapacity sú potrebné značné investície do dopravnej infraštruktúry a rozšírenia námornej obchodnej flotily.¹⁷³

EÚ vyslovila záujem o podieľaní sa na rozvoji nových trás a dopravných možností v regióne a počas prvého Investičného fóra o trvalo udržateľnom dopravnom spojení medzi Strednou Áziou a Európou (29. – 30. januára 2024) deklarovala pripravenosť vyčleniť 10 mld. EUR na rozvoj dopravného priemyslu v Strednej Ázii. Fóra sa zúčastnili zástupcovia viac ako 25 kazašských spoločností a priemyselných organizácií a došlo k pospisu štyroch memoránd s európskymi partnermi vrátane Európskej investičnej banky v celkovej

¹⁷² Ankasam. Impact of the Trans-Caspian Transport Corridor on Kazakhstan-Turkmenistan Economic Relations. . [online]. [cit. 18.02.2024]. Dostupné na: <https://www.ankasam.org/impact-of-the-trans-caspian-transport-corridor-on-kazakhstan-turkmenistan-economic-relations/?lang=en>

¹⁷³ ABDHRAMANOV, Rahimbek a ZHUMAGULOVA, Kamshat. Trans-Caspian Route: Kazakhstan's Gateway to Europe. The Diplomat. [online]. [cit. 18.02.2024]. Dostupné na: <https://thediplomat.com/2023/08/trans-caspian-route-kazakhstans-gateway-to-europe/>

hodnote 820 mil. EUR.¹⁷⁴ Vysoký predstaviteľ EÚ pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku Josep Borrell uviedol, že dohody „výrazne prispievajú k hospodárskemu zblíženiu Kazachstanu a EÚ.“ Taktiež zdôraznil zameranie memoranda na ďalší rozvoj TITR s cieľom zvýšiť tranzitný potenciál medzi krajinami EÚ a Strednou Áziou financovaním projektov v Kazachstane v súlade s cieľmi trvalo udržateľného dopravného spojenia medzi týmito dvoma regiónmi. Existuje presvedčenie, že tieto dohody poskytnú nový impulz spolupráci medzi Kazachstanom a európskymi partnermi.¹⁷⁵ Spoločné úsilie medzi EÚ a Kazachstanom o ďalší rozvoj a modernizáciu infraštruktúry pozdĺž TITR môže zvýšiť jej efektívnosť a schopnosť zvládnuť zvýšené objemy obchodu.

3.3.5 Perspektívy rozvoja spolupráce Kazachstanu a SR

SR a Kazachstan majú napriek svojej geografickej vzdialenosti a rozdielom vo veľkosti a ekonomickej štruktúre vzájomne sa dopĺňajúce silné stránky a zdroje, ktoré ponúkajú významné príležitosti na spoluprácu. Kazachstan považuje SR za dôležitého a perspektívneho partnera v strednej a východnej Európe. Geografická poloha krajín otvára široké možnosti pre transkontinentálnu dopravu a tranzitnú spoluprácu. Územia prechádzajú pozemné cesty z Ázie do Európy, preto je pre tieto dva štáty dôležitá účasť na infraštruktúrnych projektoch, ako je *Stredný koridor*, ktorý prechádza Kaspickým a Čiernym morom a spája Európu a Áziu. S cieľom nadviazať vzájomnú prepravu tovarov a nákladov cez trasu Stredného koridora a čo najefektívnejšie využiť výhody prepravného a tranzitného potenciálu krajín, je na agende zvýšiť kvóty na cestnú nákladnú dopravu v SR.¹⁷⁶

Čo sa týka perspektívnych oblastí obchodu medzi Kazachstanom a SR, podľa SARIO sú to predovšetkým oblasti výroby stavebných materiálov, energetiky, strojárstva, elektrotechniky, farmaceutického priemyslu a transferu technológií. Kazachstan plánuje

---

¹⁷⁴ STEVENS, Colin. Kazachstan a Európska únia si pripomínajú 31. výročie nadviazania diplomatických vzťahov. Eureporter. [online]. [cit. 18.02.2024]. Dostupné na: <https://sk.eureporter.co/kazakhstan-2/2024/02/03/kazakhstan-and-the-european-union-commemorate-the-31st-anniversary-of-the-establishment-of-diplomatic-relations/>

¹⁷⁵ The Astana Times. Kazakhstan and EU Ink 800 Million Euro Deals at Global Gateway Forum. [online]. [cit. 18.02.2024]. Dostupné na: <https://astanatimes.com/2024/01/kazakhstan-and-eu-ink-800-million-euro-deals-at-global-gateway-forum/>

¹⁷⁶ Srspol. Slovensko je dôležitým a perspektívnym partnerom Kazachstanu v strednej a východnej Európe. [online]. [cit. 19.02.2024]. Dostupné na: <https://www.srspol.sk/slovensko-je-dolezitim-a-perspektivnym-partnerom-kazachstanu-v-strednej-a-vychodnej-europe/>

výstavbu tepelných a jadrových elektrární, tehelní a výstavbu diaľnic od ruských hraníc až po Čínu, čo predstavuje príležitosť pre subdodávky zo Slovenska.¹⁷⁷

Veľmi perspektívnou oblasťou bilaterálnej spolupráce je ťažba a spracovanie kovov zo skupiny vzácnych zemín. Kazachstan produkuje 18 z 34 vzácnych kovov, ktoré EÚ považuje za vzácne kovy. Slovenský energetický holding **A-EN Group** už skúma v Kazachstane možnosť zapojiť sa do projektov ťažby a spracovania. Ďalšou dôležitou oblasťou spolupráce je vojensko-priemyselná sféra. Výrobky slovenských zbrojárů majú v Kazachstane úspech. Súkromná slovenská spoločnosť **GRAND POWER** pracuje na kazašskom trhu v oblasti dodávok ručných zbraní už viac ako 10 rokov.¹⁷⁸

V posledných rokoch sa o prehĺbenie spolupráce s Kazachstanom snaží slovenská kovospracujúca spoločnosť **Heneken**. Spoločnosť vidí veľký potenciál v regióne Strednej Ázie, konkrétne v rýchlo sa rozvíjajúcom Kazachstane. V minulosti Heneken spolupracoval s kazašskou spoločnosťou Tau-Ken Temir a nakupoval od nej kremík. Bol jej hlavným obchodným partnerom a po opätovnom spustení výrobného závodu sa Heneken snaží byť strategickým partnerom a môže navrhnúť veľmi sľubnú dohodu o odbere, keďže väčšina produkcie Tau-Ken Temir je určená pre trh EÚ.¹⁷⁹ V rámci zasadnutia kazašsko-slovenskej medzivládnej komisie pre hospodársku a vedecko-technickú spoluprácu v roku 2022 bolo podpísané Memorandum o porozumení, ktorého sa zúčastnil aj zástupca spoločnosti Heneken, čo len potvrdzuje nádejnú spoluprácu partnerov.¹⁸⁰

Záujem Kazachstanu je aj v pokrokových skúsenostiach Slovenska v oblastiach vodného hospodárstva, metrológie a normalizácie. V roku 2022 bola v Bratislave podpísaná *Dohoda o spolupráci v oblasti metrológie*.¹⁸¹ Existuje tiež perspektíva rozšírenia spolupráce v oblasti čistenia vôd a úspešné príklady takejto interakcie – spoločnosť

---

¹⁷⁷ HN. Kazakh Market Offers New Investment Options to Slovak Firms. [online]. [cit. 23.10.2023]. Dostupné na: <https://hnonline.sk/dennik/news-in-english/217731-kazakh-market-offers-new-investment-options-to-slovak-firms>

¹⁷⁸ Srs spol. Slovensko je dôležitým a perspektívnym partnerom Kazachstanu v strednej a východnej Európe. [online]. [cit. 19.02.2024]. Dostupné na: <https://www.srs spol.sk/slovensko-je-dolezitym-a-perspektivnym-partnerom-kazachstanu-v-strednej-a-vychodnej-europe/>

¹⁷⁹ Astana Times. Slovenská kovospracovateľská spoločnosť vkladá do Kazachstanu veľké nádeje. [online]. [cit. 23.10.2023]. Dostupné na: <https://astanatimes.com/2021/10/slovak-metals-company-has-high-hopes-for-kazakhstan/>

¹⁸⁰ The Astana Times. Kazakhstan and Slovakia Agree to Develop Trade and Economic Cooperation. [online]. [cit. 19.02.2024]. Dostupné na: <https://astanatimes.com/2022/03/kazakhstan-and-slovakia-agree-to-develop-trade-and-economic-cooperation/>

¹⁸¹ GÁFRIKOVÁ, Oľga. Silný most sa stavia z dvoch strán. Slovo. [online]. [cit. 19.02.2024]. Dostupné na: <https://noveslovo.eu/osobnosti/silny-most-sa-stavia-z-dvoch-stran/>

ECOSERVIS SLOVENSKO v rokoch 2021 – 2023 dodala zariadenia pre čistiarne vody do 8 miest Kazachstanu.¹⁸²

Ako je zjavné, možnosti spolupráce medzi SR a Kazachstanom sú rozmanité a sľubné. Využitím svojich príslušných silných stránok, podporou partnerstiev a prijatím inovácií môžu obe krajiny dosahovať vzájomné výhody a prispieť k trvalo udržateľnému hospodárskemu rozvoju a prosperite. Prostredníctvom strategickej spolupráce naprieč rôznymi sektormi môžu SR a Kazachstan vybudovať pevnejšie väzby a odomknúť nové príležitosti pre rast.

---

¹⁸² Srs spol. Slovensko je dôležitým a perspektívnym partnerom Kazachstanu v strednej a východnej Európe. [online]. [cit. 19.02.2024]. Dostupné na: <https://www.srspol.sk/slovensko-je-dolezitym-a-perspektivnym-partnerom-kazachstanu-v-strednej-a-vychodnej-europe/>

Diskusia

Rozvoj zahraničnoobchodných vzťahov EÚ s Kazachstanom odráža strategický význam Strednej Ázie ako regiónu s rastúcim hospodárskym a geopolitickým významom. V priebehu rokov sa EÚ snažila prehĺbiť svoje hospodárske väzby s Kazachstanom prostredníctvom rôznych dohôd, iniciatív a partnerstiev, pričom uznala potenciál krajiny ako kľúčového obchodného partnera a vstupnej brány na širší stredoázijský trh. Angažovanosť EÚ s Kazachstanom môžeme datovať do roku 1992, kedy krajiny formálne naviazali diplomatické vzťahy. Oficiálna dohoda potvrdzujúca túto spoluprácu v podobe *PCA* bola podpísaná v roku 1999. Môžeme tvrdiť, že počiatočné vzťahy primárne upriamovali pozornosť na rozvoj obchodu a investícií, pričom len malá pozornosť bola venovaná problémom s ľudskými právami a demokraciou. Uprednostňovanie obchodu a investícií v počiatočných fázach vzťahov medzi EÚ a Kazachstanom nie je v medzinárodnej diplomacii nezvyčajné, najmä v kontexte, v ktorom spoluprácu poháňajú ekonomické záujmy a príležitosti. Relatívne zanedbávanie ľudských práv a otázok demokracie v tejto fáze však vyvoláva obavy v súvislosti so záväzkom EÚ dodržiavať jej základné hodnoty a zásady vrátane dodržiavania ľudských práv, demokracie a právneho štátu. Aj keď sa EÚ snažila od roku 2007 prostredníctvom *Stratégie pre Strednú Áziu* vynaložiť energiu na rozvoj v týchto sektoroch, Kazachstan stále vykazoval zlé výsledky v oblasti demokracie, cenzúry médií a volebného procesu. Myslíme si, že EÚ ako zástanca týchto hodnôt je zodpovedná za riešenie takýchto problémov a za ich presadzovanie vo svojich vonkajších vzťahoch. Zmena v prístupe, ktorá mala prísť s návrhom dohody EPCA, však nenastala a zdá sa, že strategický význam Kazachstanu ako obchodného partnera a dodávateľa energie mohol viesť k určitému pragmatizmu v prístupe EÚ, pričom ekonomické záujmy niekedy prevážili nad otázkami ľudských práv a demokracie.

Vďaka upriamenej pozornosti na obchod a investície však zaznamenáva táto oblasť spolupráce výrazný rast. V roku 2022 dosahoval obrat obchodu doposiaľ najvyššie hodnoty (**40 mld. EUR**). I keď vývoz EÚ do Kazachstanu zaznamenal **rast o 89,2 %**, bilancia obchodu s tovarom je dlhodobo **negatívna**. Zistili sme, že značný obchodný deficit vyplýva najmä z dovozu ropy a plynu z Kazachstanu, ktorý tvorí až 90,9 % celkového importu. Druhou najviac importovanou komoditou v roku 2022 bola **HS 72 Železo a oceľ**, ktorá zaznamenala dvojnásobný nárast oproti roku 2021. Myslíme si, že iniciatívy Kazachstanu na zvýšenie kapacity a atraktivity železiarskeho a oceľového priemyslu v roku 2022 sa podpísali na zvýšení exportu tejto komodity. Usudzujeme, že

táto komodita má veľký potenciál pre ďalší rast, nakoľko Kazachstan v nej vykazuje stredne silnú hodnotu RCA indexu 2,83 a vláda predstavila rôzne opatrenia vrátane daňových úľav na stimuláciu rastu v tomto sektore. Čo sa týka zvýšeného exportu EÚ do Kazachstanu, ten sa prejavil najmä v troch HS skupinách. V roku 2022 EÚ najviac exportovala skupinu **HS 84 Jadrové reaktory, kotly, stroje a mechanické zariadenia; ich časti** s podielom 22,7 % na celkovom exporte EÚ do Kazachstanu. Otáznou podskupinou je **HS 8450 Práčky pre domácnosť**, nakoľko sa domnievame, že zvýšený export komodity mohol byť vďaka reexportu týchto zariadení do RF. Zistili sme, že v roku 2022 došlo k exportu skupiny **HS 8450** z Kazachstanu do RF, hoci v roku 2021 nedošlo k vývozu vôbec. Otáznou skupinou v rámci reexportu je taktiež skupina **HS 85 Elektrické stroje a zariadenia a ich časti; zariadenia na záznam a reprodukciu zvuku, televízia** (547 mil. EUR), ktorá obsahuje podskupinu moderných polovodičov, ktoré zaznamenali tiež nárast v obchode medzi Kazachstanom a RF. V rámci skupiny **HS 88 Lietadlá, kozmické lode a ich časti** nastal v roku 2022 viac než 2-násobný nárast oproti roku 2021. Dospeli sme k záveru, že táto zmena je najmä v dôsledku plánov Kazachstanu v rozvoji kapacít satelitov a budovaní vlastných kozmických lodí. Taktiež je to priamym dôsledkom vojny na Ukrajine a oslabujúcou sa pozíciou Ruska ako uzla pre lety medzi Európou a Áziou. Kazašské letecké spoločnosti sa snažia zvýšiť svoj podiel na trhu a rozširujú svoju flotilu aj s pomocou európskych montážnych liniek.

V rámci teritoriálnej štruktúry dovozu Kazachstanu, v roku 2022 naďalej zastávala prvú pozíciu RF s podielom 34,7 % na celkovom dovoze. Členstvo oboch krajín v EAEU naďalej stimuluje obchod medzi krajinami a dovoľuje obchodovať aj napriek vzniknutému konfliktu na Ukrajine. Krajiny EÚ sa v roku 2022 podieľali na dovoze **16,0 %** (7,9 mld. USD) a oproti predchádzajúcemu roku zaznamenali nárast o 33,8 %, Najväčší európsky importný partner v roku 2022 bolo **Nemecko** s podielom 4,4 %. Na druhú stranu hlavnými exportným partnerom Kazachstanu v roku 2022 bola EÚ, ktorá sa podieľala na vývoze 40,1%. Oproti predchádzajúcemu roku zaznamenala nárast o 40,4 %. Podobne sa EÚ stala najdôležitejším investorom Kazachstanu a v roku 2022 dosahovali investície hodnotu 12,5 mld. USD (s 23 %-tným nárastom). Najväčším hrubým investorom PZI bolo **Holandsko** (8,3 mld. USD).

Čo sa týka Slovenska a jeho obchodu s Kazachstanom, napriek vysokému potenciálu a rastúcej obchodnej výmeny, podiel na celkovom obrate obchodu SR za rok 2022 bol len 0,04 %. Zistili sme, aj napriek tomu, že vývoz SR do Kazachstanu rastie už tri

roky po sebe, je obchod poznačený geografickou vzdialenosťou a konkurenciou lacných produktov z Číny, ktorá susedí s Kazachstanom. Čo sa týka komoditnej štruktúry vývozu Slovenska v roku 2022, hlavnými položkami boli **HS 87 Vozidlá, iné ako koľajové** (32,3 % vývozu) pri medziročnom poklese 14,4 %, **HS 84 Mechanické stroje a zariadenia** s 28,9 % a **HS 04 Mliečne výrobky a vajcia** so 6,1 %. Na druhú stranu štruktúru importovaných produktov z Kazachstanu za rok 2022 tvoria **HS 27 Nerastné palivá a minerálne oleje**, ktoré pokryli až 87,9 % celkového importu. Domnievame sa, že existuje potenciál pre ďalší rast importu tejto komodity, nakoľko Kazachstan disponuje stredne silnou komparatívnou výhodou podľa RCA s hodnotou 3,78 a nastal nárast v importe až o 238 % v porovnaní s rokom 2021. Na druhom mieste v roku 2022 bola skupina **72 Železo a oceľ** so 6 %. Import z Kazachstanu vykazoval skoro 6-krát vyššie hodnoty ako v predchádzajúcom roku. Tak ako aj v prípade celej EÚ, predpovedáme nárast v obchode v tejto komodite. Na treťom mieste figuruje skupina **HS 79 Zinok a výrobky z neho** s 3,5 %. Táto skupina predstavuje najvyšší potenciál pre rast v rámci obchodu medzi EÚ, SR a Kazachstanom. Kazachstan v nej vykazuje najvyššiu RCA hodnotu (10,57). V rámci EÚ nedošlo do roku 2021 k importu tejto komodity a čo sa týka SR, prvým rokom ktorý vykazoval hodnoty importu tejto skupiny bol rok 2022. Predpokladáme, že podpísanie *memoranda o strategických surovinách* taktiež prispeje k rastu importu tejto komodity.

Prostredníctvom indexu ITC za rok 2022 sme zistili, že obchod medzi SR a Kazachstanom je vysoko komplementárny s hodnotou **65,39 %**. Taktiež sme identifikovali 5 komoditných skupín s najväčším vnútroodvetvovým obchodom za rok 2022 pomocou Grubel – Lloydovho Indexu, pričom najvyššie hodnoty zaznamenala skupina **HS 83 - Rôzne predmety zo základných kovov** s hodnotou 0,88. V prípade väčšiny skupín sme zistili, že krajiny sú buď čistým vývozcom, dovozcom, alebo že nedochádza k žiadnemu obchodu. Podľa zistených hodnôt zo skúmaných indexov dedukujeme, že existuje vysoký potenciál v rozvoji obchodu s tovarom medzi SR a Kazachstanom.

Môžeme tvrdiť, že nástup Kazachstanu ako perspektívneho obchodného partnera a významného svetového vývozcu uránu a iných základných surovín je pre EÚ čoraz dôležitejší, najmä vzhľadom na pretrvávajúci konflikt na Ukrajine a záväzok EÚ prejsť na obnoviteľnú energiu a zelené technológie. S cieľom znížiť závislosť od fosílnych palív sa strategický význam Kazachstanu ako spoľahlivého dodávateľa kritických zdrojov dostal do popredia priorít EÚ. Krajiny ako napríklad **Nemecko** a **Francúzsko** prejavili hlbší záujem o spoluprácu s Kazachstanom v strategických surovinách a výrobe vodíka. Tieto

perspektívne partnerstvá predstavujú prelínanie vzájomných záujmov, pričom Nemecko hľadá nové cesty na diverzifikáciu dodávok energie a skúma potenciál nízkouhlíkovej výroby zeleného vodíka v krajine, zatiaľ čo Kazachstan sa snaží využiť svoje bohaté prírodné zdroje a zaujať pozíciu kľúčového hráča v globálnom energetickom prechode na obnoviteľné zdroje. S pomocou Nemecka má Kazachstan obrovský potenciál stať sa popredným výrobcom zeleného vodíka a dodávateľom zelenej energie na ázijské a európske trhy. Zriadenie úradu vodíkovej diplomacie v Aстане a dohoda so švédsko-nemeckou spoločnosťou **Svevind** o výstavbe veterných a solárnych elektrární v západnom Kazachstane poukazujú na úspešné výsledky a nádejné perspektívy partnerstva medzi krajinami. Čo sa týka rozvoja spolupráce medzi Francúzskom a Kazachstanom, Francúzsko sa snaží zabezpečiť prístup ku kritickým nerastom ako je *urán*. Snaha Francúzska o túto surovinu je s čoraz väčšou naliehavosťou po výpadku jej dodávok z dôvodu prevratu v Nigeri a ruskej invázie na Ukrajinu. V dôsledku toho sa spolupráca s Kazachstanom javí byť kľúčom k energetickej bezpečnosti Francúzska. Ďalšou príležitosťou spolupráce medzi krajinami je aj jadrová energia. Francúzsko, ako svetový líder v jadrovej energii, má možnosť pomôcť pri jej rozvoji a plánoch obnovy v Kazachstane.

Aj perspektívy rozvoja spolupráce medzi Kazachstanom a SR sú sľubné. Obe krajiny uznávajú potenciál spolupráce v oblastiach stavebných materiálov, stavebníctva, energetiky, strojárstva, elektrotechniky, farmaceutického priemyslu a transferu technológií a vyjadrili ochotu posilniť väzby a preskúmať nové možnosti spolupráce. Ako príklad, slovenská spoločnosť **Heneken** už v minulosti spolupracovala s kazašskou spoločnosťou Tau-Ken Temir a nakupovala od nej kremík. Do budúca sa môže stať Heneken strategickým partnerom a môže navrhnúť veľmi sľubnú dohodu o odbere, keďže väčšina produkcie Tau-Ken Temir je určená pre trh EÚ.

Dá sa povedať, že rastúce množstvo strategických spoluprác podporujú ambíciu Kazachstanu dištancovať sa od Ruska a stať sa regionálnym lídrom. Významné návštevy európskych krajín s veľkým objemom investícií otvorili Kazachstanu nielen nové ekonomické príležitosti, ale posunuli aj geopolitiku regiónu novým smerom. Rastúce európske ambície v regióne dokazujú odhodlanie Nemecka, Francúzska či Slovenska, stať sa spoľahlivými a dlhodobými partnermi Strednej Ázie. Rastúce zapojenie EÚ môže do značnej miery pomôcť Kazachstanu realizovať jeho multivektorovú zahraničnú politiku a prispieť k riešeniu geopolitických problémov. Vďaka svojej vyváženosti multivektorovej

zahraničnej a energetickej politike, Kazachstan posilnil svoju úlohu v regióne ako „most“ medzi Európou a Áziou. Tento nejednoznačný postoj však môže vytvárať prekážky v jeho vzťahoch s Ruskom. Na jednej strane je úsilie Kazachstanu udržiavať vyvážené vzťahy s Ruskom nevyhnutné pre regionálnu stabilitu a bezpečnosť vzhľadom na významný vplyv Ruska v Strednej Ázii. Snaha Kazachstanu o užšie vzťahy s EÚ však môže v RF vyvolať obavy z potenciálneho zásahu do jeho tradičnej sféry vplyvu. Na druhú stranu, samotný Kazachstan môže byť terčom sankcií a zhoršenia vzťahov s EÚ, ak sa mu nepodari zaujať definitívny postoj voči RF. Kazachstan by preto mal zvážiť a prehodnotiť svoju stratégiu pri vyrovnávaní vzťahov medzi EÚ a RF.

Záver

Moderné integračné procesy v medzinárodných vzťahoch sú základom globálnych trendov a modelov rozvoja. V 21. storočí spoločné riešenie globálnych a regionálnych problémov je spojené s požiadavkami procesu integrácie a globalizácie. V skutočnosti, celý dnešný svet možno vysvetliť súborom integračných združení. Za najvýznamnejšie integračné združenie môžeme považovať EÚ.

Obchodná politika a stratégia sú neoddeliteľnou súčasťou prístupu EÚ k medzinárodnému obchodu a jej úlohy ako globálneho hráča. Obchodná politika EÚ sa riadi záväzkom podporovať otvorený, na pravidlách založený a inkluzívny obchod, ktorý sa opiera o zásady reciprocity, udržateľnosti a rešpektovania medzinárodných noriem a štandardov. Jadrom obchodnej stratégie EÚ je snaha o hospodársky rast, vytváranie pracovných miest a zvýšenie konkurencieschopnosť v rámci EÚ aj medzi jej obchodnými partnermi. V posledných rokoch sa EÚ snažila prispôbiť svoju obchodnú politiku a stratégiu tak, aby reagovala na vyvíjajúce sa globálne výzvy a príležitosti. Nárast protekcionizmu, geopolitické napätia, pandémie COVID-19 a konflikt na Ukrajine zdôraznili dôležitosť aktualizovania obchodnej stratégie. V tejto súvislosti sa EÚ pustila do iniciatív na modernizáciu rámca obchodnej politiky, zvýšenie odolnosti voči externým faktorom a využitie digitalizácie a inovácií na podporu udržateľného hospodárskeho rastu. Veľké zmeny nastali v energetickej politike EÚ v dôsledku vypuknutia rusko-ukrajinskej vojny v roku 2022. Najmä úloha energetiky vo vzťahoch európskych krajín s Ruskom si vyžiadala naliehavú a novú politiku. Z hospodárskeho hľadiska sú EÚ a Rusko úzko prepojené, pričom ich hospodárske väzby podporujú rozsiahle obchodné vzťahy a vzájomná energetická závislosť. EÚ je najväčším obchodným partnerom Ruska, pričom Rusko je významným dodávateľom energetických zdrojov, najmä zemného plynu, do EÚ. Konflikt na Ukrajine znamenal obrat vo vzťahoch medzi EÚ a Ruskom, čo vyvolalo prudké zhoršenie diplomatických vzťahov a uvalenie sankcií. Úsilie EÚ o energetickú diverzifikáciu spolu s politikou prechodu na obnoviteľnú energiu a inými reformami je zamerané na zníženie závislosti Európy od dovozu ruskej energie a na zvýšenie jej odolnosti voči podobným vonkajším faktorom. V súvislosti s tým sa zintenzívnila európska pozornosť na energeticky bohaté krajiny Strednej Ázie, s cieľom hľadania alternatívnych partnerov.

Kazachstan, ako jedna z najvýznamnejších krajín Strednej Ázie so svojimi energetickými zdrojmi, v posledných rokoch prehľbuje a posilňuje väzby s EÚ. Toto partnerstvo zaznamenalo významný pokrok, najmä od prijatia stratégií EÚ pre Strednú Áziu v rokoch 2007 a 2019, ktorých cieľom bolo posilniť energetickú a všeobecnú politicko-ekonomickú spoluprácu s týmto regiónom. Podpísanie **EPCA** v roku 2015 a jej následná ratifikácia v roku 2020 znamenali významný míľnik vo vzťahoch medzi EÚ a Kazachstanom. Cieľom dohody EPCA je prehĺbiť politický dialóg, posilniť hospodársku spoluprácu a podporiť obchod a investície medzi partnermi. Dohoda poskytuje rámec pre posilnenie energetickej bezpečnosti, podporu trvalo udržateľného rozvoja a uľahčenie spolupráce v oblastiach ako energetická efektívnosť, obnoviteľné zdroje energie a ochrana životného prostredia. Okrem toho úsilie Kazachstanu diverzifikovať svoje hospodárstvo a vykonávať štrukturálne reformy bolo v súlade s cieľmi EÚ, ktorými sú podpora trvalo udržateľného rozvoja, dobrej správy vecí verejných a právneho štátu.

Jednou z kľúčových oblastí záujmu v rámci EPCA je energetická spolupráca vzhľadom na postavenie Kazachstanu ako významného zdroja energetických surovín. Okrem dohody EPCA sa angažovanosť EÚ v tomto sektore prehĺbila podpísaním *Memoranda o porozumení o strategickom partnerstve o trvalo udržateľných surovinách, batériách a hodnotových reťazcoch obnoviteľného vodíka* v roku 2022. Toto memorandum odráža záväzok EÚ presadzovať udržateľné energetické riešenia a podporovať spoluprácu v kľúčových oblastiach, akými sú obnoviteľná energia, technológia batérií a výroba vodíka. Zároveň, táto strategická spolupráca bola výsledkom geopolitickej neistoty spôsobenej ruskou inváziou na Ukrajinu. Využitím obrovských obnoviteľných zdrojov energie Kazachstanu, ako je solárna, veterná a vodná energia, sa partnerstvo zameriava na urýchlenie zavádzania technológií obnoviteľnej energie a na zníženie energetickej závislosti od fosílnych palív. Okrem toho sa memorandum o porozumení snaží uľahčiť spoluprácu pri vývoji technológie batérií a obnoviteľných vodíkových hodnotových reťazcov, čo sú dve kľúčové oblasti s významným potenciálom pre prechod na nízkouhlíkové hospodárstvo. Bohaté zásoby nerastných surovín vrátane *lítia* robia Kazachstan atraktívnym partnerom pre EÚ pri rozširovaní technológie batérií a podpore rastu trhu s elektrickými vozidlami, ktoré sú hlavným bodom prechodu EÚ od fosílnych palív.

Rozvoj vzťahov medzi EÚ a Kazachstanom však nie je bez výziev. Záležitosti týkajúce sa ľudských práv, otázky správy vecí verejných a obmedzovanie politických

slobôd občas narúšajú vzťahy medzi týmito partnermi. Začlenenie Kazachstanu do EAEU spolu s Ruskom pridáva ďalšiu vrstvu zložitosti jeho vzťahom s EÚ, najmä vzhľadom na konflikt na Ukrajine v roku 2022. Táto situácia zvyšuje obavy EÚ týkajúce sa regionálnej stability a bezpečnosti. Geografická blízkosť Kazachstanu k Rusku navyše vyvoláva obavy z potenciálneho ruského vplyvu a nelegálneho reexportu produktov. Tieto výzvy by mohli brániť spolupráci medzi EÚ a Kazachstanom, najmä v oblasti obchodu, bezpečnosti a zahraničnej politiky.

Na záver možno konštatovať, že rozvoj vzťahov medzi EÚ a Kazachstanom odzrkadľuje zložitú a príležitosti spojené s angažovanosťou EÚ v Strednej Ázii. Keďže Kazachstan naďalej zastáva pozíciu regionálneho lídra a snaží sa diverzifikovať svoju ekonomiku a prehĺbiť svoju integráciu v globálnej ekonomike, EÚ vystupuje ako kľúčový partner pri podpore rozvojových cieľov Kazachstanu a presadzovaní spoločných záujmov v oblastiach ako sú obchod, energetika, ľudské práva a regionálna stabilita. V zmysle dopadov rusko-ukrajinskej vojny na vzťahy partnerov môžeme tvrdiť, že vojna poskytla Kazachstanu príležitosť rozvoja hospodárskej spolupráce. EÚ zas privítala iniciatívy Kazachstanu na vyváženú dominanciu Ruska v energetickom sektore a prechode na obnoviteľné hospodárstvo. Preto možno povedať, že sa objavila dynamika vzťahov založená na obojstrannom záujme a plynúcich výhodách, kde sa možnosti spolupráce prispôsobujú meniacemu sa geopolitickému prostrediu.

Zdroje

1. ABDHRAMANOV, Rahimbek a ZHUMAGULOVA, Kamshat. Trans-Caspian Route: Kazakhstan's Gateway to Europe. The Diplomat. [online]. [cit. 18.02.2024]. Dostupné na: <https://thediplomat.com/2023/08/trans-caspian-route-kazakhstans-gateway-to-europe/>
2. Air Astana. Air Astana grows fleet to 50 aircraft. [online]. [cit. 25.03.2024]. Dostupné na: <https://airastana.com/kaz/en-us/About-Us/Overview/Air-Astana-News/air-astana-grows-fleet-to-50-aircraft>
3. Ankasam. Impact of the Trans-Caspian Transport Corridor on Kazakhstan-Turkmenistan Economic Relations. . [online]. [cit. 18.02.2024]. Dostupné na: <https://www.ankasam.org/impact-of-the-trans-caspian-transport-corridor-on-kazakhstan-turkmenistan-economic-relations/?lang=en>
4. ARGANO, Maria. EUROPEAN UNION – RUSSIA: A TWO-LEVEL RELATIONSHIP. [online]. [cit. 20.11.2023]. Dostupné na: <https://www.eyes-on-europe.eu/russia-eu-eu-logos/>
5. Asian Development Bank. CAREC Energy Outlook. 2022. [online]. [cit. 22.03.2024]. ISBN 978-92-9269-955-0
6. ASSANIYAZ, Assem. Kazakhstan's 40-Year History of Nuclear Testing: Call to Action for Nonproliferation Education. The Astana Times. [online]. [cit. 18.02.2024]. Dostupné na: <https://astanatimes.com/2023/08/kazakhstans-40-year-history-of-nuclear-testing-call-to-action-for-nonproliferation-education/>
7. Astana times. Kazakhstan Showcases Its Trade Opportunities at Hong Kong's Belt and Road Summit. [online]. 14 September 2023. [cit. 21.10.2023]. Dostupné na: <https://astanatimes.com/2023/09/kazakhstan-showcases-its-trade-opportunities-at-hong-kongs-belt-and-roadsummit/>
8. Astana Times. Most EU, US and UK Companies Registered in Kazakhstan Operate in Trade, Science and Technical Activities. [online]. [cit. 13.02.2024]. Dostupné na: <https://astanatimes.com/2022/04/most-eu-us-and-uk-companies-registered-in-kazakhstan-operate-in-trade-science-and-technical-activities/#:~:text=The%20list%20of%20major%20foreign%20companies%20includes%20Philip,Royal%20Dutch%20Shell%2C%20Glencore%20International%20and%20other%20companies.>

9. Astana Times. Slovenská kovospracovateľská spoločnosť vkladá do Kazachstanu veľké nádeje. [online]. [cit. 23.10.2023]. Dostupné na: <https://astanatimes.com/2021/10/slovak-metals-company-has-high-hopes-for-kazakhstan/>
10. AVDALIANI, Emil. Russia and Kazakhstan: 2023-24 Trade and Investment Dynamics. Russia Briefing. [online]. [cit. 27.08.2023]. Dostupné na: <https://www.russia-briefing.com/news/russia-and-kazakhstan-2023-24-trade-and-investment-dynamics.html/>
11. BARLOW, Jakob a RZEGOCKI, SaraJane. Kazakh Energy for German Cash: A New Power Partnership?. CEPA. [online]. [cit. 18.02.2024]. Dostupné na: <https://cepa.org/article/kazakh-energy-for-german-cash-a-new-power-partnership/>
12. BENDINI, Roberto. POLICY BRIEFING Kazakhstan: Selected trade and economic issues. European Union, 2013. [online]. [cit. 18.11.2023]. Dostupné na: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/briefing_note/join/2013/522303/E_XPO-INTA_SP\(2013\)522303_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/briefing_note/join/2013/522303/E_XPO-INTA_SP(2013)522303_EN.pdf)
13. Bilaterals.org. Nová stratégia EÚ „Globálna Európa“: Slúžiť spoločnostiam na celom svete a doma. [online]. [cit. 17.11.2023]. Dostupné na: <https://www.bilaterals.org/?the-new-global-europe-strategy-of>
14. BLUTH, Christian. Is the EU Trade Strategy Really A Fit for the Challenges Ahead?. Global Europe. [online]. [cit. 02.03.2024]. Dostupné na: <https://globaleurope.eu/globalization/is-the-eu-trade-strategy-really-a-fit-for-the-challenges-ahead/>
15. BOONSTRA, Jos a TSERTSVADZE, Tika. Kazakhstan: Finding Obstacles in the Path to a New EU Agreement. Eurasianet. 2013. [online]. [cit. 21.09.2023]. Dostupné na: <https://eurasianet.org/kazakhstan-finding-obstacles-in-the-path-to-a-new-eu-agreement>
16. BUSSIERES, Pierre-Olivier. The Middle Corridor: A Geopolitical Game-Changer in Eurasian Trade. Geopolitical Monitor. [online]. [cit. 18.02.2024]. Dostupné na: <https://www.geopoliticalmonitor.com/the-middle-corridor-a-geopolitical-game-changer-in-eurasian-trade/>
17. DRAGNEVA, Rilka - WOLCZUK, Kataryna. The Eurasian Economic Union Deals, Rules and the Exercise of Power. Russia and Eurasia Programme. 2017. ISBN: 978 1 78413 220 0

18. DUHAMEL, Constantin. 2022-23 Eurasian Economic Union Trade & Investment Profile. Russia Briefing. . [online]. [cit. 26.08.2023]. Dostupné na: <https://www.russia-briefing.com/news/2022-23-eurasian-economic-union-trade-investment-profile.html/>
19. DUMOULIN, Marie. STEPPE CHANGE: HOW RUSSIA'S WAR ON UKRAINE IS RESHAPING KAZAKHSTAN. European Council On Foreign Relations. [online]. [cit. 28.08.2023]. Dostupné na: https://ecfr.eu/wp-content/uploads/2023/04/Steppe-change-How-Russias-war-on-Ukraine-is-reshaping-Kazakhstan_1.pdf
20. DUTTA, Ankita Dr. A Look at EU-Russia Relations. Indian Council of World Affairs. [online]. [cit. 20.11.2023]. Dostupné na: https://www.icwa.in/show_content.php?lang=1&level=3&ls_id=6679&lid=4581#_edn1
21. EC. Energy Charter. [online]. [cit. 24.09.2023]. Dostupné na: https://energy.ec.europa.eu/topics/international-cooperation/international-organisations-and-initiatives/energy-charter_en
22. EEAS. A Global Strategy for the European Union's Foreign And Security Policy. 2016. [online]. [cit. 20.11.2023]. Dostupné na: https://eeas.europa.eu/archives/docs/top_stories/pdf/eugs_review_web.pdf
23. EEAS. A STRATEGIC COMPASS FOR SECURITY AND DEFENCE. [online]. [cit. 28.12.2023]. Dostupné na: https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/strategic_compass_en3_web.pdf
24. EEAS. EU-KAZAKHSTAN ENHANCED PARTNERSHIP AND COOPERATION AGREEMENT. [online]. [cit. 23.09.2023]. Dostupné na: https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/eeas-factsheet_eu-kz_epca_entry_into_force_v.2.0_hr_fin.pdf
25. EEAS. EU-KAZAKHSTAN RELATIONS. [online]. [cit. 23.09.2023]. Dostupné na: https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/2023/EEAS-CA_FACTSHEETS-Kazakhstan_May23.pdf
26. EEAS. European Union's new project to boost sustainable energy in Central Asia. [online]. [cit. 18.02.2024]. Dostupné na: https://www.eeas.europa.eu/delegations/kazakhstan/european-union%E2%80%99s-new-project-boost-sustainable-energy-central-asia_en?s=222

27. EEAS. Memorandum of understanding on co-operation in the field of energy between the European Union and the republic of Kazakhstan. [online]. [cit. 24.09.2023]. Dostupné na: https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/memorandum_of_understanding_on_co-operation_in_the_field_of_energy_between_the_european_union_and_the_republic_of_kazakhstan_en.pdf
28. EEAS. The European Union and Kazakhstan. [online]. [cit. 22.09.2023]. Dostupné na: https://www.eeas.europa.eu/kazakhstan/european-union-and-kazakhstan_en?s=222
29. EU Monitor. Výbor pre obchodnú politiku (TPC). [online]. [cit. 11.11.2023]. Dostupné na: <https://www.eumonitor.eu/9353000/1/j9vvik7m1c3gyxp/vh7ej5swwyd>
30. Euractiv. EU, Kazakhstan vow to 'go beyond' raw materials-based relationship. [online]. [cit. 18.02.2024]. Dostupné na: <https://www.euractiv.com/section/central-asia/news/eu-kazakhstan-vow-to-go-beyond-raw-materials-based-relationship/>
31. EUR-Lex. 1999. Partnership and Cooperation Agreements (PCAs): Russia, Eastern Europe,
32. Európa 2020 – stratégia Európskej únie pre rast a zamestnanosť. [online]. [cit. 17.11.2023]. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/SK/legal-content/summary/europe-2020-the-european-union-strategy-for-growth-and-employment.html>
33. European Commission. Commission sets course for an open, sustainable and assertive EU trade policy. [online]. [cit. 24.08.2023]. Dostupné na: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_21_644
34. European Commission. International trade in goods for the EU – an overview. [online]. [cit. 06.09.2023]. Dostupné na: https://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.php?title=International_trade_in_goods_for_the_EU_an_overview#International_trade_in_goods_-_intra-EU_and_extra-EU_flows
35. European Commission. JOINT COMMUNICATION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT AND THE COUNCIL. The EU and Central Asia: New Opportunities for a Stronger Partnership. s. 1. [online]. [cit. 29.08.2023]. Dostupné

- na: https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/joint_communication_-_the_eu_and_central_asia_-_new_opportunities_for_a_stronger_partnership.pdf
36. European Commission. Kazakhstan. [online]. [cit. 08.02.2024]. Dostupné na: https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/kazakhstan_en
  37. European Commission. Making trade policy. [online]. [cit. 24.08.2023]. Dostupné na: https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/making-trade-policy_en
  38. European Commission. Statement by President von der Leyen on the occasion of the signature of the Memorandum of Understanding with Kazakhstan. 2022. [online]. [cit. 18.11.2023]. Dostupné na: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/STATEMENT_22_6648
  39. European Council. EU response to Russia's invasion of Ukraine. [online]. [cit. 28.12.2023]. Dostupné na: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eu-response-ukraine-invasion/>
  40. European Council. Press Release. Russia's war of aggression against Ukraine: EU adopts 12th package of economic and individual sanctions. [online]. [cit. 28.12.2023]. Dostupné na: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2023/12/18/russia-s-war-of-aggression-against-ukraine-eu-adopts-12th-package-of-economic-and-individual-sanctions/>
  41. European Investment Bank. EU-Russia Strategic Partnership. [online]. [cit. 20.11.2023]. Dostupné na: https://www.eib.org/en/projects/regions/eastern-neighbours/framework/eu_russia_strategic_partnership.htm
  42. European Union. Basis for the EU – Central Asia Cooperation. [online]. [cit. 29.08.2023]. Dostupné na: https://www.eeas.europa.eu/eeas/basis-eu-%E2%80%93-central-asia-cooperation_en
  43. European Union. EU DEVELOPMENT PRIORITIES IN CENTRAL ASIA. [online]. [cit. 03.09.2023]. Dostupné na: https://www.eeas.europa.eu/eeas/eu-development-priorities-central-asia_en
  44. Európsky parlament. Informačné listy o Európskej únii. Rusko. [online]. [cit. 28.12.2023]. Dostupné na: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/177/russia>
  45. Eurostat. International trade in goods by partner. [online]. [cit. 18.11.2023]. Dostupné na: <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics->

explained/index.php?title=International_trade_in_goods_by_partner#Focus_on_EU_trade_in_goods_-_an_overview

46. FIGUS, Alessandro. European Union and Russia: international relations evolution. Geopolitical, Social Security and Freedom Journal, Volume 3 Issue 2. 2020. Dostupné na: <https://intapi.sciendo.com/pdf/10.2478/gssfj-2020-0016>
47. Fondation Robert Schuman. New challenges for the European Union's trade policy. European Issue n°502. ISSN 2402-614X. [online]. [cit. 24.08.2023]. Dostupné na: <https://www.robert-schuman.eu/en/european-issues/0502-the-eu-s-trade-policy-and-new-challenges>
48. FOREIGN POLICY CONCEPT OF THE RUSSIAN FEDERATION, 2016. [online]. [cit. 20.11.2023]. Dostupné na: <https://interkomitet.com/foreign-policy/basic-documents/foreign-policy-concept-of-the-russian-federation-approved-by-president-of-the-russian-federation-vladimir-putin-on-november-30-2016/>
49. GÁFRIKOVÁ, Oľga. Silný most sa stavia z dvoch strán. Slovo. [online]. [cit. 19.02.2024]. Dostupné na: <https://noveslovo.eu/osobnosti/silny-most-sa-stavia-z-dvoch-stran/>
50. GMK. Center. Kazakhstan seeks to increase the capacity of iron and steel industry. [online]. [cit. 25.03.2024]. Dostupné na: <https://gmk.center/en/news/kazakhstan-seeks-to-increase-the-capacity-of-iron-and-steel-industry/>
51. GRICIUS, Gabriella a MARINOVA Iren. A Path to Dialogue: The Arctic for EU-Russia Relations. The Arctic Institute. [online]. [cit. 20.11.2023]. Dostupné na: <https://www.thearcticinstitute.org/path-dialogue-arctic-eu-russia-relations/>
52. HAIDAR, Aida. Kazakh Foreign Trade Hits Record High in 2022 as New Challenges and Prospects Emerge. [online]. [cit. 18.02.2024]. The Astana Times. Dostupné na: <https://astanatimes.com/2023/04/kazakh-foreign-trade-hits-record-high-in-2022-as-new-challenges-and-prospects-emerge/>
53. HKTDC Research. Overview of EU Trade Policy. [online]. [cit. 24.08.2023]. Dostupné na: <https://research.hktdc.com/en/article/NDA3MjU5OTIw>
54. HN. Kazakh Market Offers New Investment Options to Slovak Firms. [online]. [cit. 23.10.2023]. Dostupné na: <https://hnonline.sk/dennik/news-in-english/217731-kazakh-market-offers-new-investment-options-to-slovak-firms>
55. International Trade Administration. Kazakhstan - Country Commercial Guide. [online]. [cit. 24.08.2023]. Dostupné na: <https://www.trade.gov/country-commercial-guides/kazakhstan-market-overview>

- 56.** KALYUZHNOVA, Yelena et al. The Economic Prospects of the CIS. Natural resources and economic growth in Kazakhstan. 2004. s. 249-267 ISBN: 9781843766155
- 57.** Kapital.kz. Päť faktov o budúcnosti energetiky v Strednej Ázii. [online]. [cit. 18.02.2024]. Dostupné na: <https://kapital.kz/economic/112079/pyat-faktov-o-budushchem-energetiki-v-tsentral-noy-azii.html>
- 58.** KARL Johannes Lukas, EU-Kazakhstan Relations in the Context of the Enhanced Partnership and Cooperation Agreement Signed in 2015. Master Thesis. Universiteit Leiden. 2021. [online]. [cit. 21.09.2023]. Dostupné na: https://studenttheses.universiteitleiden.nl/handle/1887/3205024?solr_nav%5Bid%5D=1e581a3efbc8082dd99a&solr_nav%5Bpage%5D=0&solr_nav%5Boffset%5D=2
- 59.** Kazakh Invest. Foreign Direct Investments to Kazakhstan Reached Record High in 10 Years. [online]. [cit. 13.02.2024]. Dostupné na: <https://invest.gov.kz/media-center/press-releases/pritok-pryamykh-inostrannykh-investitsiy-v-kazakhstan-dostig-rekordnogo-znacheniya-za-poslednie-10-l/>
- 60.** KazMunayGas. Kazakhstan extends its cooperation with Romania and the EU in the energy sector. [online]. [cit. 13.02.2024]. Dostupné na: <https://www.kmginternational.com/press-releases/press-releases//kazakhstan-extends-its-cooperation-with-romania-and-the-eu-in-the-energy-sector-id-1817-cmsid-471?csrt=4740714636750944992>
- 61.** Lloyds Bank. Foreign direct investment (FDI) in Kazakhstan. [online]. [cit. 13.02.2024]. Dostupné na: <https://www.lloydsbanktrade.com/en/market-potential/kazakhstan/investment>
- 62.** MANTEL, Renata. EU-Central Asia Relations in the Energy Sector with a Special Focus on Kazakhstan. *L'Europe en Formation* vol. 375, no. 1. 2015. s. 55-71. ISSN 0014-2808
- 63.** MATEEVA, Anna. A New Opening for EU–Central Asia Relations?. *Carnegie Europe*. [online]. [cit. 03.09.2023]. Dostupné na: <https://carnegieeurope.eu/2023/04/13/new-opening-for-eu-central-asia-relations-pub-89454>
- 64.** MATVEEVA, Anna. EU Stakes in Central Asia. *Chaillot Paper N. 91. EU Institute For Security Studies*. 2006. s. 129. ISBN 92-9198-094-3

- 65.** MEISTER, Stefan Dr. A Paradigm Shift: EU-Russia Relations After the War in Ukraine. DGAP. [online]. [cit. 28.12.2023]. Dostupné na: <https://dgap.org/en/research/publications/paradigm-shift-eu-russia-relations-after-war-ukraine>
- 66.** MEISTER, Stefan. Hedging and Wedging: Strategies to Contest Russia's Leadership in Post-Soviet Eurasia. 2018. s. 315. ISBN978-3-319-73691-4
- 67.** MH SR. Koncepcia vonkajších ekonomických vzťahov a ekonomickej diplomacie Slovenskej republiky na obdobie 2022-2030. [online]. [cit. 13.02.2024]. Dostupné na: <https://www.economy.gov.sk/uploads/files/LMovpfgU.pdf>
- 68.** MH SR. Slovensko a Kazachstan intenzívne spolupracujú, obchodná výmena naďalej rastie. [online]. [cit. 13.02.2024]. Dostupné na: <https://www.mhsr.sk/press/slovensko-a-kazachstan-intenzivne-spolupracuju-obchodna-vymena-nadalej-rastie>
- 69.** MICHAELY, Michael a WAJNRYT, David. Intra-Industry, Intra-Product, and Inter-Product Trade. *Global Economy Journal* 17. ISSN: 15535304
- 70.** Minister zahraničných vecí Kazachstanu Umarov, 2022
- 71.** Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky. Ciele spoločnej obchodnej politiky. [online]. [cit. 17.11.2023]. Dostupné na: <https://www.mhsr.sk/obchod/obchodne-vztahy-s-tretimi-krajinami/spolocna-obchodna-politika-eu/ciele-spolocnej-obchodnej-politiky>
- 72.** MZV. Ekonomické informácie o teritóriu: Kazašská republika. [online]. 24 September 2023 [cit. 2023-10-20]. Dostupné na: <https://www.mzv.sk/sluzby/podpora-podnikania/ekonomicke-informacie-podla-krajin>
- 73.** NAKHLE, Carole. Kazakhstan and the EU: Common interest in energy security. [online]. [cit. 24.09.2023]. Dostupné na: <https://www.gisreportsonline.com/r/eu-energy-security/>
- 74.** News Central Asia. European Union's new project to boost sustainable energy in Central Asia. [online]. [cit. 18.02.2024]. Dostupné na: <https://www.newscentralasia.net/2022/11/18/european-unions-new-project-to-boost-sustainable-energy-in-central-asia/>
- 75.** NTI. Kazakhstan Nuclear Facilities. [online]. [cit. 18.02.2024]. Dostupné na: <https://www.nti.org/analysis/articles/kazakhstan-nuclear-facilities/>

- 76.** Nuclear News. Kazakh people to decide on nuclear plant construction. World [online]. [cit. 18.02.2024]. Dostupné na: <https://world-nuclear-news.org/Articles/Kazakh-people-to-decide-on-nuclear-plant-construct>
- 77.** Oliver Wyman. Green Transition Index. [online]. [cit. 18.02.2024]. Dostupné na: <https://www.oliverwyman.com/our-expertise/insights/2022/jun/green-transition-index/summary-of-results.html>
- 78.** openDemocracy. They shot to kill: the massacre of Kazakhstan's striking oil workers, eight years on. [online]. [cit. 21.09.2023]. Dostupné na: <https://www.opendemocracy.net/en/odr/they-shot-to-kill-the-massacre-of-kazakhstans-striking-oil-workers-eight-years-on/>
- 79.** openDemocracy. Too little has changed in Kazakhstan in the year since 'Bloody January'. [online]. [cit. 23.09.2023]. Dostupné na: <https://www.opendemocracy.net/en/odr/kazakhstan-one-year-bloody-january-no-change/>
- 80.** OZAT, Meray. Kazakh-German Relations: A Strategic Partnership Driving Investments. Caspian Policy Center. [online]. [cit. 13.02.2024]. Dostupné na: <https://www.caspianpolicy.org/research/economy/kazakh-german-relations-a-strategic-partnership-driving-investments>
- 81.** Parliament UK Publications. The EU and Russia: before and beyond the crisis in Ukraine - European Union Committee Contents. [online]. [cit. 20.11.2023]. Dostupné na: <https://publications.parliament.uk/pa/ld201415/ldselect/ldcom/115/11505.htm#note20>
- 82.** PETKOVA, Mirela. Weekly data: The Netherlands puts its money where its mouth is on green hydrogen. Energy Monitor. [online]. [cit. 18.02.2024]. Dostupné na: <https://www.energymonitor.ai/tech/hydrogen/netherlands-puts-its-money-where-its-mouth-is-on-green-hydrogen/?cf-view>
- 83.** PLENTA, Peter. The European Two-Level Game in Central Asia: Visegrad Countries and Kazakhstan. Asian International Studies Review Vol. 17 No.2. 2016. s. 79-99. ISSN: 1226-8240
- 84.** Politico. Orbán to veto EU sanctions against Russian nuclear sector. [online]. [cit. 28.12.2023]. Dostupné na: <https://www.politico.eu/article/orban-to-veto-eu-sanctions-against-russian-nuclear-sector/>

- 85.** POMFRET, Richard. Europe-Asia Studies. Kazakhstan's Economy since Independence: Does the Oil Boom Offer a Second Chance for Sustainable Development?. 2005. s.859. ISSN: 0966-8136
- 86.** Prime Minister KZ. Kazakhstan interested in further expansion of investment cooperation with EU — Alikhan Smailov. [online]. [cit. 13.02.2024]. Dostupné na: <https://primeminister.kz/en/news/kazakhstan-interested-in-further-expansion-of-investment-cooperation-with-eu-alikhan-smailov-24131>
- 87.** Rada Európskej únie. Obchodné dohody EÚ. [online]. [cit. 24.08.2023]. Dostupné na: <https://www.consilium.europa.eu/sk/policies/trade-policy/trade-agreements/>
- 88.** RAFIQ, Muhammad. Kazakhstan: A Global Investment Hub. The Astana Times. [online]. [cit. 13.02.2024]. Dostupné na: <https://astanatimes.com/2022/08/kazakhstan-a-global-investment-hub/>
- 89.** Reuters. Hungary PM Orban says EU's Russia sanctions should be scrapped. [online]. [cit. 28.12.2023]. Dostupné na: <https://www.reuters.com/world/europe/hungary-pm-orban-says-eus-russia-sanctions-should-be-scrapped-report-2022-09-22/>
- 90.** Reuters. Kazakh airline says business is booming as Russia loses traffic. [online]. [cit. 25.03.2024]. Dostupné na: <https://www.reuters.com/business/aerospace-defense/kazakh-airline-says-business-is-booming-russia-loses-traffic-2023-03-29/>
- 91.** Rfi. Macron is shopping for uranium in Kazakhstan after the loss of Niger. [online]. [cit. 18.02.2024]. Dostupné na: <https://www.rfi.fr/en/france/20231101-macron-is-shopping-for-uranium-in-kazakhstan-after-the-loss-of-niger>
- 92.** RUSTEM, Malika. Kazakhstan Unveils 100 Concrete Steps to Implement Institutional Reforms. The Astana Times. [online]. [cit. 21.09.2023]. Dostupné na: <https://astanatimes.com/2015/05/kazakhstan-unveils-100-concrete-steps-to-implement-institutional-reforms>
- 93.** SATUBALDINA, Assel. President Tokayev Answers Tough Questions at Economic Forum in Russia. The Astana Times. [online]. [cit. 18.11.2023]. Dostupné na: <https://astanatimes.com/2022/06/president-tokayev-answers-tough-questions-at-economic-forum-in-russia/>
- 94.** SHARMA, Vanika a ZILLI, Renata. EU-Russia trade since the start of the war – recoupling for some, expansion for others. ECIPE. [online]. [cit. 28.12.2023]. Dostupné na: <https://ecipe.org/blog/eu-russia-trade-since-the-war/>

- 95.** SLOBODOV, Alexandra. KAZAKHSTAN-EU RELATIONS IN A SHIFTING INTERNATIONAL SYSTEM. The Institute for Peace & Diplomacy. [online]. [cit. 25.09.2023]. Dostupné na: <https://peacediplomacy.org/2023/02/24/kazakhstan-eu-relations-in-a-shifting-international-system/>
- 96.** Spacewatchglobal. Kazakhstan To Start Its Own Satellite Design And Manufacturing Industrial Base. [online]. [cit. 25.03.2024]. Dostupné na: <https://spacewatch.global/2020/02/kazakhstan-to-start-its-own-satellite-design-and-manufacturing-industrial-base/>
- 97.** Srs spol. Slovensko je dôležitým a perspektívnym partnerom Kazachstanu v strednej a východnej Európe. [online]. [cit. 19.02.2024]. Dostupné na: <https://www.srspol.sk/slovensko-je-dolezitim-a-perspektivnym-partnerom-kazachstanu-v-strednej-a-vychodnej-europe/>
- 98.** Statista. Annual share of exports from the European Union to non-EU countries by trading partner from 2002 to 2021. [online]. [cit. 18.11.2023]. Dostupné na: <https://www.statista.com/statistics/1364714/international-trade-eu-export-trading-partners/>
- 99.** STEVENS, Colin. Kazachstan a Európska únia si pripomínajú 31. výročie nadviazania diplomatických vzťahov. Eureporter. [online]. [cit. 18.02.2024]. Dostupné na: <https://sk.eureporter.co/kazakhstan-2/2024/02/03/kazakhstan-and-the-european-union-commemorate-the-31st-anniversary-of-the-establishment-of-diplomatic-relations/>
- 100.** TARR, G. David. The Eurasian Economic Union of Russia, Belarus, Kazakhstan, Armenia, and the Kyrgyz Republic: Can It Succeed Where Its Predecessor Failed? Eastern European Economics. 2016. s. 1-2. ISSN: 0012-8775
- 101.** Teraz.sk. EÚ chce cez novú obchodnú stratégiu agresívnejšie brániť svoje záujmy. [online]. [cit. 17.11.2023]. Dostupné na: <https://www.teraz.sk/ekonomika/eu-chce-cez-novu-obchodnu-strategiu/529141-clanok.html>
- 102.** Teraz.sk. Korčok v Kazachstane: Vzájomný obchod dostatočne neodráža naše vzťahy. [online]. [cit. 13.02.2024]. Dostupné na: <https://www.teraz.sk/slovensko/korcok-v-kazachstane-vzajomny-obchod/582792-clanok.html>
- 103.** The Astana Times. Foreign Direct Investment Inflow in Kazakhstan Hits Record High in 2022. [online]. [cit. 13.02.2024]. Dostupné na: <https://astanatimes.com/2023/04/foreign-direct-investment-inflow-in-kazakhstan->

- 112.** The World Bank. Central Asia Energy Forum Discusses Prospects for the Regional Electricity Market Development and Clean Energy Transition. [online]. [cit. 18.02.2024]. Dostupné na: <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2023/03/03/central-asia-energy-forum-discusses-prospects-for-regional-electricity-market-development-and-clean-energy-transition>
- 113.** TICHÝ, Lukáš. Dvě kola rusko-ukrajinské plynové krize 2009. [online]. [cit. 20.11.2023]. Dostupné na: <https://euroskop.cz/2009/03/16/dve-kola-rusko-ukrajinske-plynovе-krize-2009/>
- 114.** Time. France's Macron Travels to Central Asia, Seeking Friends, Uranium in Russia's Backyard. [online]. [cit. 18.02.2024]. Dostupné na: <https://time.com/6330066/france-energy-security-central-asia-russia-war/>
- 115.** TSERVATSVADZE, Tika a AXYONOVA, Vera. Trading values with Kazakhstan. Eucam. 2013. [online]. [cit. 19.09.2023]. Dostupné na: <https://www.files.ethz.ch/isn/169184/Trading%20values%20with%20Kazakhstan.pdf>
- 116.** TSKHAY, Aliya. The Development of Nuclear Energy in Kazakhstan and its Integration to the Country's Energy Sector. [online]. [cit. 18.02.2024]. Dostupné na: https://global-studies.doshisha.ac.jp/gs/attach/page/GLOBAL_STUDIES-PAGE-EN-147/139641/file/vol2_7.pdf
- 117.** WECOOP. Novináři zo strednej Ázie študovali európske skúsenosti v oblasti obnoviteľných zdrojov energie v Holandsku. [online]. [cit. 18.02.2024]. Dostupné na: <https://wecoop.eu/ru/journalists-learnt-european-experience-on-re/>
- 118.** WHITEHEAD, Katherine. KAZACHSTAN A SLOVENSKO OSLAVUJÚ 30. VÝROČIE DIPLOMATICKÝCH VZŤAHOV. Sport News Cycling. 15. január 2023. [online]. [cit. 19.02.2024]. Dostupné na: <https://www.sportnewscycling.sk/kazachstan-a-slovensko-oslavuju-30-vyrocie-diplomatickych-vztahov-15-januara-2023-1550/>
- 119.** WINTOUR, Patrick. No turning back': how the Ukraine war has profoundly changed the EU. The Guardian. [online]. [cit. 28.12.2023]. Dostupné na: <https://www.theguardian.com/world/2023/sep/30/ukraine-russia-war-changed-eu>
- 120.** World Bank Group. Country Partnership Framework For The Republic Of Kazakhstan 2020-2025. [online]. [cit. 24.08.2023]. Dostupné na: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/950671576378842710/pdf/Kazakhstan-Country-Partnership-Framework-for-the-Period-FY20-25.pdf>

- 121.** WORLD BANK. Economic recovery during challenging times: Kazakhstan Economic Update, Spring 2023. [online]. 2023, s. 15 [cit. 2023-10-21]. Dostupné na:
<https://documents1.worldbank.org/curated/en/099319004172398510/pdf/IDU0336efa090a5ea047bc09e560dd1e8a21f03f.pdf>
- 122.** World Investment Report 2021. UNCTAD. s. 67. ISBN 9789211130171 [online]. [cit. 13.02.2024]. Dostupné na: https://unctad.org/system/files/official-document/wir2021_en.pdf
- 123.** YARASHEVICH, Viachaslau. Post-communist Economic Integration : Belarus, Kazakhstan, and Russia. Journal of Economic Integration, Vol. 29, Center for Economic Integration, Sejong University. No. 4. 2014. s. 583. ISSN: 1976-5525
- 124.** YESDAULETOV, Aitmukhanbet et al. A New Stage of Relations between the European Union and Kazakhstan: Europeanization Process. Astra Salvensis vol. 5, no. 10. 2017. s. 77-90. [online]. [cit. 19.09.2023]. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/322265340_A_New_Stage_of_Relations_between_the_European_Union_and_Kazakhstan_Europeanization_Process